פרשת **טהרה-הגדול** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתמ"ד שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקי ..... ח
דרך העץ ..... ט
נועם שרתי ..... י
לפעמן זהב אחשה ..... יא
פשוטלחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להה"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

והובא אל הכהן

בבית האסורים של מדינה אחד הגיע פעם בשורה מרנינה, כי לקראת יום הולדת המלך יחלקו לכל האסורים מתנה חשובה ורבת ערך ויתכן גם שמעט מביניהם יזכו גם ל"שטר שחרור" לצאת לחירות, שמחו כולם למשמע אזנם, ובכליון עיניים ציפו לקראת המאורע.

בהגיע יום המיוחל בו היו שליחי המלך אמורים להגיע ומתנות אדונם בידם, השכימו כל האסירים קום בעוד ליל, לתפוס מקומם בשער הבית, כל אחד היה רצונו עז להיות מן הראשונים שיזכו לקבל את המתנה הנהדרה והנדירה מאת שרי המדינה.

אסיר אחד לא קם ולא זע ממיטתו וכלל לא ניגש בשער הבית אלא ביקש מחבירו שיקראוהו לבוא כאשר יגיע תורו, באומרו: מה לי לעמוד על רגלי ולהידחף בין כולם, הלא ממילא כלואים אנחנו באין יוצא ואין בא, ושליחי המלך ממילא מוכרחים להביא מתנותיהם עד השער כדי למסרם לנו.

שליחי המלך הגיעו והחלו לקרוא לכל האסירים מתוך רשימה מוכנת מראש, ולכל אחד בהגיע תורו נתנו את מתנותיהם בסבר פנים יפות לשביעת רצון כולם, לקראת סוף הרשימה קראו בשמו של האסיר ההוא ששכב במיטתו וחיפשו אחריו, מיד רצו חבריו אל חדרו ויבהילו אותו אל שליחי המלך למען יקבל מידם את המגיע לו מבית המלכות.

אולם לדאבונו כאשר פשט ידו לקבל, קמו שליחי המלך ופנו ללכת לדרכם מבלי לשים לב כלל אל האסיר האחרון, הרים הלה את קולו וזעק זעקה גדולה ומרה, למה יגרע חלקי מחלקי חברי, פנה הגדול מבין שליח המלך אליו בפנים זועפות וגער בו, חבריך עמדו מוכנים מאשמורת הבוקר וציפו בכליון עינים לבואם של נציגי המלכות, ורגליהם הוליכום עד היכן שיכלו ללכת, ועשו מה שהי' בידם לעשות להקדים את רגע השמחה כאשר בוא יבואו ברינה, אכן אתה שגם המעט הזה שביכולתך עשות לא עשית, אין זה אלא שאינך מעריך את מתנת המלך כלל ועיקר, על כן אינך ראוי לקבל מתנת המלך.

עפ"י משל זה יובן מאמה"כ "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן", ולכאורה יש להבין הלא הוא עדיין לא בא אל הכהן כי הכהן הוא בתוך המחנה כמ"ש בסמוך "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה", וביאר בספה"ק שם משמואל כי רמז יש בדבר שתחילה יש לו לאדם להתעורר מעצמו ויכוון לבו להיות טהור ולבוא אל הכהן, אף שעדיין אינו רשאי ליכנס לתוך המחנה מ"מ מחשבתו יהי' להיות בתוך המחנה, וממילא יחשב לו כאילו הוא כבר שם, וזהו "והובא אל הכהן", ומסיים שם בזה"ל: **"וזה לימוד לכל אדם שלעומת שהוא מכין עצמו לפני הזמנים המקודשים ומכוין את לבו להיות טהור זוכה להשיג טהרת הרגל מלעילא"**, עכלה"ק.

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר וחסידות נאצלים

תיכף בתחילת התשובה מעשיו רצויין וחביבין

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. "כהן נקרא כל העובד את ה' אלוקיו ומקבל עליו עול מצותיו ית'. וכשהוא בעל עבירה הרי הוא בעל מום ופסול לעבודה, וכמאמר חז"ל (ויק"ר טז. ח) אמר רבי לוי, מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים שאין הקב"ה חפץ בקילוסו של רשע וכו'. ואמנם כאשר הוא שב לה' באמת בלבבו, הנה ברגע הזו נעשה כשר ומוכשר לעבודה, ומתאוין למצותיו, כאמור. וזה אומרו: **'זאת תהיה תורת המצורע'**, כי מצורע הוא בעל עבירה שנקרא כן מלשון מוציא רע כידוע (כדרשת חז"ל ערכין טו). והנה זה תורתו: אשר **'ביום טהרתו', כלומר ביום הראשון של טהרתו, שנתעורר בלבבו לטהר עצמו ולשוב מחטאיו, הנה תיכף: 'והובא אל הכהן' כלומר כבר הוא ראוי ומוכשר להיות כהן לעבוד עבודתו יתברך בכל עוז לריח ניחוח לה'.**

שער התפלה, להרה"ק בעל ה"באר מים חיים" זי"ע
(שער הניפול פרק ל')

אם הוא בשמחה אחר לימודו, סימן שנדחה הרע ממנו

זאת תהיה תורת המצורע. "מצורע" דרשוהו 'מוציא רע' (ערכין טו) **הנה, תכלית לימוד התורה היא לזכך את האדם מתאוותיו ומדותיו הרעות ולהוציא הרע ממנו.** "וזהו ג"כ הנסיון, אם אחר לימודו לא נתרחק מתאוות רעות רח"ל ולא הוציא הרע מאתו, ידע שלימודו לא נחשב לכלום, כי לא למד מהלימוד כלום, אבל אם אחר הלימוד הוציא הרע מאתו, ונתרחק מתאוות רעות אשר היה מורגל בהם עד כה, ונתרחב לבו לעבודת השי"ת בשמחה, אז בוודאי לימודו לימוד כראוי, וזהו: **"זאת תהיה תורת"** תורת האדם ולימודו תהיה תמיד **"מצורע"** היינו 'מוציא רע', כלומר **'להוציא הרע מאתו ולהתלמד מן הלימוד האיך להוציא הרע מאתו'.**

בית אהרן

רק אחר שמטהר עצמו מחטאיו, מתחיל להרגיש בשברו

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו'. יש לפרש על פי מה שאמר אא"ז הרה"ק רבי יהזקאל מקאזמיר זצוק"ל: **'מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתך שובה אלי כי גאלתיך'** (ישעי' מד, כב), דלכאורה יש להבין, אחר שנמחו הפשעים והחטאים על מה יש עוד לשוב בתשובה, שאומר "שובה אלי כי גאלתיך". אלא הענין הוא, **כי קודם מחיית הפשעים, מסמא היצר הרע את העין ומטמטם את הלב, עד שהאדם אינו יודע ואינו מרגיש אם חטא, כי אינו רואה נגעי עצמו, והכל ישר בעיניו, ורק אחר שזוכה ופשעיו וחטאיו נמחו, אזי מאירין לו עיניו ויודע מה שחטא, ועל מה צריך לשוב בתשובה,** עכ"ד (ונודע מה שהאריך בזה בהקדמה לספה"ק דרך פקודיך הקדמה א', עפ"י המבואר בספרי הקדמונים שצריך לשוב בכל עת תמיד יותר ויותר, ופי' בזה **'שובה ישראל – עד ה' אלקיך'** עיי"ש). וזהו הרמז: **"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו"** מצורע הוא 'מוציא רע' (ערכין טו:), רוצה לומר: **זאת תהיה תורתו להורות לו, לחיות מוצא על עצמו הרע שעשה ולשום חטאיו נגדו, והיינו "ביום טהרתו", כשהוא נטהר מחטאיו, כי אז יוכל לראות נגעי עצמו.**

דברי ישראל

זר ותפארה לישראל מזה שמחזיקים עצמם בשפלות

והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו'. יש לפרש, דהנה איש ישראל נחשב אצלו לעבירה שלא למד כל היום, הגם שכבר קרא קריאת שמע שחרית וערבית, ואיתא (מנחות צט:) דבזה כבר קיים 'והגית בו יומם ולילה', ומצער עצמו, **ועל דרך זה אם עשה מצוה בפניות. ועל זה עצמו צריך ליתן לישראל זר וכתר.** וזהו: **'והזרתם'** לשון זר **'את בני ישראל'** מגיע לבני ישראל **'מטומאתם'**, פירוש, **מזה שהם מחזיקים את עצמם בטומאתם אפילו כשעושים מצות,** וכאמור.

זרע קודש

נגעים באים על לשון הרע, גסות הרוח, וצרות עין

זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק. ולשאת ללפחת ולבהרת. זאת תורת הצרעת. רז"ל אמרו (ערכין טז.) שהנגעים באים על לשון הרע, על גסות הרוח ועל צרות העין. ויש לרמז עוונות אלו בפסוק זה: **'ולשאת'** מלשון גבהות (שבועות ו:) היא גסות הרוח; **'ללפחת'** "אין ספחת אלא [לשון] טפילה" (שם) רמז למי שעושה מלאכתו עיקר ותורתו טפילה, שהוא שורש לצרות עין, **כי מי שתורתו היא עיקר אצלו ומלאכתו עראי ודאי אינו מקפיד כל כך על נכסיו, ואין עינו רעה בשל אחרים; 'ולבהרת'** מלשון "בהיר הוא בשחקים" (איוב לז, כא. כמ"ש רש"י לעיל יג, ב) **כי פעמים שהיצר הרע מסמא את עיני האדם שלא יבין לנגעי נפשו, והוא מדמה בעצמו דנהירין ליה שבילי רקיע ושבילי דאורייתא, ובאמת מתחלך הוא עדיין בחשיכה מבחוץ ולא נכנס אל שערי תורה ושערי יראה,** וזהו נגע הבהרת. והיינו דמסיים הכתוב: **"זאת תורת הצרעת"**, כלומר, על עוונות אלו צרעת באה.

ערוגת הבשם

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות עליונים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

דרך ניצוח היצר בכח התורה, תועלתה רבה מכל דרך אחר, ומטהר מיד, ומתקיים תמיד, ומלא אורה ושמחה

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו'. ודקדקו מפרשי התורה ד'זאת טהרת המצורע' הול"ל. ו'ביום טהרתו' נראה כמיותר ופירש"י ז"ל ידוע. **ובמדרש** (ויק"ר פט"ו ב) הה"ד (תהלים לד יג-טו) מי האיש החפץ חיים וגו', מעשה ברוכל אחד וכו' והיה מכריז מאן בעי למזבן סם חיים כו' הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב וגו' סור מרע ועשה טוב וכו', ולפיכך משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע, ע"כ"ל וצ"ב.

על פי מה שאמרתי לפרש הפסוק (בתהלים ט"ז י"א) **'תודיעני אורח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח'.** על דרך שפירש ההפלאה בספרו פנים יפות הפסוק (נצבים ל טו-יט) **'ראה נתתי לפניך את החיים ואת המות וגו' ובחרת בחיים למען תחיה' וגו',** על פי מה דאיתא בפרק קמא דמסכת ברכות (ה' ע"א) **'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על היצה"ר, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו', יקרא ק"ש וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, שנאמר** (תהלים ד ה) **רגזו ואל תחטאו' וגו'.** א"כ מצינו שלשה תקנות להנצל מהיצה"ר המסית לעשות הרע, והתקנה המעולה שבהם הוא הראשונה לימוד התורה הקדושה, כי על ידה יזכה לחיים עושר וכבוד, לא כן הדרך האחרון הזכרת יום האחרון יום המיתה, א"כ יהיה עבודתו מכח שכר ועונש, וכבר אמרו (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו וכו' על מנת לקבל פרס וכו', **א"כ הדרך היותר טוב הוא רק ע"י התורה ועץ חיים היא למחזיקים בה,** כו'. וע"ז נאמר 'ובחרת בחיים' כו', עיי"ש.

והנה אמרו (ערכין ט"ז ע"ב) **דמצורע נוטריקון מוציא ר"ע,** וזה שאמר הכתוב זאת תהיה **"תורת" המצורע,** היינו תקנתו של המוציא רע, ובפרט על עון הידוע הנקרא רע בידוע מהזוהר הקדוש (ח"א נ"ז ע"א), **להוציא הרע של היצה"ר, יהיה ע"י התורה, וממילא יהיה "ביום טהרתו", שתיכף באותו יום יוכל לטהר עצמו מכל שמץ ודופי,** לא כן הדרך האחרון הנ"ל הזכרת יום המיתה יום האחרון מועד לכל חי, כי זהו רק טהרה התלויה בזמן באחרית הימים, וכמ"ש (לקמן פר' פקודי) על הפסוק (משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון, **אבל ע"י התורה יוכל תיכף ומיד לטהר עצמו מכל פגם, וזה ביום טהרתו, באותו יום תיכף יטהר עצמו ע"י התורה דמגינא ומצלא מן החטא.**

וזה שהיה הרוכל מכריז בקולו **'מאן בעי למזבן סם חיים',** היינו להאיש אשר רוצה להנצל עצמו מרשת היצה"ר **ע"י חיים,** לזה יש לו סם טוב ויפה אשר יחיה על ידו כו', מי האיש הרוצה וחפץ בחיים **ו'אוהב ימים לראות בהם טוב', מבלי שיטטרך בכל יום לדאוג על יום הבא מה יהיה בסופו ולא יצטרך לדאוג ליום אחרון,** וזה **'סור מרע',** באופן זה תהיה סור מרע מעצת היצה"ר, ע"י **'ועשה טוב',** ואין טוב אלא תורה (ברכות ה' ע"א) ותורה מגינא ומצלי מן החטא, ועי"ז טוב יהיה לך בהימים הבאים.

וזה שמסיים **לפיכך משה מזהיר זאת תהיה "תורת" המצורע, שיוציא הרע מלבו ע"י התורה ולא בדרך האחר,** ואז יהיה **'ביום טהרתו'** שתיכף יהיה בטהרתו באותו יום, **וישאר בטהרתו לעולם כאמור, ה' יטהר לבנו במהרה בימינו.**

קדושת יום טוב

תפלה

עיקר תפילתנו ותקוותינו הוא בתפילה ע"ד 'יותר ממה שעשו לנו עשו לך', ועד"ז היתה צעקת בנ"י במצרים

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. על דרך שפירשתי **'ואני תפלתי לך ה' עת רצון'** (תהלים סט, יד) **שהתפלה כביכול 'לך ה" בשבילו ית"ש,** וכן (היתה צעקת בני ישראל במצרים) **ויזעקו בני ישראל כו' אל האלהים' מן העבודה** (שמות ב, כג), שכל כוונתם לא היה כלל בשביל עצמם, אף שעבדו בהם בפרך בחומר ובלבנים, היה עיקר שוועתם רק אל ה', בשבילו יתברך, מן העבודה, על דרך שאמרו חז"ל (ת"כ בהר פ' ט, ד) **כל המשעבדם מלמטה כאילו משעבדן מלמעלה, וכביכול כאילו שיעבדו אותו כביכול, וצעקו בני ישראל כביכול על עבודתו, שמשעבדין כביכול בו,** ועל דרך זה תקנו לנו לומר (ביוצר לפרשת זכור) **'יותר מאשר עשו לנו עשו לך',** כי האמת כן הוא, כי מה אנו ומה חיינו, כצל עובר, ומה יכולין לעשות לנו, רק ליקח מאתנו נחלת שדה וכרם וכדומה, **ולכן אומרים לו יתברך שעיקר המלחמה שיך לו יתברך, והכוונה מה שאומרים כן הוא, כי אין לנו במה להלחם, כי אין לנו מעשים טובים וצדקות ותורה כ"כ להלחם בהם, ולכן אומרים לא לנו המלחמה כי אם לשמך** כו':

והנה מצורע פירושו מוציא רע, כן כתבו בספרים, ולפי דרכינו הנ"ל, קאי על מי שמצער את עצמו על גלות השכינה, ורוצה שיהיה מפלה לרשעים ואפיקורסים, ולבער הקוצים מכרם ה' צבאות בית ישראל, ומתפלל אליו יתברך, ומטהר את עצמו לכבוש כל תאוותיו, כדי להכניע בזה כוחות הטומאה והסטרא אחרא, ולבער ולהוציא הרע מכרם ה', אמר הכתוב עצה לזה, **זאת תהיה תורת המוציא-רע ביום טהרתו, כנ"ל לבער הקוצים, והובא אל הכהן, על דרך הנ"ל אלהיכם כהן הוא, שיביא המלחמה אליו יתברך,** על דרך הנ"ל **שיאמר ויתפלל לפניו יתברך, שלו שיך המלחמה, וזהו שכתוב והובא, הדבר, אל הכהן, שהדבר בשבילי קנאת שמו יתברך,** וז"ש במדרש על פסוק זה, הה"ד (תהלים עז, ז) **אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי** כו', וסוף דבריהם על זה **'ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר'** (ישעי' מב, מג) **כב"א.**

זרע קודש

ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. במדרש איתא זשי"ה אך טוב לישראל אלהים לברי לבב, וצי"ב, וני"ל כי יש לפרש הפסוק אך טוב לישראל וכו', דאלקים שהוא דין ג"כ טוב לישראל כי לישראל אוהבי שמו כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, רק זו אם הם ברי לבב דהיינו זך לבם באמונה ולבם נכון בטוח בהי שהכל לטובה כמו ר"ע ונחום איש גמזו אז באמת נהפך הכל לטובה, והנה המופת והראיה לזה נתינת הנגע בקירות הבית דנראה שהיא מכה משולחת שלא כדרך הטבע בשצף קצף ובאמת ביארו חז"ל כי היא לטובת ישראל כדי שימצאו מה שהטמינו האמוריים, ועפי"ז יתבאר המדרש ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, ומזה ראיה כי אך טוב לישראל דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אלהים לברי לבב, שאף מידת הדין תטיב עם בני ישראל.

(ישמח משה)

☆

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. והנ"ל בזה דהנה כתיב הוכח תוכיח את עמיתך ופירשו בו הוכח לעצמך ואח"כ תוכיח וכו' כמו שאחז"ל קשוט עצמך ואח"כ קשוט לאחרים, וכן פי' הר"מ אלשיך והיו הדברים וגו' על לבבך, ואח"כ ושננתם לבניך, והיינו דכתיב קשרם על לבך וגו' ואח"כ ענדם על גרגרותיך להשמיע זולתך, עכ"ד, ע"כ אין לומר ד"ת ומוסר בלתי אם לבו תמים ומתאחד עם דבריו נאה דורש ונאה מקיים אז יצליח ויעשה פרי להצמיח תורה ויראת שמים בלב זולתו, משא"כ אם לבו בל עמו והוא אינו בעצמו כפי מה שמורה דרך לזולתו אז לא יכנסו דבריו בלב השומע, וז"ש זאת תהיה תורת המצורע המוציא רע כדאי' במדרש היינו שמוציא רע מלב זולתו להשיבם למוטב, ביום טהרתו של עצמו דייקא אז יוציא מלב זולתו וכאמור.

(ייטב לב)

☆

זאת תהי' תורת המצורע. ובמד"ר איתא מעשה ברוכל אי' שהי' מחזיר בעיירות, והי' מכריז ואומר מאן בעי למיזבן סם חיים, רי' ינאי שמעיה דמכריז א"ל זבן לי', הוציא לו ספר תהלים מכורך והראה לו הפי' מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע, א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו לפיכך משה מזהיר את ישראל וא"ל זאת תהי' תורת המצורע. והמדרש הזה כולו אומר דרשוני. גם אנכי אענה בזה הנראה לי לרמז. דבזה מלמדנו הדרך אשר נלך והמעשה אשר נעשה. והוא כי לפעמים עינינו הרואות באיש אשר עושה מצות ומעי"ט הרבה ואח"כ תיכף אחר עשייתו פונה לכרמו ולזיתו ואינו ניכר אצלו כלל אם עשה מקודם איזה מצוה כי הלא סגולת המצוה היא שיכנס ע"י לב טהור בעושי' וע"י המצות ומעי"ט נזדכך האדם ומביא בלבו רשפי אש בוערת התלהבות לעבודת הי' שיהי' נשרש בלבו עבודתו הטהורה אש תמיד תוקד לא תכבה אף אח"כ בעת אשר פונה ממצותיו ועבודתו לדרך הארץ ולעבודת העוה"ז בהכרח ישאר אצלו רשימה עלאה דקדושה אשר ע"י לא יוכל לשכוח ג"כ מהשי"ת. וא"כ מהתימה על אותן אנשים שמסגלים לפעמים הרבה במצות הי' אף זמן רב ואח"כ כאשר יפנה לעסקיו רוח אחרת אתם התעף עיניך בו ואינינו ולא זה הוא איש כלל כמו שהי' מקודם דאתקשט בעיטופא דמצוה והרשימה פרחה ממנו והתבוננת על מקומו ואיננו ובודאי טעם יש בדבר הזה. ולתשובת השאלה הזאת כבר בארנו כ"פ בשם ספה"ק כי הכתוב אומר נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים דהיינו שכמו שהזורע אל הקוצים קודם שמתקן את האדמה מאבני נגף והקוצים והדרדרים לשוא עמלו כי לא יראה ברכה מהתבואה הנזרעת שם ואדרבה נותן כח יותר בהקוצים

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

'אויפגערופן פונעם דלות'

ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן. סיפר לי ידיד א', כי פעם אחת בסדר מצורע קרא הגבאי לעלות לתורה את אביו הר"ר יודא, אשר היה נקרא ר' יהודה חסיד, וקרא אותו [הרה"ק הישמח משה זצ"ל] הפרשה רביעי, המתחלת "ואם דל הוא", והעולם שחקו עד למאוד, יען כי באמת הי' ר"ל איש דל ואביון. **כאשר הרגיש ואת הה"ק זל"ה אמר לו: "איך האב דיך אויף געופען פון 'ואם דל הוא'**, (כלומר: שבזה שהעלהו לתורה מפסוק זה, 'קרא אותו לעלות מדלותו'), **ומאז והלאה נתעלה מזלו ונתעלה והיה לו פרנסה בשופי, והצליח בכל דרכיו ומסחריו.**

פאר וכבוד (עמ' ג)

שיסתבכו וירבו ועלה שמור ושית כסו פניו חרולים ועלה קמשונים ואיש נבוב ילבב קודם הזריעה לתקן ולנקות את האדמה כשיא הכי ויעזקיהו ויסקלהו. וממנו נקח לעבודת את הי כ"כ הוא ממש בתורה ועבודה אם יעשה האדם בעודו נקרא רשע ונאחז ונסבך בקוצים ואבני נגף מהקליפות ר"ל נותן חיו כח בהם. ואינו רואה טוב בעמלו א"כ ממילא שתיכף אחר עשיית המצוה לא נשאר בו רושם כלל כמשל מהתבואה הנזרעת בין הקוצים אמור מעתה שזה הדרך ישכון אור החיים אם יתקן קודם עשיית המצוה את אשר עוות ברוב חטאיו ופשעיו דהיינו שישבר לבו בקרבו על הרע אשר עשה ויקבל על עצמו בחרטה ועזיבה גמורה שלא ישוב עוד לכסלה [ועיין בהקדמה לסי דרך פקודיך] וכאשר יכבס לבו כבורית ואז אם יעשה המצות ומע"ט אזי בהחלט רוח חדש יכנס בקרבו וישאר הרשימה דהקדושה מהמצוה אצלו ותאיר על פניו אף בעת פנות לדרכו ולעסקיו וזה כלל גדול בעבודת השם. ולזה כוון דוד המע"ה באמרו מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב הכוונה שאם ירצה לראות הטוב אצלו שיהיי ניכר בו בכל עת ובכל זמן והיי על מצחו תמיד. לזה האדם זוכה אם מקודם סור מרע ואח"כ עשה טוב אז הרושם מהמצות יהיי ניכר בו בכל זמן ועידן ואף לאחר עשייתן. והנה בפסוק זה סור מרע ועשה טוב יש לרמז עוד מדרכי העבודה והוא כדמצינו איתקשט בקישוטין דלא הוי דהיינו שאם האדם לוקח את הרע ומעלה אותן שעובד את בוראו בזה ממש כידוע מספהי"ק זה היא יותר ני"ר לפני הבוביה ובייש וזה אמרו סור מרע ועשה טוב דהיינו שיקח אתך הרע בעצמו ויעשה ממנו טוב אמנם לאו כל מוחא סביל דא ומי שרוצה להתחיל לעזוב את דרכי היצר ולדבק בדרכי היוצר זה לא יוכל לעבוד את הי במדרגה הנז"ל לעשות מהרע טוב כי אז בתחלה צריך לסור מגמרי מהרע ובל יזכר ובל יפקד אצלו כלל ואח"כ אם זכה לתקן את נפשו מזהמת הטומאה וסטי"א ר"ל אז יוכל לילך בדרך גבוה ליקח הרע ולהעלותו לעבודת הי כמובן. וזהו קישור הכתובים מי האיש החפץ חיים וגו' לראות טוב אז סור מרע דהיינו שבתחלה צריך להיות סור מרע לגמרי מכל וכל וזהו גם משה מזהיר את ישראל זאת תורת המצורע. מוציא רע הכוונה שיהיי מוציא את הרע לגמרי ממנו מכל וכל ולא יזכר ולא יפקד כלל ביום טהרתו היינו ביום שיתחיל לטהר את עצמו אז מוכרח לילך בדרך זה לעזוב את הרע לגמרי כי לא יכול אז לילך בגבהות ובגדלות ממנו והי יזכינו לטהר את לבבינו באמת כיר"א.

(קדושת יום טוב)

☆

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן ויצא הכהן חוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע. וילי"ד דטפי הול"ל והנה נרפא הצרוע מנגע הצרעת, וכן והנה שפת יתר הוא, ואפי"ל עפיי"ד הגהי"ק מהריי"י מבעלזא זיי"ע לפרש מאמרינו בתפילת נשמת מלפנים ממצרים גאלתנו וכו' מחליים רעים ורבים ונאמנים דליתנו, דהנה אמרו חז"ל מאי דכתיב וחליים רעים ונאמנים, רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, כי בשעה שמשגרין יסורין על האדם משביעין אותו שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני וכו', אולם נתן הקבי"ה כח התפילה שיוכלו לפעול בתפילתן לשנות את השבועה ויסתלקו היסורין אף קודם הזמן שנצטוו לצאת, וזהו הכוונה מחליים רעים ורבים נאמניים דליתנו, היינו שהושעתנו שלא יהיו החליים נאמנים בשבועתן ודליתנו מהם קודם הזמן, והראיה לזה מלפנים ממצרים גאלתנו, שהרי ממצרים יצאו קודם הזמן שנגזר עליהם, עכ"ד, אכן ידוע מספהי"ק שאין תפילתו של אדם נשמעת לפני הקבי"ה אלא אם ינצור לשונו מרע, וכבר האריך בזה השלהי"ק עייי"ש, ובזה יתפרש הכתוב זאת תהיה תורת המצורע וכו' כי אמרו חז"ל שהנגעים באים על חטא לשה"ר, וכיון שלא שמר פיו ולשונו לא יוכל להתפלל לפני השיית על עצמו, לכן והובא אל הכהן שיעתיר בעדו, והמשיך הכתוב וראה הכהן והני"ה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע"ע, היינו שנרפא אף שעדיין היה לו להיות צרוע כי ע"י כח התפילה נרפא בטרם הזמן.

(ברך משה)

☆

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. ובמדרש איתא הה"ד ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך, וציב, ויל דהנה אמרו חז"ל יסורין ממרקין עוונותיו של אדם וילפיה מגזיש נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה מלח ממתקת את הבשר אף יסורין ממרקין כל עוונתיו של אדם, עכ"פ מגזיש נשמע דיסורין ממרקין העוונות, והנה כפי האמור לעיל אין צריך שיסבול האדם יסורים בפועל אלא סגי בלימוד פרשת נגעים ויסורין, אכן יל דזהו דוקא במי ששומר פיו ולשונו מדיבור לשה"ר ושקר אז יל דמה שמדבר בלשונו חשוב בשמים כאילו נעשה לו, אבל מי שפיו הפקר ומדבר ככל אשר עולה על רוחו א"א להתרצות לפני קונו שיהא שיח שפתותיו חשוב ומרוצה לפניו, ועכ"ח שתבא עליו יסורים בפועל המעשה, ומעתה יל דזה כוונת המדרש ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך ריל שרוצה ללמוד בגזיש ברית ברית ממלח שעיי לימוד פרשת היסורין יכופר עוונותיו אבל לו זה לא מהני כדבר האמור.

(כ"ק מרן רבינו הגהי"ק שליט"א)

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו' (יד ג). יש לדקדק על לשונו תור"ת המצורע, דמיניט דנפקוק (לעיל ו יח) זאת תורת החטאת דרשו חז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, ואם כן מאי שייך למידרש כאן מלשונו זאת תהיה תור"ת המצורע.

ואפשר לומר על פי מה שכתב בכלי יקר (לעיל יג ג) דיש לומרים דאין הנגעים באים מחמת עונש, רק הם חולי טבעי הנסמר בתוך הגוף ומצאנן לחוץ. ומבואר בספרים (בית שמואל אחרון ריש פרשתן בשם מדרש שמואל עמ"ס אבות בהקדמה, ובאוה"ק הק' ריש פרשתן) שהיה באה מחמת עצבון ומרה שחורה, עיי"ש. לזה אמר הכתוב זאת תהיה תור"ת המצורע, היינו כיון שהצרעת באה מעצבון ומרה שחורה, לכן תקנתו הוא שיעסוק בתורה, דכתיב (תהלים יט ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, ועל כן לא יוסיף עוד עצב בו, ויתרפא מצרעתו.

ליל שב"ק מצורע תשכ"ה

כי תבואו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (יד לד). במדרש רבה (פי"ז ס"ו) בשורה היא להם שנגעים באים עליהם, כיון שמשעו כנענים שישראל באים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות, מה הקב"ה עושה, מגרה נגעים בבתיהן והוא סותרו ומוצא בו סימא (פירש במתנת כהונה, שם). מבואר מזה כי נגעי בתים באו לטובתן של ישראל, שמנם לבאורה סותר זה עם מדרש אחר המאור לעיל מיניה (שם ס"ד) אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה וכו', ואף נגעים הבאים על האדם, תחלה הן באים בבתיו, אזר בו טעון תליה ואם לאו טעון גמילה, הרי הן באים על בגדיו וכו'. הרי לן להדיא שבאו בשביל להתרות האדם שיחזור בתשובה.

ויש לומר כי באמת אף מה שאמרו שבאו הנגעים בשביל שימצא האדם בתוכו מטמון הכנענים, גם היה לעונש קצת, דהא מבואר בכתובים סדרן של דברים, דממהלה כשרצה נגע בקירות הבית בא אל הכהן, ואומר הכהן לחלון החבנים, וכשחזר הנגע פעם שנית, צוהו הכהן לנתוץ כל ביתו, ולכאורה אם כל תכלית הנגע היה בשביל שימצא מחמיו מטמון הכנענים, היה לו להש"ת לסבב שיתרחה מיד הנגע בחותו מקום שאם נמצא מחמיו המטמון, ולע שיתרחה מהלה בלי אחד מקירות הבית, וכשלא ימצא מחמיו כלום יחזור הנגע פעם שנית וילטרך לנתוץ כל ביתו, אלא בודאי שהיה זה בשביל לזכה עון שבידו, שעון זה גרם לו שום קטרוג שלא יוכל למצוא המטמון תיכף, ולכורך זה בא אליו נגע פעם ראשון ופעם שני, וכשל עם ההוא בהאי פחדא יתיב אם מכלית זה הוא בשביל שימצא מחמיו מטמון או בשביל לזכה עון שעליו לחזור בתשובה, ועל ידי צער הלזו נתמרק עונו וירא ה', אליו בזו בשביל שיסתור ביתו וימצא שם ממון הכנענים, ואליו שחטאו בזו בשביל להתרומם שיעובו אל ה'.

ס"ג מצורע (שבת הדוש) תשי"ד

ומשמתק הקטרוג, ועל ידי כן זכה אחר כך למצוה המטמון, נמצא דגם מציאת המטמון על ידי סמירת הבית היה בשביל מיזה עון שבידו, וכן אמי שפיר שני מאמרים הנ"ל ואין כאן סתירה ביניהם.

ס"ג מצורע (שבת הדוש) תשי"ד

ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית (יד לה). ויש לדקדק במילת לאמר דנראה כמיותר, ובתורת כהנים (פרשתא ה' ה"ז) דרשו ז"ל [מהו לאמר], יאמר לו הכהן דברי כבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע. מבואר מזה כי הכהן אמר אל המצורע דברי כבושים. אך לפי זה מקשה סדרן של דברים, דהא כללא אית לן (רש"י שמות יט ג) דמיבעי הגיד מורה על דברים קשים כגידין, ומיבעי לאמר מורה על אמירה רכה, אם כן הכא לכמיב אחלה והגיד לכהן, משמע שהמצורע אמר לכהן דברים קשים לכהן, ומהא דכמיב אחר כך לאמר, משמע שהכהן השיב לו דברים רכים, והלא בתחלת היה בהיפך, ואם כן היה לו להכתוב להפוך סדרן של דברים, ולכתוב ואמר אל הכהן להגיד.

ויש לפרש על פי מאמרם (ויק"ר פי"ז ס"ד) נגעים הבאים על האדם, אחלה הן באים בביתו, אזר בו טעון תליסה, ואם לאו טעון אמילה. הרי הן באים על בגדיו, אזר בו טעון כביסה, ואם לאו טעון שריפה. הרי הם באים על גופו, אזר בו יטהר, ואם לאו (לעיל יג מו) בדד ישב. מבואר מזה כי בתחלת האדם נגע בקירות ביתו, הרי זה לסימן לו שעליו לחזור בתשובה, ואם לא יחזור בעוד מועד אזי יבוא עליו נגעים קשים מהרהשוים, אמנם האדם אשר עליו נראתה הנגע, כיון שעיניו חמור בעיניו עין החטא, שהרי אם היה חמור בעיניו לא היה מוטע כלל, לכן כשהוא רואה הנגע והולך אל הכהן ואומר לו כנגע נראה לו בבית, אינו עולה על דעתו שזהו לו לאות שעליו לחזור בתשובה, רק כמי שבא לשמוע עצה הגונה איך יוכל לסלקו מביתו.

אולם הכהן הגדול מאחיו בראות את מה שלפניו, אין שהאים הלזה מספר ליבוריו כסיפור בעלמא, והוא מבין מסיגנון לשונו שאינו מדיש על הלב כלל אזה בא לו לעוררו לתשובה, ואם לא יחזור עתה עתיד לבוא עליו נגעים קשים מהרהשוים, הוא מצטער מאוד על שבר בא עמי, כי יודע שבאופן זה יקשה לו ביותר להכניס בקרבו הרהור תשובה, ולכן הוא סיפור ליבוריו קשים בעיניו כגידין. וזה שאמר הכתוב והגי"ד לכהן, דסיפור האיש הלזה הוא בעיני הכהן קשים כגידין, הגם כי בעיני האיש ההוא לאמ"ר, היה רק כאמירה בעלמא, מכל מקום בעיני הכהן היה קשים כגידין.

ס"ג תזריע-מצורע תשכ"ו

זאת תהיה תורת המצורע

אל הרה"ק ר' מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע נכנסה אשה במר נפשה ופרצה בבכיה נוראה על אודות בנה יחידה ששלטונות הצבא רוצים לקחתו הימנה, פתח הרה"ק ר' מאיר'ל את פיו ואמר הן כתיב וידבר ה' אל משה לאמר זאת תהיה תורת המצורע, צדיק הדור נקרא משה, וידבר ה' אל משה, ה' מדבר ואומר אל כל צדיק שבדור לאמור שיאמר עצתו וגזרתו על כל דבר ודבר, ובכן המשיך הרבי כהרגלו - מאיר'ל אומר - זאת תהיה תורת המצורע, על צרה זו תהיה העצה שבנה ייעשה מצורע, ועל ידי זה יצא לחפשי, אבל בתנאי ש"ביום טהרתו" בו ביום שישתחרר ויצא לחפשי חנם יהיה טהרתו ויטהר לגמרי מצרעתו, וכאשר גזר אומר כן קם וכן היה.

(דברי מאיר)

והובא אל הכהן

סיפר הרה"ק ר' אהרן הגדול זצוק"ל ששלח בעל תשובה אחד להמגיד זצוק"ל וכתב לו, המוכ"ז מכף רגלו ועוד ראשו אין בו מתום פצע וכו' והוא רוצה להתקרב אל האמת, הבעל תשובה המשיך בדרכו זמן ארוך, וכשבא אל המגיד ז"ל הביט עליו מלמעלה למטה ואמר שאינו רואה שיהי' פגום כ"כ, והרה"ק ר' אהרן בוודאי כתב את האמת, אלא שהדרך טיהר אותו הרבה, וזהו זאת תהי' תורת המצורע, והובא אל הכהן שיהי' נודד ממקומו אל הצדיק, ועי"ז וראה והנה נרפא הנגע, שזה בעצם יהי' לו לרפואה גדולה.

(בית אברהם)

והנה נרפא נגע הצרעת

שמעתי שפעם אחת היה הרב היחסן מו"ה פאוויש הרב מיאברוב [זצ"ל] חולה מסוכן עד מאוד, וכשנתרפא נסע לבעלזא ובשבת קודש בסעודה אמר הרה"ק מהרי"ד זיעוק"י תורה הלזו וזלה"ק: בפסוק זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, דהנה כשבאים אל הצדיק שיתפלל עבור חולה ואח"כ נתרפא החולה אין רשאי הצדיק לדמות בנפשו שתפלתו הועילה שנתרפא, החולה אינו רשאי לחשוב שבזכות צדקת עצמו נתרפא, רק שתפלת הצדיק הועילה לו, ועל ידי זה עזר לו השי"ת ונתרפא, והנה הצדיק הוא בבחינת כהן שהקריב הקרבנות של ישראל, כמו כן הצדיק מעלה תפלתם של ישראל שיתקבלו לרצון לפני השי"ת, וזהו כוונת הפסוק זאת תהיה תורת המצורע, החולה ביום טהרתו דהיינו כשיתרפא והובא אל הכהן היינו שיתלה רפואתו בזכות תפלת הצדיק שהתפלל עליו, וכנגד זה וראה הכהן הצדיק והנה נרפא נגע הצרעת החולי מן הצרוע, היינו שהוא מן החולה עצמו בזכות החולה עצמו, עד כאן דבריו הק' ודפח"ח ושפתים ישק.

(דיבורים קדושים)

שתי ציפרים חיות

יסופר שכשהי' הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע בהאסיפה כללית בלבוב בשנת תרמ"ב עם כמה מאות גדולי ישראל, ובעת שרצו המתחדשים להרוס דת היהודית רח"ל צעק ככרוכיא בקול להבת אש, והיה אז אצלו אחד מגדולי וצדיקי הדור וישב ושתק, ואמר לו הרה"ק הלא כתיב "עת לחשות ועת לדבר" וכעת הגיע העת לדבר ולא לחשות ולמה אתם מחשים, ופירש אז מה שקשה בעיניו בענין הציפרים שהיה המצורע מביא, אחת נשחטה ואחת נשארה חיה, ולכאורה בשלמא הציפור השחוטה באה לרמז לו על שפטפט ודיבר דברים אשר לא כדת, כמ"ש שם רשיז"ל שהנגעים באים על לשון הרע שהוא משה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו ציפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול, והציפור השחוטה מרמזת לו כמו שהציפור השחוטה אינה יכולה לדבר, כמו כן היה לו לשתוק ולא לדבר לשון הרע, משא"כ הציפור החיה למה באה, הלא הוא בא כעת לתקן עוונותיו ואין קטיגור נעשה סניגור, רק הענין הוא דכשם שהציפור השחוטה באה לכפר על שדיבר במקום ששתיקתו היתה יפה מדיבורו, כמו כן הציפור החיה באה לרמז לו לשוב על מה ששתק במקום שדיבורו היה יפה משתיקתו, כגון במקום שהפושעים רוצים להרוס ח"ו דת היהודית.

(קול התור)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות וטלי צהנאמרים

זאת תהיה תורת המצורע וגו' וראהו הכהן. רז"ל אמרו (ערכין טו:) שהנגעים באים על חטא לשון הרע. והנה שמעתי בשם הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב זי"ע בעת שנסע פעם אל הרה"ק מאלכסנדר זי"ע היה חסיד אחד שאמר לו שהוא 'שקרן'. וכשהחל לנהוג בעצמו ברבנות, בא אליו החסיד הנ"ל. אמר לו הרה"ק זצ"ל בדרך הלצה: בימים הקדמונים מי שהיה לו נגע בא אל הכהן. ומדוע באים נגעים, אמרו חז"ל בשביל לשון הרע, ולפלא הדבר הלא המדבר לשון הרע אומר תמיד אמת, ואילו הכהן שרודף שלום, התירו לו חז"ל לומר שקר, כדי לעשות שלום. כמו שאמרו על אהרן הכהן שהיה 'אוהב שלום ורודף שלום' **וצותה התורה על זה שבא עליו הנגע, דהיינו על הדובר אמת, שיבוא אל הכהן, שאומר שקר, ואם הכהן ה'שקרן' אומר לו 'טמא' הוא טמא באמת.**

שפתי צדיקים

פרפראות לחכמה

מלמדים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח מושקדים

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. ובמדרש אי' האי רוכלא שבא בעיירות הסמוכות לציפורי והי' מכריז מאן בעי חיי אתו כולי עלמא וכו' אזל גם ר' ינאי לגביה אמר לא את ודכוותך צריכים לדידי, אפיק ספר תהילים של דוד מלך ישראל ע"ה אמר מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע וכו' ולכך משה רבינו מזהיר לישראל זאת תהי' תורת המצורע עכ"ד המדרש. והיא פלאי.

וי"ל דהנה איתא במשנה במס' אבות בע"כ אתה חי ובע"כ אתה מת דהאדם רוצה למות כמה פעמים מרוב צרות שיש לו בעוה"ז אך הקב"ה אינו רוצה במיתתו ובע"כ חי, אך אם האדם מקבל הצרות בעוה"ז מהשי"ת באהבה אז יברך אותו הקב"ה שמכל הרעות שיש לו בעוה"ז יהי' טובות לעוה"ב, והיינו מה שהי' מכריז האי רוכלא מאן בעי חיי מאן בעי חיי דהיינו מי האיש החפץ חיים חיותו ולא שבע"כ הוא חי, נצור לשונך מרע היינו שלא יאמר על שום דבר שהוא רע רק יקבל אותו באהבה.

(חתם סופר)

☆

באופן אחר נראה לבאר כוונתו דמי שנכשל בחטא לשון הרע תקנתו לתקן רבים בלשונו ובדיבורו, וזה הי' אפשר כוונת הרוכ"ל שנכשל ברכילות ורצה לתקן פיו לכך הלך והכריז מי האיש החפץ חיים, ולכך אמר לר' ינאי ודכוותי' שלא נכשלו בלשון שאינם צריכים לכך, ודוד המלך שנכשל ג"כ שקיבל לשון הרע כדאמרי' בגמ' (שבת נ"ו:) הכריז ג"כ מי האיש החפץ חיים, ובזה מיושב מדוע אמר ה' למשה פרשת מצורע, שהרי טהרת מצורע תלוי בכהן וראוי יותר לאהרן ולהנ"ל א"ש לפי מה שאיתא ברש"י בפ' שמות שמשה אמר לשון הרע על ישראל שאמר והן לא יאמינו לי, ולזאת צריך לתקן כנ"ל ולכך ציוה ה' למשה לאמר זאת כפרת המצורע וזה כוונת המדרש שמסיים ולכך מש"ה מזהיר לישראל זאת תהיה תורת המצורע, דד"קא משה אמרה מפני שנכשל ג"כ בלשה"ר.

(דרשות חת"ס)

דורש טוב

כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. ובא אשר לו הבית. קשה למה לו לומר כאן אשר אני נותן לכם לאחוזה, ולא אמר כמו בכל מקום כי תבואו אל ארץ כנען, ותו לא. וגם למה חזר ואמר בבית ארץ אחוזתכם הא סגי שיאמר בביתכם.

ונראה כי הנה הנגעים באים בגלל חטאים, כי הן גורמין שיתדבק ח"ו רוח רעה בקירות הבית, **ואם תאמר** א"כ למה לא נתדבקה הצרעת בהבתים שבארץ כנען מכל תועבות הגויים אשר גרו בה, **והתירוץ יש לומר** דכיון שארץ ישראל מיועדת היא לישראל מעת בריאת העולם, ע"כ כיון דהכלל הוא ד'**אין אדם אוסר דבר שאינו שלו**' לכן לא דבקה זוהמתם בבתי ארץ ישראל.

ותירוץ זה נרמז בקרא כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני 'נותן לכם **לאחוזה**' בלשון הוה, שכבר כעת אני נותן לכם אותה אחוזה, ולכן '**ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם**'ם' היינו שטומאת הצרעת תחול רק אצלכם הואיל והיא ארץ אחוזתכם, משא"כ כעת שהיא עדיין ביד כנען אי אפשר להם לגרום שם נגע הצרעת, וחזר הדבר ונשנה בהמשך הפסוק '**ובא אשר ל'ו הבית**' דוקא זה שהבית שלו הוא ולא אחר ש'אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

תפארת יהונתן

בגמ' איתא מאי תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה וכו' ואם עם הארץ הוא ישפיל את עצמו עכ"ד הגמ', והנה לכאורה קשה למה נתן לת"ח תשובה אחת ולשאר כל אדם תשובה אחרת, וי"ל דבאמת נותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולעם הארץ דהנה איתא בגמ' רב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ופריך הגמ' והא כתיב וה' הולך לפניהם וכו' ותירץ התם כולי עלמא דיליה הכא התורה לאו דיליה הוא ופריך הגמ' הא כתיב ובתורתו יהגה ומשני דלאחר שעסק ויהגה בה היא תורתו עכ"ד הגמ', והשתא מבואר כי באמת התשובה הראויה הוא שישפיל את עצמו אך אם תלמיד חכם הוא א"כ א"א לו להשפיל את עצמו דהא אין כבודו מחול כנ"ל ע"כ אמר יעסוק בתורה ויהגה בה ויהי' התורה דיליה ויוכל לבוא לתשובת המשקל שישפיל את עצמו נמצא דנותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולשאר כל אדם.

(חנוכת התורה)

☆

כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. וברש"י אי' בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם וכו' וע"י הנגע נותץ הבית ומוצאן, קשה למה היה צריך לבשר להם זאת, וי"ל דהנה קי"ל חציצו של אדם קונה לו שלא מדעתו אבל רק בדבר שרגיל לבוא אבל בדבר שאינו רגיל לבוא ולא עלה על דעתו לקנות אז אין חציצו קונה לו לכן היה הקב"ה צריך לבשר להם בכדי שיתכוונו לקנות, ועוד טעם שאם לא היו מתכוונים לזכות ולקנות היה אסור משום גזל עכו"ם כדאיתא (ב"ק קי"ג:) שאם העכו"ם אינם מסורין בידך יש בזה משום גזל עכו"ם אפי' בא ע"י כבוש לכן היה צריך הקב"ה לבשר להם בכדי שיתכוונו לזכות ולקנות.

(פנים יפות)

בית המדרש

קהל יטב לב ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שכונת קעסקעיד

בנין געלבשטיין

לזכות הרה"ח חיים יחזקל געלבשטיין הי"ו ומשפ'

בס"ד

שִׁי"ר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ כָּל עַבְדֵי ה' הָעֹמְדִים בְּבֵית ה'

ברגשי כבוד והערצה, ומתוך רוב שמחה וחדוה, מקרב הלב פנימה, מברכים אנו ברכת מזל טוב יחד כולנו בחבורה, קדם האי גברא רבא ויקירא, המאור הגדול לממשלת התורה וההוראה, לן בעומקה של הלכה רבות בשנים, לכל קהלה קדישא הדין מאיר פנים, ומוסר לפנינו שיעורים נפלאים, לדעת את המעשה אשר יעשון תודיענו אורח חיים, פה מפיק מרגליות ופנינים, בכל מקצועות התורה חציו שנונים ועומד בלב ובנפש להרחיב גבולי הקדושה, כי עבודת הקודש עליו בכח תורתו והוראתו, וביראתו הקודמת לחכמתו, להזריח מאורו על כל באי בית ה'

הרב הגאון כש"ת

רבי יואל שוואַרטץ

שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו

ומחבר ספרי 'בשבילי הלכה'

זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו

לרגל השמחה הגדולה השרוי' במעונו, דיצה וחדוה בארמונו

בשמחת הולדת נכדתו הבכירה

בסימן טוב ובמזל טוב בשטומ"צ

בת תחילה אצל חתנו יקירו המו"מ בתורה ויראה,
כלי מחזיק ברכה, יושב באהלה של תורה

הרב **שמעון יהודה זילבער** שליט"א

תודיענו אורח חיים שובע שמחות את פניך

ובעידן חדוותא נביע מישב ברכותינו בברכת התורה, על גודל מסירותו להרמת קרן התורה, ובפרט

בשיעוריו הנפלאים השמחים והמאירים

בשמעתא ודבר הלכה

בהלכות שבת בכל יום ראשון - שיעורי המועדים - שיעורי טהרה - ועוד

וגם לרבות הרמת קרן התורה והוראה

במסירות ובאהבה בלי מצרים להגדיל תורה ולהאדירה

מ קירות לבבינו, נביע את מישב ברכותינו, בשם כל החבורה לרגל השמחה במעונכם בעזר ד' שוכן שחקי
ז כות מעשיכם, ישלם ה' כפעליכם, ותהי שלימה משכורתכם, כי שכר הוא לכם חלף עבודתם, ברב עו
ל ראות בנים ובנים בנים, העוסקים בתורה ובמצות פרחי שושנים, ונטעי נאמנים, לתפארת כל בית ישרא
ט נאיכם ומשארתיכם ימלא ד' לנצח בכפלי כפליים, כי עמך מקור חיים, כטל השמים, ברוב טבון וקשו
ו ימלא ד' את כל משאלות לבבך, ותזכה להמשיך לעסוק בדברי תורה בכל עשתנותך, לראות בחייו עולמו
ב שמחה רבה לך ענו שירה, ברכת ד' ישכון אתך מתוך רב נחת ושמחה, עדי נזכה לישועתן של ישראל בקרו

הכ"ד המברכים לעומתו ברגשי שמחה

הגבאים

ג"א חותם ברגשי הוקרה וידידות - בשם הנהלת ביהמ"ד

אברהם בראך

עיטור שלחן הסדר בכלים נאים, מקורו וטעמו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ב'שולחן ערוך' או"ח הלכות פסח (סי' תע"ב ס"ב) כתב המחבר, וז"ל: 'יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ויכין מקום מושבו שישב בהסיבה דרך חירות', ובפשטות הטעם הוא כמבואר משום חירות, ויסוד הדברים הוא ב'מהרי"ל' (סק"ד) בסדר ההגדה: 'אמר מהר"י סג"ל כל ימות השנה טוב למנוע כלים נאים, למען מיעוט שררה זכר לחורבן, לבד מלילות הסדר, לפי שהתורה הזהירה להראות דרך חירות', ע"כ המנהג לקשט ולפאר וליפות שלחן הסדר בכלי כסף באותה הלילה', עי"ש.

וכ"כ ה'ב"ח' הטעם: 'לפי שאמרו חז"ל (פסחים קט"ז) 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא משיעבוד מצרים' עי"ש, ובשו"ע הרב (סעי' ז) מביא ג"כ הטעם הנ"ל, ומוסיף: 'דעל דבר זה צוה הקב"ה וזכרת כי עבד היית במצרים, כאילו אתה בעצמך היית עבד ונפדית ויצאת לחרות, לפיכך צריך לעשות כל מעשה הלילה זה דרך חירות', עי"ש.

אולם התשב"ץ בספרו 'יבין שמועה', מאמר חמץ (ח"ג) כתב הטעם: 'משום זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות, דהלא לפני מלך בשר ודם עושין כן שנאמר ביעקב כששלח ליוסף ויכינו את המנחה דהיינו בכלים נאים, כ"ש לפני מלכו של עולם', עי"ש..

ועי' ב'סדר היום' שביאר הטעם: 'דהכל כדי להראות שמחת לבו בחסדו של מקום', עי"ש, וכ"כ ה'של"ה' הק' במס' פסחים (נר מצוה ס"ק ל"ז) וזל"ק 'ויחזור לביתו ויתנהג הוא ואשתו כמלך ומלכה ובני ביתו כבני מלכים **ויכונו כלי כסף וזהב ובגדי משי ורקמה מכל מה שחננם השי"ת, והכל כדי להראות לכל שמחת לבו בחסדי של מקום**', עי"ש.

וב'דברי שלום' להרה"ק מסטראפקוב ז"ל כתוב, וז"ל: 'בליל פסח סידר על השולחן כלי זהב וכסף אפילו כלים שאינם שייכים להסעודה כלל, ואמר "הנה המצוה עלינו להיות שמח וטוב לב ולהרחיק כל אחד הדאגות שלו ולהשליכם על השי"ת הכל יכול להושיענו ולכן איתא בשו"ע יסדר שולחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, **והכל הוא מפני שנצטווינו לחפש עצות ותחבולות להרבות ולהגדיל שמחתינו בימים טובים**", עי"ש.

וב'הגדת חוקת הפסח' [להג"ר משה ב"ר חיים פיזאנטי ז"ל שהי' בימי מרן הבית יוסף] כתב טעם נפלא בזה, וזל"ק: 'ושמעתי שמץ סמך לדבר זה על ששאלו כלי כסף וכלי זהב ושמלות מהמצריים ונתנו להם באותה הלילה, ולזכר שנתנו להם מסדרים אנו שולחננו בכל הדברים הנאים כלי כסף וכלי זהב ושמלות, ועוד טעם אחר זכר למה שהבטיחם הקב"ה שיצאו ברכוש גדול וכן היה', עי"ש, וכטעם השני כתוב

ג"כ בשו"ת 'חתם סופר' חלק אהע"ז (סי' קל"ז), וכן מובא בשמו של ה'צמח צדק' ז"ל דהוא זכר לרכוש מצרים, ואף הוסיף טעם נוסף 'שיהיו גלויים לכל שהוא ליל שימורים'..

וידוע החידוש של הגאון רבי חיים מבריסק ז"ל: 'דדרך חירות של כלים נאים אינה דין לעצמה רק הוא בא מחמת דין הסיבה, דהסיבה היינו דוקא בשלחן ומטה נאה וכלים נאים, ומדיוקים הם בדברי רש"י ורשב"ם בריש ערבי פסחים (קח:) דלא יאכל עד שיסב, ופירש רש"י ורשב"ם שם: 'עד שיסב כדרך בני חורין **במטה ועל השלחן**', עי"ש, ולכאורה מה ענין שלחן אצל הסיבה, וע"כ דזה חלק מהסיבה דרך חירות דיהי' דוקא על השלחן, אבל בלי שלחן אינו הסיבה, וכמו"כ מובן דהשלחן יהא מעוטר בכלים נאים דזה הסיבה גמורה דרך חירות.

ומסופר על אביו הגאון ה'בית הלוי' ז"ל מבריסק, שהי' מהדר בערבי פסחים לסדר בעצמו בדחילו ורחימו את שלחן הסדר והכלים נאים שעליה, ועל כל כלי וכלי שאל את באי ביתו האם להניחם באופן זה ובמקום זה או אחרת באופן שיהדר ויפאר השלחן באופן היותר נאה ומשובח.

וב'מהרי"ל' (שם) כתב: ד'אפילו כלים מושכנים בידו מן הגויים מותר להשים אותם על שלחן מיוחד לשמוח בראותם וכו' וכן העיד שעשה כן אביו מהר"ם סג"ל', עי"ש, ומבואר דהטעם הוא משום **שמחה**.

וב'מגן אברהם' (שם סק"ב) למד מדבריו דאף מותר להשתמש בכלים של נכרי, ותמה דלכאורה אסור משום גזל עכו"ם, דהא הוי שואל שלא מדעת, וביאר: דכיון דאין משתמש אלא פעם אחת בשנה לא מקפיד הנכרי, עי"ש. אולם ה'חק יעקב' (שם סק"ד) תמה, דהא במהרי"ל מבואר להדיא שמותרים רק להניחם על השלחן לנוי לשמוח בראייתם, עי"ש, ובשו"ת 'חתם סופר' (אבהע"ז ח"ב סי' קלז) כתב, 'גם זה להניחם על השלחן לא עשה אלא בליל פסח זכר למש"כ וישאילום ונצלו', עי"ש.

וסמוכין מן התורה ציין לזה ב'תורת משה' פ' תולדות על הפסוק אנכי עשיו בכוריך (בראשית כז, יט) מרן החתם סופר, וז"ל: 'לפמ"ש בספרים שיש בלבוש צדיקים קדושה ללבוש אותם, א"כ גם בהיפך כן, וע"י שהי' ליעקב עכשיו בגדי עשיו הי' נכון להוציא לשון דמשתמע לתרי אפי, ומכאן י"ל רמז למ"ש המ"א סי' תע"ב סק"ב בשם מהרי"ל להשתמש בליל פסח במשכונות של עכו"ם, **כי הי' אז ליל פסח כמ"ש רש"י [דנטל שני גדיי עזיים] ושאלה הבגדים של עשיו ליעקב שלא מדעתו**', עי"ש.

וידוע מש"כ ה'חתם סופר' בדרשות לשבה"ג (דף רנ"ה) להסביר שיטת המגן אברהם: דאמרו חז"ל (ברכות ט:) וישאילום בע"כ דישראל, דישראל ביקש אחד ומצרים אמרו טול שנים, ולכאורה אמאי הוסיפו מצרים יותר ממה שבקשו ישראל, וביאר דכלי סעודה של גוים שאין ראויין לטבול כשלא קנאום הישראל, רק בתורת גזל משתמש בו, יש בו סכנה וטומאה עצומה של לחמם טמא, וע"כ כששאלו ישראל ממצרים כלים, השאילום המצרים בשמחה ואף רצו להוסיף יותר ממה שבקשו מהם, כי אע"ג דאינהו לא חזי מזליהו שר שלהם חזי שזה יגרום טומאה לשונאי ישראל וזוהמא רבה רח"ל, וע"כ וישאילום, אבל תגבורת הקדושה שהשפיע הקב"ה על ישראל בלילה ההוא אע"ג דלא היו ראויים אעפ"כ עשה הקב"ה כן להשלים רצון צדיק א"א ע"ה שהבטיח לו ואח"כ יצאו ברכוש גדול, ע"כ השפיע עליהם כל כך עד שנתבטלה הטומאה בתתק"ס בקדושה, **ולכן בכל ליל פסח מותר אף להשתמש במשכונות של נכרים, כי אז מכח גודל התהלבות סיפור יציאת מצרים לא ישלוט בנו כח הטומאה אע"פ שלא נטבלו הכלים**', עי"ש.

וב'ויגד משה' בליל הסדר מביא: דראה בכתב יד הגאון מו"ה יצחק וויים ז"ל הי"ד אב"ד דוועראבוי, וז"ל: שמעתי שסיפר הגאון הצדיק מהר"פ שטיינער ז"ל אב"ד איללאק שהגאון הק' רבי הלל מקאלאמיי ז"ל נהג **שעיטר את שולחן הסדר עם כל חיבוריו שהיו לו בכתב יד קדשו**, והכריז הרי דוד המלך ע"ה משמיע (תהלים קי"ט) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ומקיים בזה את הדין יפה לעטר שולחן הסדר בכלי זהב', עי"ש.

ובספר 'אהל שלמה' (דף נ"ה) מביא שהרה"ק ה'תפארת שלמה' ז"ל אמר פעם אחת לפני הסדר שיתנו

לו את הספר הק' נועם אלימלך מהרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ל והספר דברי אמת מהרה"ק מלובלין ז"ל וספר עבודת ישראל מאדמו"ר מקאזניץ ז"ל ועוד איזה ספרים, והניחם על השולחן ולא פתח אותם כלל, ולפני הסדר אמר בהתלהבות עצומה **'מיט דיא יודען וועלן מיר אן רעכטין דעם סדר'** עם יהודים אלו רוצים אנו לערוך את הסדר, עי"ש.

ואגב מש"כ במהרי"ל דאין עושין בליל הסדר זכר לחורבן, בספר 'האשל' [להגאון רבי שבתי ליפשיץ ז"ל דומ"ץ אורשיווא] (מערכת פ' סק"י) תמה ע"ז דמהיכי תיתי לומר דבר כזה דאין עושין זכר לחורבן, וביאר דאין הכוונה דאין עושין זכר לחורבן, רק הכונה דממילא עושין זכר לחורבן בזה דאוכלין ביצים, ועוד בשעת אכילת כורך אומרין זכר למקדש כהלל, וע"כ מותר להרבות בכלים נאים, כיון דממילא עושין זכר לחורבן, משא"כ בשאר לילות דאין עושין זכר לחורבן אין להרבות בכלים נאים', עי"ש.

ובאמת ב'מעשה רב' להגר"א מבואר דייקא דבפסח אין לעשות זכר לחורבן, וע"כ ביאר דהטעם שאוכלין ביצה בליל הסדר הוא זכר לחגיגה ולא משום זכר לחורבן, ועי' ב'כף החיים' (ס"ק כ"ד) דמשמע בספר חסידים שלא יאמר בפירוש כשאוכל הביצה דהוא זכר לחורבן [והטעם משום דרכי אמורי].

וב'דרשת חתם סופר' בדרוש לז' אב תקפ"ז (עמוד שכו), כתב דבר נפלא והוסיף מדיליה בטעם הדבר, וז"ל: 'כמדומה שזה היה כבר ממנהג אבותינו במצרים שבכל יום ראשון של פסח היו אצל גדוליהם וזקניהם כאהרן ושבט לוי, והיה אצלם יום אבל כמו תשעה באב, כי בו ביום נגזר בין הבתרים גלות מצרים ואימה חשיכה וגדולה, ובו נלקחה שרה אל פרעה, בו עמד יעקב לפני פרעה ברדתו למצרים, בו התחיל קושי השעבוד פ"ו שנים וכו' והוכפלו בו צרות ונהגו אבל לפענ"ד, אלא שעתה נהפוך לששון ולשמחה, **ונראה לי הטטעם שאוכלים ביצה בליל פסח הוא זכר לאבלות שנהגו ישראל במצרים**', עי"ש, הרי מבואר דאדרבה עושין זכר לאבילות דמצרים שנהפך מאבל לשמחה.

ומענין לענין מדי דברו בו באכילת הביצה ואבילות בליל הסדר, ראוי להעתיק מהגדת 'לב אהרן' טעם הגון ויאה שביאר כ"ק מרן שליט"א על מה שאוכלין ביצה בליל התקדש חג הפסח בעת הסדר, על פי מה שהביא ב'מעשה רוקח' (פ' בא) בשם הזוהר שמחיית עמלק תהי' בי"ד בניסן, וזה מרומז בפסוק (שמות יז, טז) כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק, ר"ל כי י"ד, היינו בי"ד בניסן, וממילא תהי' ביאת המשיח במהרה תיכף בליל ט"ו, וידוע דאז תצא בת קול לבשר על ביאת המשיח, עכ"ד. וכן כתב בבני יששכר (אדר מאמר ד אות י) מקובל בידינו קבלת הקדמונים (עי' תיקו"ז דף נא. וברעיא מהימנא ח"ג דף רמט.) אשר לעתיד במהרה בימינו מלחמת עמלק ומחייתו יהי' בערב חג הפסח, בסוד (שמות יז, טז) כי י"ד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק, עכ"ד. ועפי"ז יובן הטעם על מה שאוכלין ביצה בליל התקדש החג בעתהסדר, כי ביצה הוא זכר לאבילות, ועכשיו כיון שכבר עבר יום י"ד ועדיין בן דוד לא בא, אנו מתאבלים על זה בבחינת כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו, ודפח"ח.

ונסיים בסגולת הענין של משכונות העכו"ם בליל הסדר, מש"כ בספר 'שער יששכר' (זמן חירותינו אות כה) שביאור הגה"ק ממונקאטש ז"ל את הזכר שאנו עושים בעיטור שלחן הסדר ל"וישאילו בני ישראל ממצרים כל כסף וכלי זהב", 'שבמצרים ע"י ששאלו בנ"י ממצרים, יצאו אח"כ בביזה ורכוש גדול ולקחו משם את כל העושר שלהם, **כן אנו רוצים להמשיך השפעת ביזת מצרים בפועל דמיוני קצת, להשתמש במשכונות של עכו"ם, כמ"ש המג"א בשם המהרי"ל, שילך העושר לעם בני ישראל כמו שהי' במצרים**', עי"ש.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

מרכז המוסדות דרבני יואל
מסאטמאר
קרית יואל
בני ברק
נתייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקדוש"ט זיעוניכ"ע
מנשיאותם כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
מזמוג לדו"ד
בשם קרוב לאלפיים חניכי מוסדותינו ועשרות הכלי קודש, נשא בזה אלומות גודש, בברכת מזלא טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקידוב ליבאה, קדם מע"כ ידידינו החשוב ארי שבחבורה, נודע לעוז ולתפארה, הוא הגבר הוקם עולה של תורה, בהנהלת מוסדותינו הק' בעואב"י וויליאמסבורג המעטירה, בשמן הטוב תורק שמו, לו יאתה תודה ותהילה לדו"ד רב פעלים ואיש חיל, ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל, את בנציבין ומצודתך פרוסה עד בני ברק בהתמסרות עצומה ונפלאה, בהיותו עמוד התווך של מוסדותינו הק' בכל עת ובכל שעה,
הרבני הנגיד החשוב הנכבד, רודף צדקה וחסד
מו"ה יחזקאל דוד בערקאוויטש הי"ו
מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג
לרגל שמחת הולדת נכדתו שתחי'
בסימן טוב ובמזל טוב
אצל בנו היקר והנעלה, מו"מ בכל מידה ומעלה, האי צנתר דדהבא, חו"ב טובא
הר"ר ארי' בערקאוויטש הי"ו
וצדופה ברכתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה לרוות מיוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא, וכל טוב סלה.
המברכים ברגשי הוקרה והערכה
יחזקאל רוטטער
בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בגרני ההוראה

איסור מוזיקת שם השם (ז)

העברת קולמוס על שם השם

ספר תורה ישנה, שנתיישנו אותיות השם שבספר תורה, ורוצה לעבור עליו קולמוס לחדשם, אם השינוי בהאותיות הוא מחמת יושן וכדרכו של דיו, כגון ספר תורה ישנה, נקטינן שמותר לעבור עליו קולמוס, ואין בזה חשש משום מחיקה כתיבה הקודמת, דהוה כדיו ע"ג דיו.

וכל זה אם לא נשתנו לאדום ממש, דאם נשתנו לאדום ממש, או אפילו רק לאדמומית, אלא שנעשה מיד בכתיבה, דבזה נראה שאינה נשתנה מחמת יושן, אלא מחמת שעשו הדיו מסממנים אחרים והדיו פסול מעיקרא, אסור להעביר עליו דיו אחר, שהרי הוא כמוחק את השם שבכתב התחתון[1].

ובס"ת ישנה שע"י נגיעת הקולמוס מתפוררים התיבות, יש לחלק בזה בין היכא דאיכא פסיק רישא שימחק בוודאי, להיכא שאינו פסיק רישא, שיותר קל משום דהוה דרך כתיבה[2].

---

1. שו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רנו). והר"ד בקצרה במשנה ברורה (סימן לב ס"ק קכח). וז"ל החת"ס "היוצא מדבריו הס"ת הנ"ל, אם השינוי לאדמימות מחמת יושן וכדרכו של דיו, הרי היא כשר שהרי נכתבו בדיו, וטוב להעבירו בקולמוס כדי לקיימו ימים רבים יותר כנ"ל. וקרוב לודאי אפילו בשמות הקדושים מותר, כדיו ע"ג דיו דאין כאן מחיקה. אבל אי נשתנה לאודם ממש, מה שאין כן וסתו של סתם דיו, או אפילו רק לאדמומית רק שנשתנה מיד מהר שנראה שאינו מחמת יושן, אלא שנעשית הדיו ע"י המצאה חדשה מסממנים אחרים הני הוא פסול מעיקרא, ואסור להעביר על השמות שאינם נמחקים, דהוה כדיו ע"ג סיקרא דמוחק התחתון. ולענין קדושת השם אין חילוק אפילו נכתב בכל צבע אסור למחקו דהתם לא כתיב 'וכתבתם', דנילף כתיבה בדיו, אלא לא תעשון כן לה' א-לקיכם, וע"ז הנכתבים בכל צבע מ"ע ואבדתם, וממילא לא תעשון כן לה' א-לקיכם, ובסת"ם לא כשר משום דבעי קדושת כתיבה, וקדושת כתיבה לא הוה אלא בדיו דילפינן מ'ואני כותב בספר בדיו' והוא פשוט. וא"כ לענ"ד אין תקנה לאותו ספר תורה".

וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן ז) שהביא דעת התשב"ץ דיש לחשוש בכתב ע"ג כתב משום מוחק את השם, דכיון דאינו כתב שוב הוי מחיקה וכו', והאריך בזה. ומסיק שם וז"ל "וכיון דהתשב"ץ לא כתב לאסור מטעם מחיקה דרך ודאי אלא דרך חשש, והחת"ס (יו"ד סימן רנו) כתב דקרוב לודאי שאין חשש, וזה לשון נטיה ברורה להקל. והמ"ב העתיקו להלכה. וגם דעת התורה מחייב כן דאין בזה גדר מחיקה כלל, כיון שהרבה רק דיו ע"ג דיו, והתחתון מתקיים מכח העליון. ודבר פשוט דאם מחק שם ע"ז ע"י שהעביר דיו ע"ג דיו וחזקו ע"ז שלא קיים כלל מצות מחיקת שם ע"ז, ודומיא לזה אין כאן איסור מחיקת השם, כדעת מרן החתם סופר, כי שני הדברים תלוים זה בזה. וכיון דהחת"ס ברירא ליה, ודעת הברכ"י דרך צ"ע למעשה, אין ספק מוציא מידי ודאי. וכמדומני שכן מנהג העולם להקל בזה".

2. יעויין בזה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן רכד).

ארבעה שאלות בענין השמות שכותבים מאחורי המזוזה

שאלה א: מאחורי המזוזה כותבים שם 'כוזו בכוכסז כוזו'. האם צריך לקדשו?

תשובה: **אין צריך לקדשו.** כיון שאינם מן השבעה שמות הקדושים. [ולכן מותר גם למחק לצורך, כמו שכתבנו בגליון הקודם]. ומדי דברו בו יש לעיין איך מותר לכתוב שם הנ"ל מאחורי 'ה' א'לקינו ה", לפי מה שמבואר בתוס' שהשם קנה מקומו, ואסור לכתוב דבר אחר באותו מקום. ואע"פ ששם אחר מותר. מ"מ זה אינו מן השבעה שמות. וכן יש לדון האם מותר לגרור מן הקלף שם כדי שיוכל לכתוב 'כוזו', מכח סברא הנ"ל. ועוד חזון למועד.

שאלה ב: לא קידש שם 'שדי' שכותבים מאחורי המזוזה, האם פסול, או שיש בזה חסרון בהידור?

תשובה: **לא.** מכיון מעיקר הדין אין צריך לקדשה מכיון שאינה חלק מהמזוזה. [והדין שצריך לקדש השמות הם רק בסת"ם]. והמזוזה מהודרת הוא. אמנם ראיתי כתוב שנוהגין לקדשה. [משנת מרדכי עמוד תטז].

שאלה ג: האם צריך לשרטט מקום כתיבת 'שדי', ותיבת 'כוזו'?

תשובה: **אינו צריך.** [משנת מרדכי שם].

שאלה ד: אם יש נגיעה באותיות שד"י האם מותר להפריד הנגיעה.

תשובה: **אסור להפריד הנגיעה,** משום איסור מחיקת [מקצת] השם. ואע"פ שבתוך המזוזה כשיש נגיעה באותיות השם מותר לגררה, היינו משום דבלא"ה המזוזה פסולה. משא"כ בשד"י שמאחורי המזוזה אינה פסולה בזה. לכן אין לגררה. חוץ אם הנגיעה נעשתה שלא ע"י כתיבה, שאז אינה חלק מהשם (אמרי יעקב). ודבר חידוש ראיתי בספר משנת מרדכי (שם), שאחר שכתב כנ"ל שאסור לגררה, הוסיף שבמזוזה העומדת להמכר, ואם לא יתקנה יצטרך לגונזה יש להתיר לגרור הנגיעה.

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דינים המיוחדים בליל הסדר שחל בשבת

דברים שיש להקפיד יותר בשנה זו להכנים מערב שבת ויו"ט מפני השבת

צליית הזרוע

לזכור לצלות הזרוע מער"ש דביו"ט שחל בחול אפשר גם לצלותו ביו"ט עצמו אם בדעתו לאוכלו ביו"ט בבוקר (דבליל פסח אסור לאוכלו דאין אוכלים צלי בלילה) אבל כשחל בשבת אסור לצלותו בשום ענין. וכמו כן בישול הביצים הוא ג"כ כנ"ל.

קילוף הביצים

הביצה שמניחים על הקערה, יש הנוהגים לקלפה לפני הסדר.

עי' בס' ויגד משה (סי' ג' אות י') בענין הביצה שעל הקערה אי מניחים עם הקליפה ובהגדה דברי יואל מבואר דרבינו הקוה"ט זי"ע היה מניח ביצה בלא הקליפה.

ונכון לקלפה מער"ש.

כיון דקילוף ביצה הריהו בכלל מלאכת בורר, ובשבת אסור לברור אלא לאלתר דהיינו סמוך לסעודה, וכיון שמקלפים את הביצה לפני תחלת הסדר יש להסתפק אי נחשב לאלתר, וצדדי הספק הוא, האם כיון דמפסיקים באמירת ההגדה וכל הסדר אין זה נחשב לאלתר, או אפשר כיון דכל הקידוש הוא תחילת הסדר ובזה מתחילין הסדר ונמשך עד שולחן עורך דהיינו הסעודה, א"כ אפשר דזה חשיב לאלתר וכמו דמצינו בפוסקים דמיישבים האיך מפסיקין בין הקידוש לסעודה דהא בעינן שיהא קידוש במקום סעודה, אלא כיון דהכל צורך הסעודה הרי זה קידוש במקום סעודה א"כ כמו כן לגבי זה.

ואולי יש עוד סברא לומר דזה נחשב לאלתר כיון שיש ענינים בזה להניח הביצה על הקערה בלא קליפתה, א"כ עצם הנחתה שם זה נחשב להשתמשות, ולכן בזה שמקלפה הרי זה בורר לאלתר דמותר, ובפרט אלו הנוהגים שלא לאכול הביצה שעל הקערה, א"כ פשוט יותר שכל השתמשות של הביצה אינה אלא עצם הנחתה על הקערה ויהא מותר לקלפה לפני הנחתה דזהו סמוך לתשמישה, וצ"ע.

ושאר הביצים שאוכלים לאחר שולחן עורך - יכול להניחם ולקלפם סמוך לסעודה, דדינו כבורר לאלתר.

מי מלח

יעשה המי המלח מער"ש דבשבת אסור לעשותו כרגיל משום דדמי למעבד.

כדמבואר בסי' שכ"א סעי' ב' וביו"ט שחל בחול מותר לעשותו ביו"ט, וי"א לעשותו בשינוי קצת, אבל בשבת אסור לעשותו רק מעט.

בדיקת עלי המרור

יבדוק את עלי המרור לפני השבת שאם ימצא עליהם לכלוך או תולעת וכדו' הרי יש בהסרתם משום בורר ואסור בשבת.

דביו"ט שחל בחול מותר לברור, דברירה מותר ביו"ט כמו שאר מלאכות המותרות ביו"ט כדמבואר בסי' תק"י, אלא דכל היכא דאפשר לבחור מעיו"ט צריך לברור מעיו"ט משא"כ בשבת דאסור ברירה.

עשיית המרור (חריין)

יש לרסק החריין לפני השבת, דשבת אסור לרסקו כרגיל מחמת איסור טחינה שחתכם לחתיכות דקות.

דביו"ט שחל בחול נחלקו הפוסקים אי מותר לרסקו ביו"ט והרבה פוסקים מקילים מפני שאם ירסקו מעיו"ט יפוג טעמו עי' סי' תק"ד בשו"ע ואחרונים, אולם בשבת אסור לרסקו כרגיל לכו"ע, ורק בתנאים מסוימים כדמבואר בסי' שכ"א סעי' י"ב.

עשיית החרוסת

יש להכין החרוסת מלפני השבת.

דבשבת יש בו כמה נידונים:א) משום בורר בשעה שמסיר הקליפה מהפירות, ב) משום טחינה בשעה שמרסק הפירות לחתיכות קטנות, ג) משום לש דבזה שמערב היין עם הפירות והפירות נדבקים זה לזה הרי זה בכלל מלאכת לש. דביו"ט שחל בשבת מותרים המלאכות כפי שנכתב לעיל.

ואם תערובת המינים כבר מעורבים ומודבקים יחד אפשר להוסיף יין בליל הסדר (אפילו כשחל בשבת).

הדלקת הנרות

נכון להכין נרות ארוכים בכדי שידלקו עד הסעודה שעיקר טעם הדלקת הנרות הוא משום עונג שבת, שיהא דולק הנרות בעת הסעודה, ולכן בשבת שמדליקים הנרות מבעוד יום יש להקפיד לעשות נרות ארוכים.

(ואף שבזמנינו יש גם אור הלעקעטר עכ"ז לכתחלה הם סומכים על הנרות).

ההולכים לערוך הסדר אצל ההורים ומדליקים הנרות בביתם, יש להקפיד להנות מהנרות שמדליקים בכדי שלא יהא ברכתם לבטלה, ולכן האשה תשאר בביתה עד שתחשך בכדי שתוכל להנות מהנר כשחשיכה, או ידליקו נרות ארוכים בכדי שידליקו עדיין כשהם חוזרים לביתם לאחר הסדר.

ואפשר להם גם להדליק הנרות אצל הוריהם שהם אוכלים שם הסדר, דהיינו שילכו לשם מבעוד יום וידליקו שם.,

(דכיון דהם מצוים שם במשך רוב הלילה והם שוהים שם זמן רב יכולים הם להדליק שם).

משיב בהלכה
תלמידי השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דין השתמשות באשה (ה)

א] מותר לאשה לשמש את האיש באופן שאשתו נמצאת עמו (א).

ב] יש שכתב דמותר לאשה המשרתת להגיש לפני האיש באופן שבעלה של המשרתת נמצא כאן (ב) אמנם יש שכתב דמותר דווקא באופן שהבעל אוכל שם ומגישה את האוכל לבעלה ביחד עם שאר המסובים אבל בזה לבד שהוא נמצא שם אין היתר כלל (ג).

ג] יש שכתבו להקל במקום שהאשה עושה כן דרך שירות ועבדות כגון באולמות ומלונות ומסעדות כיון שאינו דרך חיבה רק שירות ועבדות שמוטל עליה בתורת חובה (ד), ולפי"ז יש להתיר שימוש במשרתת בבית או אחות בבית חולים או בכל פעם שנותן לה תשלום על עבודתה וחייבת לעשותו אין בזה איסור.

ד] כמו כן יש להתיר כשבאים אורחים לבית בעה"ב ואשת הבעה"ב מכבדם ומאכילם ומשקם ומוזגת להם כוסות אין בזה איסור כיון שאינו שימוש דרך התקרבות וחיבה אלא משמשת לפניהם מצד הכנסת אורחים מפני שעליה מוטל לטפל ולדאוג לכל צרכי הבית והוי דרך שירות (ה).

ה] אמנם יש מי שפקפק ביסוד היתר זה להתיר משום "דרך שירות" ולכן היכא דאפשר ראוי להמנע מזה אלא תעשה שימושה שלא בפניהם או שתעשה בשינוי (ו).

ו] יש אומרים שנהגו להקל בדברים אלו משום שרגילים בזה ואינם עושים בדרך חיבה (ז), אמנם זהו דווקא אם ברור לו שלא יבוא לידי הרהור דאל"כ אין שייך היתר זה דבוודאי אין זה נקרא "לשם שמים".

ז] אך היתר זה לא הביאו השו"ע רק הרמ"א ולכן אף מי שרוצה להקל בזה הוא רק לאשכנזים ולא לספרדים (ח).

ח] אמנם למעשה קשה להשתמש בהיתר זה, דזהו דווקא באשה אשר מצד הופעתה אין סיבה מיוחדת להרהר בה וכל החשש רק מצד מעשה ופעולת שימושה לפניו, אבל בזמנינו בדרך כלל הנשים העובדות מלובשות בבגדים מושכים והולכת בריבוי תכשיטים וריח נודף וכו' בכה"ג פשוט דלא שייך כלל היתר זה (ט).

ביאורים והוספות

(א) כמבואר בעזר מקודש שכתב "וכן כשאשתו עמו אין קפידא וכן בכל אופן שלא שייך איסור ייחוד וכו'" ובאמת היה אפ"ל דטעם ההיתר משום דבאשתו עמו כיון שיש לו פת בסלו לא יבוא להרהור.

(ב) כמבואר בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ר' והטעם דהוי כמו באשתו עמו דמתירים כיון דלא שייך ייחוד בכה"ג דהרי בעלה עמה אכן אינו פשוט כ"כ שי"ל דדוקא באשתו עמו יש לו פת בסלו להאיש ולא יבוא להרהור משא"כ בדידן.

(ג) בערוה"ש ס"ט כתב וז"ל "אין לתמוה על המנהג שנהגו בכל תפוצות ישראל כשבאים אורחים לבית בעה"ב ואשת הבעה"ב מכבדם ומאכילם ומוזגת להם כוסות והרי אין משתמשים באשה דאין איסור כלל בזה אם הבעה"ב מיסב עמהם דהרי היא משמשת לפניו" ובפשטות כוונתו לא מצד עצם הימצאות הבעל אלא מצד שהיא משמשת אותו ואגב זה מותר לה לשמש את הנמצאים.

(ד) בערוה"ש ס"ז כתב "וכ"ז כשהיא עושה לא דרך שירות אבל דרך שירות נראה שאין איסור בדבר" וכ"כ בחכמת אדם (כלל קכ"ה ה"ד).

(ה) כמבואר בערוה"ש שם.

(ו) עיין בשו"ת שבה"ל ח"ה סי' ר' שהקשה על היתר הערוה"ש דהרי בגמ' (קידושין ע') אמר רב נחמן לבתו.. תיתי דונג ותשקינך" ואמר לו רב יהודה שאין משתמשין באשה והרי דבתו של רב נחמן הקטנה נמי לא עשתה מפני התקרבות אלא מפני שאביה קרא לה לשמש "ומנא ליה חילוק דק הזה בין זה לעושה דרך התקרבות" וע"ע שבה"ל ח"א סימן ש"ח דסתימת הפוסקים דלא כערוה"ש.

(ז) גמ' קידושין (פ"א ע"ב) אמר רב חסדא לרב אחא שעבר על שמואל שאמר לו אין משתמשין באשה והשיב לו רב אשי אנא כאידך שמואל סבירא ליה דאמר הכל לשם שמים ופירש רש"י ז"ל "אין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה לעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבק את בתה" ובתוס' כתבו "וע"ז אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים" ומובא ברמ"א וז"ל "ויש אומרים כל שאינו עושה דרך חיבה רק כוונתו לש"ש מותר ולכן נהגו להקל בדברים לאשה, ובפרט כיון דאורחא הוא לית ביה חיבה והרהור וכבר כתב הריטב"א שאם מכיר בעצמו שאין לבו מעלה טינא כלל מותר לשאול בשלום אשת איש עיי"ש.

(ח) כ"כ בקונטרס מעשה ניסים מאחר דהשו"ע לא העתיקו כלל וגם שלשה עמודי הוראה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם השמיטו היתר זו והביאו בסתמא הדין דאין משתמשין באשה ויתכן דטעמם דסברי כהריטב"א דהיתר הנ"ל הוא רק "לחסיד גדול שמכיר ביצרו שהוא נכנע וכפוף לו" וכיון שלא כל אחד יכול ליטול את השם השמיטו מלכתוב זאת כהלכה לכל אחד.

(ט) כ"כ בספר לבושה של תורה להגאון רבי פסח פאלק זצ"ל.

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ימעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

י"א ניסן

הגה"ק רבי ישעי' הלוי הורוביץ זי"ע
השל"ה הקדוש

ואלה תולדות

נולד בשנת ש"ל בעיר לבוב (י"א בפראג, וי"א בפוזן) לאביו הגאון ר' אברהם תלמיד הרמ"א והמהרש"ל זצ"ל, בעמח"ס "חסד אברהם" ו"עמק הברכה" ועוד, בנו של הגה"ק ר' שבתי שעפטיל בן ראש המשפחה המיוחסת ממשפחות המיוחסות שבישראל ה"ה ר' ישעי' הלוי (הראשון) הורוויץ ז"ל, שהי' איש עתיר נכסין וקנה את הכפר הורוויץ שליד פראג, וע"ש אותו הכפר נקרא משפחת ר' ישעי' עד היום הזה.

נשמתו הק'

עיין בספר שם הגדולים של החיד"א זי"ע שמביא מספר סדר הדורות מענין נשמתו הק', ...שהגאון בעל השל"ה הי' נשמת רות המואביה, ורמז לכך, שכל הפסוקים במגילת רות מתחילים באות וי"ו, חוץ משמונה פסוקים שמתחילים באותיות שונות שצירופם עולה: ישיעה בא"ל ר"ת בן א'ברהם ה'לוי, והוא פלא, (ועיין בספר הדורות (אלף השישי ה"א שפ"ט) שאומר שלדעתו נצנצה רוח הקודש בבנו הג"מ שעפטיל שקראו הקדמתו לספר השל"ה בשם "וי העמודים" רמז לוי"ן הנ"ל), יעי"ש שמדבר שם דברים מופלאים בסוד נשמתו הק'.

רבותיו

תורתו קיבל מאביו, ואח"כ מפי הגאון רבי שלמה בן רבי יהודה ליב שהי' אב"ד פולנאה לובלין וקראקא, הנקרא בשם המהרש"ל השני, ומרבו זו מביא השל"ה בספר השל"ה הרבה הנהגות ממנו, ולדוגמא (מסכת ר"ה אות לג) ראיתי מורי החסיד הגאון מהור"ר שלמה ז"ל, כשהי' יושב בדין הי' מתעטף בבגד העליון אשר בו הלך לבית הכנסת, (שער האותיות ש-כג) ותלכו בדרך מורי הגאון והחסיד והקדוש, אשריו בעולם העליון, כמו"כ כן קיבל תורה מאת רבותיו הק' המהר"ם מלובלין, והגאון רבי יהושע ואלק כ"ץ בעל הסמ"ע, ועלה ונתעלה בתורה ועבודה, ובעודו בגיל צעיר לימים נתפרסם שמו, לגאון ולקדוש גדול, וכבר היתה כסאו מונחת בין גדולי הדור, וכפי שנמצאת חתימתו ביחד עם רבותיו על התקנה שתיקן "עד ארבע ארצות" בשנת תש"ן.

האיש מקדש

בהגיע לפרקו נשא את בתו של "החכם השלם החסיד ופרנס הדור" רבי אברהם מויל ז"ל, מראשי העדה ווינה, אשר בנה הגה"ק ר' שעפטיל בצוואתו מפליג מאד בשבחה וז"ל: ...בדורה היו אומרים שלא הניחה ממעשי האמהות שרה רבקה רחל לאה, ...ראוי להזכיר לטובה אמי מורתי... הביטו נא וראו אם אשה בכל אלה ימצא לטובה, אשר מאסה בחיי העוה"ז וכל מעשיה לעוה"ב, ובגללה בירך ה' את אדוני אבי ז"ל וזכה לכל הכבוד הזה אשר הי' לו בחו"ל אשר לזה לא זכה אדם בארץ מבריאת שמים וארץ. על מצבתה נחקק: "ראויה היתה להיות שכינה שורה עליה, אלא שאין ראוי לכך דורה".

על כס הרבנות

שם גדולתו וגאונותו יצא בכל הארץ, עד שכבר

ימי ההילולא

ז' ניסן

- רבי יצחק מדראהביטש ב"ר יוסף (תלמיד הבעש"ט) - תק"ד
- רבי אברהם געוויצמאן מגארליץ ב"ר אלימלך
- רבי יודא ארי' לייב (השני) מאוזרוב ב"ר יחיאל חיים - תרע"ד

ח' ניסן

- רבי אליהו שפירא ב"ר בנימין וואלף (אליה רבה) - תע"ב
- רבי מרדכי מנעשכיז ב"ר דוב בער - תק"ס
- רבי יעקב שמעון מזאסלאב ב"ר פנחס מקאריץ - תקצ"א
- רבי נפתלי אלימלך געווירצמאן מגארליץ ב"ר אברהם - תרע"ו

ט' ניסן

- רבי יעקב צבי יאליש אב"ד דינוב ב"ר נפתלי (מלוא הרועים) - תקפ"ה
- רבי צבי הירש אורינשטיין אב"ד רישא ולבוב ב"ר מרדכי זאב (שו"ת ברכת רצ"ה) - תרמ"ח

י' ניסן

- מרים הנביאה בת עמרם - ב"א תפ"ז
- רבי בצלאל הכהן מווילנא (מראה כהן) ב"ר ישראל משה - תרל"ח
- רבי לוי יצחק ב"ר שרגא פייביל מגריצא
- רבי יחיאל מיכל מסטראזניץ ב"ר דוד מזאבלטאב תרס"ה
- רבי אלטר זאב הורוויץ מסטריזוב ב"ר אברהם אבא משענדישוב תר"פ

מנערותו לא היתה קהילה חשובה ומפוארת שלא ביקשה מאתו לבוא לכהן פאר בעירם וז"ל של בנו הגה"ק ר' שעפטיל בהקדמת "ווי העמודים": בילדותו זכה למעלות גדולות, שנתקבל לאב"ד ולמורה צדק בקהילות גדולות וגלילות, ויט שכמו לסבול סבלות משא העם הזה עכ"ל, ועיין בהקדמתו לספר השל"ה: כמעט בכל הגולה נתפשטו תלמידיו ורוב הגולה רובא דרובא התאוו תאווה לתורתו ולהנהגתו וקיבלו אותו עליהם לאב בית דין ולראש ישיבה... וקיבלו אותו עליהם כמה וכמה קהילות גדולות, ובאחרונה נתקבל בארבע קהילות שהן עטרותיהן של כל הקהילות, דהיינו ק"ק פרנקפורט וק"ק פראג וק"ק פוזנא וק"ק קראקא", עכ"ל, גם הי' מכהן בעיירות דובנא, ובוואהלין שבמדינת רוסיא, ובעיר אוסטרהא והגלילות.

עלייתו לאה"ק

כל ימיו הי' משאת נפשו לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, כמו שמביא באריכות בספר של"ה הק' (שער האותיות אות ק) ומביא שם את לשונו של החרדים: וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה, כבן אל חיק אמו, עכ"ל, בשנת ש"פ ביום ד' באדר מתה עליו הרבנית, אז החליט בדעתו לעלות לארה"ק ולמלאות את משאת נפשו, את החלטתו העלים אף מבני משפחתו, כדי שלא יפצירו בו להישאר, ורק מפי אחרים נודע לבנו על נסיעתו, כמו שמביא בהקדמתו לספרו "ווי העמודים", ואמר לו: אבי אבי למה אתה עושה לי ככה להשליכני אחר גווך, השיב לו: מה אעשה לך, בני, גזירה היא מלפני... על כן בני חזור לאחוריך והניחני להוציא מחשבתי מכוח אל הפועל, ואתה תפוש באומנות אבותיך וחזק ואמץ בתורת משה, מאגרתו הארוכה ששלח לבניו שבה הוא מתאר באריכות את סדר נסיעתו לא"י ושהייתו שם בא"י, יודעים אנו את סדר וזמן נסיעתו, בשנת שפ"א עזב את פראג, ביום ח' אלול שנת שפ"א לפ"ק עלה על הספינה, בערב יום הכיפורים הגיע לטריפולי, בערב חג הסוכות הגיע לחלב, היא ארם צובא, ומשם נסע לדמשק, שם בדמשק ראה את כתבי ר' חיים ויטאל ז"ל אצל בנו של ר' חיים, והתפעל מזה מאד עד שכתב לרבי שמואל אב"ד פרמישלא "כי מיום נתנה התורה לא הי' ספר כזה", בהאגרת מביא דברים נפלאים מאד מה שראו עיניו, הוא מביא שהי' באור כשדים מקום שהושלך אברהם אבינו לכבשן האש, ויש שם נהרות עם דגים נפלאים, ואסור לנגוע בהם, משום כבודו של אברהם אבינו, יעי"ש באריכות, שם בדמשק באו אליו שליחים מצפת ומירושלים, ששניהם רצו שיבוא לכהן בעירם, אבל הוא הי' דעתו לירושלים כמו שכותב באגרת הנ"ל: לבי הי' תמיד על ירושלים ת"ו, עכ"ל, "ביום ד' פרשת "ואקוד

ימי ההילולא

י"א ניסן

- רבינו משה ב"ר נחמן (רמב"ן) ה"א כ"ט
- רבי ישעי' הלוי הורוויץ ב"ר אברהם (של"ה הק') ש"צ

י"ב ניסן

- רבי שלמה זלמינא מראשקוב בן רבי יוסף תרי"ב
- רבי שמואל מקרילאוויץ ב"ר משולם זוסיא מזינקוב תרכ"ב
- רבי חיים נחום הלברשטאם ממאשציסק ב"ר משה מקשאנוב תרפ"א

י"ג ניסן

- רבי יוסף קארו בן רבי אפרים (מרן הבית יוסף) של"ה
- רבי משה אלשיך בן רבי חיים (האלשיך הקדוש) שכ"ז
- רבי מנחם מענדל מליובאוויטש ב"ר שלום שכנא (צמח צדק) תרכ"ז
- רבי יואל משאץ בן רבי חיים מסאטינוב - תרמ"ד

י"ד ניסן

- רבי אשר ישעי' מראפשיץ ב"ר אלעזר ליפמאן (אור ישע) תר"ה
- רבי לוי יצחק ב"ר שרגא פייביל מגריצא
- רבי יחיאל מיכל מסטראזניץ ב"ר דוד מזאבלטאב תרס"ה
- רבי אלטר זאב הורוויץ מסטריזוב ב"ר אברהם אבא משענדישוב תר"פ

ט"ו ניסן

- יצחק אבינו ב"א רכ"ח
- רבי יונה תאומים ב"ר ישעי' (קיקיון דיונה) תכ"ט
- רבי מאיר מקריסטינופאלי ב"ר צבי (יד המאיר) תקע"ה
- רבי יעקב יהושע מפילוב ב"ר דוד מקאצק תרס"ט

ט"ז ניסן

- לוי בן יעקב משבטי י-ה ב"א של"ה

י"ז ניסן

- רבי ראובן הכהן מפראג (ילקוט הראובני) תל"ג
- רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי מטשערנאבל תרמ"ה
- רבי ישראל נח ב"ר מנחם מענדל מליובאוויטש תרמ"ז
- רבי משה לאבין מזידיטשוב ב"ר ישראל יוסף תרצ"ט

ואשתחוה לה' אלקי אדוני אברהם אשר הנחני בדרך אמת' באנו לצפת בשלום, ונפלתי לארץ ונשקתי את האבנים לקיים מה שנאמר 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', זמן קצר ישב בצפת, וביום שישי לסדר ויצא יעקב... ויפגע במקום, ב' כסלו הגיע לירושלים משאת נפשו, עיין שם באגרת שמדבר נפלאות מקדושת א"י,

בא"י הוסיף קדושה על קדושתו, וכה כותב (שער האותיות אות ק) "שנה אחת אחר בואי לירושלים עיה"ק תוב"ב, היא שנת השמיטה... ורבים מיושבי ארץ הקדושה רצו לפטור את עצמם מחמת הדוחק הגדול... ואני דנתי עם עצמי וחשבתי בלבי אני מחוייב לקיים יותר מהם, ואפילו למכור גלימא דעל כתפאי, כי יאמר לי הקב"ה למה באת ממקום שהיית פטור מזה ובאת למקום החיוב, ועתה במקום החיוב תעזוב המצווה הזה, מדוע באת לטמא את ארצי, בשלמא הדרים כבר שמה אין עונשם גדול כל כך, ועוד כל הנוסע לארץ הק' נוסע בשביל לקדש את עצמו ולקיים המצוות אשר שמה", עכ"ל.

מרא דארעא ישראל

אם כי נתמנה לאב"ד ירושלים, והוא הי' אב"ד הראשון של הקהילה האשכנזית, אבל בעצם נתמנה בתוקף משרתו זו לנשיא כל ארץ הקודש, כלשונו של הב"ח בהסכמתו על סידור השל"ה "שערי שמים" וז"ל: ונתקבל לאב"ד וראש הישיבה בכל קהילות וגלילות ארץ ישראל, עכ"ל.

בתור נשיא ארץ ישראל פעל גדולות ונצורות, הן בעניני הרוחניות שתקן תקנות גדולות, והן בעניני הגשמיות שדאג על עניות הגדולה ששרה באותו זמן שם, והקים קופות צדקות לצורך זה, אם כי הי' רב ונשיא לקהילת האשכנזים לא מנע ממנו להתרועע עם גדולי חכמי הספרדים, כמו שכותב בשער האותיות (אות ד) "והנה פה בירושלים עיר הקודש תוב"ב הי' רגיל אצלי חסיד גדול מחסידי עליון מהספרדים ואם היו נותנים לו כל חללי דעלמא לא הי' ח"ו מוציא מפיו דבר שאינו אמת בבירור", בצוואתו שהורה להדפיס את הסידור "שערי שמים" בדקדוק והאותיות והנקודות, הורה כמ"פ להדפיס כמנהג הספרדים.

אחרית ימיו

ביקש הצדיק לישב בשלוה, אולם לא ארכו הימים עד שיסורי א"י תכפוהו, כאשר עלה לשלטון צורר היהודים הפחה מוחמד אבן פארוך, וביום השבת י"א אלול שפ"ה פרצו חייליו לבתי כנסיות ועצרו חמישה עשר מרבני וגדולי ירושלים ובראשם השל"ה הק', וביקש הרבה כסף לשחרורם, ואיים להרגם אם לא יביאו לו את הכסף אשר דורש, ורק לאחר מאמץ רב נפדה בסכום עצום, אך לא יכול להמשיך לשבת בירושלים והוכרח להסתתר מספר חדשים, עד שלבסוף נמלט לעיה"ק צפת ומשם עבר להתגורר בטבריה, ובטבריה קבע את מקום תפילתו בבית כנסת קדמון על שפת ימה של טבריה, אשר לפי המסורה התפלל בו האר"י ז"ל, שם בטבריה גר עד יומו האחרון עלי אדמות, וביום י"א ניסן שנת שפ"ו נסתלק לגנזי מרומים, לפני פטירת ציווה שלא יספידוהו ורק יכריזו "רבותי תדעו שנפטר הרב ר' ישעי' סג"ל הורוויץ וציוה שלא להספיד אותו, רק יאמרו אלו הסליחות בשבעה ימי אבלו ובתשלום השנה", נטמן שם בעיה"ק טבריה ליד קברי התנאים ר' יוחנן בן זכאי ותלמידיו, סמוך להנשר הגדול הרמב"ם זי"ע, קברו נעשה לתל תלפיות והמוני בית ישראל פוקדים את ציונו הק' בכל עת מצוא, ובמיוחד נוהגים לומר שם את תפלתו הנפלאה על חינוך הבנים והצלחתם, אשר חקקה בספרו, בחלק שני מסכת תמיד אות קל"ג.

מורשותו הרוחנית

השאיר אחריו מורשת רוחנית ה"ה ספריו הק' "בגדי ישע" פירוש על ה"מרדכי", שעליו מעיד בנו הגה"ק ר' שעפטיל זי"ע, "... מצאתי באמתחתו חיבור גדול ונורא אשר חיבור על ספר המרדכי מרישא עד גמירא...". – סידור "שערי שמים" אותו קרא בשם זה "באשר באתי לירושלים עיה"ק תוב"ב בערב שבת פרשת 'וזה שער השמים', ואז עלה במחשבתי לחבר חיבור הקדוש הזה", וז"ל הב"ח בהסכמתו על הסידור: "ואשא עיני וארא איש קדוש ונורא מדבר מתוך האש ושותה מים קדושים ממקור קדוש יהלכו, מצנורות הקדושים קדש הקדשים, מרוים צמאים ומשתוקקים לדברים הקדושים, הלא הרב הגדול בכל התורה הגאון כמוהר"ר ישעיה הלוי... זצ"ל ... וכאשר ראינו וקראנו בהם, הרגשנו השפעת הקדושה מרום המעלות בכל אברינו, וזה האות שחבוריו המה מחוברים לשם שמים, לתקן הדורות הבאים אחריו... כי אין ספק אצלינו כשיתפשטו בקרב ישראל כל מי שיתפלל בתוכו שאין תפלתו חוזרת ריקם...", גם יש שם הסכמות משאר גאוני וגדולי הדור, כבעל ה"תוספות יו"ט, והגאון בעל ה"פני יהושע" ועוד, זצ"ל. – וספרו הגדול "שני לוחות הברית" "חבור נורא וגדול כלול בפרד"ס וחידושי דינים וכללים ומוסר וכל סדר קדושה", (לשון שה"ג), אשר נתחבב ונתקדש מאד ספר קדוש זה בקרב ישראל, ואף זכה ליקרא בפי כל על שמו "השל"ה הקדוש", הספר זכה מתוך חביבותה מהדורות רבות,ד וגם קיצורים שונים כמו "קיצור של"ה וכד', גם חיבר הגהות על ספר "עמק ברכה" ספרו של אביו. – ספר "הערות להזוהר". – ולאחרונה נדפס מתוך כת"י ספר "מצות תפילין".

גדולים צדיקים במיתתן

בהקדמת ספר "באר יצחק" על התורה מובא סיפור נורא: הגה"ק ר' יוסף שמואל זצ"ל בעל "מסורת הש"ס" הי' אב"ד דק"ק פראנקפארט דמיין, היו בעירו תלמידי חכמים גדולים שמנהגם הי' שכל היום למדו ענין מסויים, כל אחד מהם בנפרד, בעיון גדול עד מקום שידם מגעת, ובערב התאספו

כולם, והאב"ד בראשם, ולימד את הענין שלמדוהו במשך היום וליבן את כל ספיקותיהם, באופן זה למדו את כל הש"ס בחבורה, וניתן לשער באיזו עמקות עצומה למדו כל סוגיא בחבורת גדולים זו, גם העיד הגה"ק חיד"א על רבי יוסף שמואל שלמד את כל הש"ס מ"ב פעמים, וקיים בזה ודברת ב"ם, ולמד כ"ה שנים תורה מעומד, ולמד תורתו לשמה, והנה כאשר נפטר הגאון הנ"ל לבית עולמו אירע מעשה נורא, לאחד קבורתו נתאספו בני החבורה ללמוד את שיעורם הקבוע, ופתאום רואים הם את רבם יושב על כסאו כתמיד, התחלחלו כולם מאוד, אך רבי יוסף שמואל, פנה אליהם ואמר אל תפחדו כלל, כי מיד אלך לי אל מקומי ולארצי, אולם תחילה מוכרחני לספר לכם את אשר נעשה עמי בישיבה של מעלה, כאשר באתי למתיבתא דרקיע, כרוזא נפק בחיל: פנו מקום לרבי יוסף שמואל, ומיד פסקו לי גן עדן, ונתנו לי מקום ליד הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ בעל השל"ה, אך הנה התערב השל"ה הק' ואמר: אינני מסכים לשכנות זו, כי אני חיברתי את ספר "שני לוחות הברית" שכולו מלא מוסר ויראה ה', ללמד לבני ישראל את דרכי עבודת האלקים, ודמעות רבות שפכתי בחברי את הספר, ואילו רבי יוסף שמואל למד את כל הש"ס ברבים, ולא לימד אפי' פעם אחת דברי תוכחה ומוסר, כה טען השל"ה הק', ובית דין של מעלה דן בזה, ופסקו, שאת מקומי שמגיע לי בדין אי אפשר ליטול ממני, אבל צדקו גם דברי השל"ה על שלא לימדתי מוסר, ולכן עלי לתקן זאת, ומשום כך ירדתי לכאן אליכם, לעורר אתכם שתלמדו מכאן ולהבא עניני מוסר בכל יום לפני הלימוד, הסכימו מיד בני החבורה לדבריו, וקיבלו עליהם לעשות כבקשתו, ופרח לו איש האמת ולא נראה עוד.

י"ג ניסן

הגה"ק רבי יוסף אפרים קארו זי"ע

הבית יוסף

ואלה תולדות

מרן הרב"י נולד לאביו שהי' ג"כ גדול בתורה אף שלא שימש ברבנות ובנו מביא בשמו פסקים (עיין טור או"ח סי' צ"ג, וסי' תרנ"א ועוד) ה"ה ר' אפרים למשפחת קארו שהי' משפחה מפורסמת לתהילה בין גדולי התורה, בעיר טולידה אשר בארץ ספרד בשנת ה"א רמ"ח, ימים רבים נדד עם הוריו ממדינה למדינה, בשנת רנ"ב כשהי' בן ד' שנים, הי' הגירוש הגדול "גירוש ספרד", וגם הוא הי' עם אביו עם הגולים, והגיעו לפארטוגאל, אבל בשנת רנ"ח גלו גם משם, והלך ר' אפרים עם בנו למצרים, שם מת אביו ר' אפרים, אשר הרב"י למד אצלו בימי נעוריו, ונשאר יתום בלי אביו, והוא הי' אז ילד בן שמונה שנים, וכשדודו אחי אביו ר' יצחק קארו זצ"ל, אשר הי' מכהן ברבנות בעיר קושטא, שמע שמת אחיו, שלח מכתב אל הרב"י, שיבוא אליו לקושטא, שיש לו ישיבה גדולה, והוא ידאג לו לכל מחסורו הגשמי, ובעיקר הרוחני, ואכן נסע הרב"י לדודו לקושטא, כשהגיע שם התקבל שם בכבוד מלכים, והמשיך ללמוד תורה אצל דודו בהתמדה גדולה, ונעשה מבחירי תלמידיו.

בית יוסף

בצעירתו נשא את בתו של הגאון ר' חיים אלבלג זצ"ל שהי' נמי מגולי ספרד, אך היא מתה עליו אחר שנים אחדים, בשנת רע"ז נשא את אשתו השני' בתו של הגאון ר' יצחק סבע זצ"ל בעל מחבר ספר "צרור המור" עה"ת, וספר "צרור הכסף" על הלכות פסוקות, וממנה הי' לו בנו הגאון ר' שלמה, (עיין בספר שם הגדולים [חלק גדולים – מערכת ש אות ס"ד] מהר"ר שלמה קארו – בנו של מרן. היה אחד מרבנן סמוכי רבני קונשטנדינא...עי"ש), אחר פטירתה לעת זקנתו נשא את בתו של ר' זכרי' זבסיל אשכנזי זצ"ל, שהי' אחד מחכמי ירושלים, ומאשה זאת נולד לו בנו הגאון ר' יהודה, הרב"י כבר הי' אז זקן מופלג בן שמונים שנה, מרן הרב"י מזכיר את כל השלשה בספריו, מרן הבית יוסף הי' מחותנו של מרן האריז"ל, עיין מה שכתוב באגרות שלומל, (ששלח הרב שלמה שלומל זצ"ל שחי בתקופת הרח"ו והשליך אחרי גוו כל מחמדי תבל כדי לזכות ולעלות ולהסתופף בחבורת תלמידי האריז"ל, ושלח אגרות לרבני ולמקובלי חו"ל לפרסם את אורו הגדול של האריז"ל), וז"ל: ואני הצעיר שלמה מעיד שדברתי עם אלמנתו של רבי יוסף קארו ז"ל, וסיפרה לי שמהרי"ק הי' לו בן נחמד, ושידך אותו עם בתו של האר"י ז"ל והלך מהרי"ק עם בנו לסעודת אירוסין לביתו של האר"י ז"ל, כיון שחזר אמר מהרי"ק לאשתו, אשתי אשתי, מה אומר לך או מה אספר מהרזים ומהטעמי התורה והמצוה, וכמה ידיעה הרווחתי עתה בזה הסעודה מפה הקדוש של רבי יצחק אשכנזי, היכן הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים, שאפילו תנא אינו יכול לומר מה שאמר הוא, אבל אני מפחד עליו בעוונותינו הרבים מאד, שזה הדור הגרוע לא יכול לסבול רוב קדישתו, ויוקח ויאבד מהם בקצור שנים בעוונות, וכן הי', עכ"ל. (ועיין שם שמביא שרצה הבית יוסף ז"ל ללמוד סתרי תורה מהאר"י הק' ז"ל ולא רצה האריז"ל ללמדו באמרו שנשמתו אינו מסוגלת לקבל חכמה יותר, אלא ע"פ הדרך של רמ"ק ז"ל, וסימן לדבר שבכל פעם שישב הבית יוסף ללמוד לפניו, תיכף כשהתחיל האריז"ל לגלות סוד, התחיל הבית יוסף לנמנם, עד שהוא בעצמו ראה והכיר שאינו ראוי לכך, ופסק ללמוד).

גדלותו בתורה

כבר בנעוריו הי' מלא וגדוש מש"ס ופוסקים וראשונים, ובפרט הי' בקי בספר יד החזקה של הרמב"ם אשר הי' שעשועו תמיד, והי' ספרו של הרמב"ם שגור על פיו, כשהי' בן שלושים שנה זכה לשם כנוי הכבוד "מרן", ואפי' גאוני זמנו שהי' דור מלאה מחכמים וסופרים אשר מפיהם אנו חיים היום, ג"כ קראו

אותו בשם תואר הכבוד הנ"ל, הי' עמוד ההוראה אשר בית ישראל נשען עליו, והורה הוראה כמפי הגבורה, ומכל צד פנו אליו בעניני הוראה, מרן האר"י הק' והרדב"ז וכו' באו עמו בפילפולים להלכה ולמעשה, כתב עליו הגאון ר' שמואל יהודה בן המהר"ם מפאדווא זצ"ל, שבלי גוזמא שמן הרמב"ם והרמב"ן לא נמצא כמוהו בישראל להגדיל תורה ולהאדירה, השלה"ק ז"ע כתב עליו שהי' ממש מלאך אלוקים, ונתגלה לו מגידים מישיבת נביאים ותנאים, וכידוע שזכה למגיד מן השמים שבא ללמוד עמו תורה, והי' לו גילוי אליהו, וידוע העובדא שמביא השלה"ק על גילוי שכינה שהי' לו בעת לימודו בליל שבועות, רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כותב "ומי לנו גדול מרבינו מהר"י קארו ז"ל אשר ממש מימי רבה ורב יוסף לא קם כיוסף הזה סיני ועוקר הרים זקן ויושב בישיבה".

מגיד מן השמים

הי' לו מגיד מן השמים שנתגלה אליו ולמד עמו בכל יום סתרי תורה, וכבר בחוץ לארץ הי' בא אצלו המגיד והוא אשר אמר לו לעלות לארץ הקודש ולחונן את עפרה, וז"ל אגרת שלומל (הנ"ל): וגם רבי יוסף קארו שבכל פעם שהי' חוזר על המשניות בעל פה, נתגלה עליו המגיד, והיו בני אדם שומעים את קולו דרך הדלת ודרך אחוריה שהי' אומר שלום עליך רבי יוסף קארו, אני הוא המשנה שלמדתני, יצאתי לאלפך בינה, כמה מתפאר בך הקב"ה בישיבה של מעלה, ואמר בני יוסף כך וכך הם מעשיו, כך וכך הם דבריו, כך הוא שקידתו בלמוד, אשרי לו ואשרי יולתו ואשרי היושבים בחבורתו, ואני המשנה ראיתי את מקומך שהכינו לך בגן עדן, כמה טובה גנזוה לך בגן עדן, כמה תפנוקין ועדונין הם מעותדים לך, חזק ואמץ ביראת ה', ועתה באתי לגלות סוד פלוני בסתרי תורה, וכל הדברים שגילה לו המגיד העלה אותם על ספר, וקרא אותו ספר המגיד עכ"ל, החיד"א מביא סיפור נפלא שפ"א הוקשה להרב"י בבית מדרשו איזה לשון של הרמב"ם שהי' קשה מאד, והיו כמה ימים שלא מצאו ישוב, לילה אחת באשמורות הבקר הי' הרב"י מעיין הרבה בזה ובא לדעתו ישוב נכון, ושמח בזה שמחה גדולה, ולמחר בא בישיבה בשמחה גדולה ואמר שב"ה זכה למצוא ישוב נכון על דברי הרמב"ם הנ"ל, ונענה תלמיד אחד רך בשנים ושאל אם הרבי נותן לו רשות לומר מה שנפל לו ברעיונו פשט על הרמב"ם, והרב"י נתן לו רשות, והתלמיד אמר הפשט, ואמר לו הרב"י שזה הדרך חשב לומר והיא האמת, ושמחו כל השומעים, אך מרן הב"י הצטער מאד שכל מה שטרח הוא אמר אותו תלמיד כ"כ בנקל, נתגלה לו המלאך המגיד ואמר לו, אל תצטער שאתה זכית לטרוח מאד וע"ז כיונת אל האמת ועד אותו היום לא הי' שום חכם שעמד בסוד דברי הרמב"ם אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין, עתה כל חכם יכול להבינו כיון שהיית נושא ונותן וחוזר על הדרך שאמרת, החכם ההוא קלט מן האויר.

בית מדרשו

בשנת רצ"ו בחודש אלול בא הרב"י לעיה"ק צפת, ומצא שם את רבינו המהר"י בירב זי"ע, אשר שמח מאד עמו, ומרן הרב"י למד הרבה אצלו, ונעשה לתלמידו הגדול, והרב"י כשמביא ממנו איזה דבר כותב עליו מורי, ונתמנה הרב"י על ידו בסמיכת חכמים, וגם נתן לו כח לסמוך אחרים, והמר"י בירב החזיקו בעשיית ספריו, ואז כבר הי' הרב"י לרבן של ישראל והחזיק ישיבה גדולה, וגאונים וקדושים עמודי עולם למדו בישיבתו, ומגדולי תלמידיו הי' הרה"ק הרמ"ק ר' משה קורדאבארי בעמח"ס תומר דבורה, ועוד, הרה"ק מהר"ם גאלנטי, הרה"ק מהר"ם אלשיך, זי"ע, ואף המקובל האלקי רבי שלמה אלקבץ זי"ע בעל הזמר "לכה דודי", והרמ"ע מפאנו זי"ע אף שלא היו מתלמידיו, מ"מ שתו בצמא דברו ואהבה עזה היו ביניהם, והרמ"ע מפאנו אף הדפיס את הספר "כסף משנה" ממרן הרב"י.

ומלבשתו ענוה

ענותנותו של מרן הב"י הי' עד להפליא, כאשר יצא רבינו הרמ"א נגדו, אז כבר הי' הרב"י זקן ובא בימים, ורבן של ישראל, ואילו הרמ"א הי' אז איש צעיר מאד, עכ"ז שררה ידידות נפלא, והרב"י הי' מכבדו מאד, עד כדי כך, שמרן הב"י שילם מאה אדומים (סכום כסף גדול בימיהם) בעד ספר תורה שכתב לו הרמ"א, ועיין לקמן בשם החיד"א שבזכות ענותנותו זכה להוציא את ספרו הגדול בית יוסף, סיפר רבינו בעל ברך משה זי"ע שראה בבהיכנ"ס של הרמ"א בקראקא את כתב יד הספר העתיק "תיקון בן אשר", והוא תיקון סופרים אשר הרמב"ם מזכירו בספרו יד החזקה (הלכות ספר תורה פ"ה ה"ד), וז"ל: וספר שסמכנו עליו בדברים אליו (בענין הפתוחות והסתומות וכדומה), והא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהי' בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים, ועליו היו סומכין, לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות, ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו, עכ"ל, וסיפר רבינו שהספר הלזה הי' בידי מרן הבית יוסף, וכאשר רצה רבינו הרמ"א לכתוב לו ספר תורה, כתב למרן הבית יוסף והוא שלחו לקראקא, ומני אז נשאר שם עד המלחמה האחרונה (אלה מסעי).

וימת יוסף

הי' עוסק כל העת בהרבצת תורה, והי' משיב לשואליו שהופנו אליו כל הזמן עד סוף ימיו, וזכה לשיבה טובה, ונפטר בן פ"ז שנה, יום ה' י"ג ניסן בשנת ה"א של"ה בעיה"ק צפת, ושם מנוחתו כבוד. עיין בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות קסה) וז"ל: וראה זה חדש סודות שגילה מרן ז"ל אחר פטירתו בחלום לאדם גדול אחד וקונטרס זה הביאו הגאון החסיד בעל של"ה בספרו שער השמים בפירוש וכונות

הקדושה. וריש הקונטרס מתחיל כן ליל הששי בשבת באחד לחדש חשון שנת השס"ה ליצירה פה צפת ראיתי בחלומי למורינו הרב כמהר"ר יוסף קארו זצוק"ל יושב על כסא חשוב מאד ופניו מאירים כזהר הרקיע והיו שם חכמים רבני עולם לאין מספר. הכרתי הרבה ביניהם הנגיד כמהר"ר יצחק הכהן שולל ולרבינו כמה"ר יעקב בי רב וכו' והיה החכם אומר קק"ק וכו' ע"ש באורך.

מורשתו הרוחנית

א)"כסף משנה" על הרמב"ם, ובו מקורות לדברי הרמב"ם, וישובים להשגות הראב"ד שהשיג על הרמב"ם,

ב) ספרו הגדול "בית יוסף", בן ל"ד שנה הי' כשהתחיל לכתוב את הספר בית יוסף, ועסק בו שלושים ושתים שנה, עמל הרבה שנים להגיהו אף אחר שכבר נדפס, ונדפסו אח"כ עם הגהותיו בשם "בדק הבית", כתוב בשם הגדולים להחיד"א, (מערכת ספרים אות ב') שג' רבנים באותו הדור ושמם הי' יוסף הי' ראויים לחבר ספר כספר בית יוסף, ואלו הם ר' יוסף טיאטדק מסלוניקי, והגאון מהר"י בן לב, ומרן הבית יוסף, ומן השמים הסכימו שמרן הב"י יוסף יזכה להיות המחבר, מפני ענוותנותו ועין דרכו לספר בגנותו מי שפוסק דלא כותי', ומשנתו משנת חסידים, ידוע שגם רבינו הרמ"א רצה להוציא ספר כדוגמת הבית יוסף, וכבר כתב חלק גדול, אלא ביני וביני יצא לאור ספר הבית יוסף אז שינה קצת מספרו, כמו שכותב הרמ"א בעצמו וז"ל "ובהגיע טור אסתר ר"ל אסור והיתר והתחלתי הלכות חלה, אחזני פלצות ולבשני חלחלה, בשמעי נר ישראל ראש הגולה וכו', וחיבר ספר בית יוסף וכו', עכ"ל, וכתוב בספר מעלות היוחסין לר' אפרים זלמן מרגליות וז"ל: ומרגלא בפי העולם כי המגיד אמר להב"י שיהי' זריז ומקדים להדפיס חיבר הב"י שלא יקדמנו אחר במדינות פולין ק"ק קראקא שמחבר על דרך זה", עכ"ל, המגיד אמר לו שיעזרהו לגמור חבורו בלי שום טעות, ויתפשט ויאיר עיני ישראל, וגם אמר לו שיקרא שמו "בית יוסף", כי הוא ביתו בעוה"ז ובעוה"ב, – בספר זה קבע הב"י לעצמו כלל של בהזל לאמר: כי להיות שלשת עמודי ההוראה אשר בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הלא המה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרתי אל לבי במקום ששניהם מסכימים לדעה אחת נפסוק הלכה כמותם, אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקים על הדעת ההיא ולכן פשט המנהג כהיפך, וכתב מרן החיד"א בשם הגדולים, שקבלה הי' ביד רבינו חיים אבולעפיא זי"ע שעל כלל מרן הב"י הנ"ל הסכימו קרוב למאתיים רבנים מובהקים בדורו, ואמרו כי כל מי שיעשה כפסק מרן הרב"י הנה הוא עושה כמאתיים רבנים גדולי העיר,

ג) אח"כ חיבר הספר "שלחן ערוך", לכתחילה חיבה רק כדי שיוכלו לחזור בקיצור על ספר בית יוסף, וכן שישמש כמפתח להבית יוסף, אולם בעולם נתקבל הספר להיות כעמוד הלכה, וגם הוא בעצמו כאשר נוכח בחשיבות הספר ובסייעתא דשמיא המיוחדת שליוותה את הספר והתפשטותו בקרב ישראל, ראה כי מן השמים הסכימו על הספר, לכן אחר שנחתם הספר לא חזר ממסקנותו, גם כשנזדמנו לו ספרים אחרים שלא הי' בידו בעת כתיבת השו"ע, ובגללם הי' מקום למסקנה שונה, גם לא חזר,

כשיצא הב"י והשו"ע לאור העולם נתמלאה כל העולם כולו אורה, ונתקבל בכל תפוצות ישראל, אם כי בתחילה הי' לו קצת מתנגדים, כידוע סיפורו המופלא שמביא החיד"א בשם הגדולים, אודות המהר"י בן לב, שכאשר הופיע הספר בית יוסף גזר על תלמידיו שלא ילמדו בו, מפני שהוא ממעט הבקיאות, מיד אח"כ אירע דבר משונה, עד אז הי' לומד עם תלמידיו בספר הטור וציין על מקורות כל דין ודין, ומעולם לא נעלם ממנו דבר, אחר גזירתו קרה שנעלמו ממנו מקורות הלכה אחת בטור, ולא עלה בידו למצאם, אז אמר לתלמידיו רואני כי מן השמים רוצים שספר בית יוסף יתפשט בעולם, לכו ראו בו, מיד מצאו בו מקור ההלכה, והתיר להם הגזירה, כמו כן הי' מתחילה התנגדות על השו"ע, משום שדבריו נקבעו על הפסקים של גאוני ספרד, אך כאשר צירפו אליו דברי הרמ"א שהוא יצא לישע האשכנזים, אז נסתלקה גם התנגדות זו, והכל ראו בספר הזה ספר היסוד של ההלכה היהודית, גם הרמ"א שנחלק עמו בהלכות רבות בספרו "דרכי משה" ובהגהותיו לשולחן ערוך, כותב עליו בהערכה גדולה "נשיא אלקים אתה בתוכנו אשר מימיו אנו שותים" וכו' חלילה להמרות דברי מכ"ת דמר, וכל החולק עליו כחולק על השכינה, הפמ"ג כותב על הב"י "הלא נודע שחיבורו עפ"י רוה"ק חיבר בלתי ספק",

הגה"צ רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל סיפר ששמע מהרה"צ ר' שמואל העלר זצ"ל רב של צפת ת"ו שללמוד טור וב"י זה מסוגל לאריכות ימים, ומעשה שהי' הרה"צ ר' שמואל חולה אנוש ובא אליו הב"י בחלום ואמר לו שילמד טור וב"י ועי"ז יבריא הגה"צ רמ"ח שלמד כסדר טור וב"י חי פ"ו שנים, הגה"צ ר' שמואל חי פ"ו שנים, והב"י עצמו יש ספק אם חי פ"ו או פ"ז שנים (לד"ב בשם רשא"ל), פ"א בא הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע אצל הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע ואמר לו כי הרה"ק ר' יוסף קארו בא אליו בחלום באלו הימים ואמר לו כי מי שישקוד על חבורו הבית יוסף וילמוד ויגמור בשנה זאת כל הארבעה טורים עם הב"י הוא מבטיח לו שיזכה בשנה זאת למדרגת גילוי אליהו ז"ל, הגה"ק ר' משה בנו של הרה"ק מטשערנאביל שהי' עומד שם בשעת מעשה לקח את הדברים אל לבו וישקוד על לימוד הטור עם הב"י וגמר באותה השנה כל הארבעה טורים עם הב"י וזכה בשנה ההיא למדרגת גילוי אליהו ז"ל (ספורים ומאמרים יקרים, סקוזער).

ד)ספר שו"ת אבקת רוכל ה) פי' על רש"י ורמב"ן על התורה (חיד"א, ו) דרשות על התורה ושה"ש, ז) ספר "מגיד מישרים" סודות שנתגלו לו ע"י המלאך המגיד, וכתב החיד"א בשם הגדולים וז"ל: לפי המשוער בדעתי הקצרה הנדפס הוא אחד מחלק חמשים, ח) פי' על משניות (חיד"א).

י"ג ניסן

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע הצמח צדק

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש בעל ה"צמח צדק" נולד ביום כ"ט אלול תקמ"ט בעיר ליאזני לאביו רבי שלום שכנא ולאמו הרבנית מרת דבורה לאה בתו של בעל התניא זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע, בהיותו בן ד' שנים נתייתם מאמו, זקינו הק' לקחו תחת ידו לחנכו ולגדלו, כבר בטל ילדותו החל לכתוב חידו"ת בנגלה ובנסתר ממה ששמע מפי זקינו כשהוא מוסיף נופך משלו, בשנת תקס"ג בא בברית הנישואין עם בת דודו אחי אמו הרה"ק ר' דוב בער מליובאוויטש זי"ע, בעת מלחמת רוסיא–צרפת ברח ביחד עם זקינו הגדול בעל התניא והיה עמו בשעת פטירתו ביום כ"ד טבת תקע"ג בכפר פיענא, לאחר הסתלקות חותנו דודו ביום ט' כסלו תקפ"ח נמנו וגמרו גדולי החסידים להכתירו בכתר ההנהגה, אך הוא סירב בכך, זמן רב עמד בסירובו עד שתקפו עליו הפצרותיהם ונעתר להם, אלפי חסידים גדולי תורה ויראה הסתופפו בצילו ונהננו מזיו אורו וקדושתו.

עת צרה היתה בתקופתו, עידן גזירת ה"קאנטאניסן" שבה חטפו את ילדי ישראל מידי אמם וגידלום עד הגיעם להיות בני כ' כדי לשרת בצבא הצאר הרוסי במשך כ"ה שנים, שם עינו את הילדים עד מוות כדי שימירו את דתם, לדאבונם של ישראל סייעו בידי השלטונות גם יהודים פורקי עול שכונו "חאפערס" שמכרו את עצמם בעד בצע כסף, הצמח צדק מסר נפשו למען הצלת גופם של ילדי ישראל מידי הרשעים חיילי הצאר ימ"ש, והצלת נפשם בשלחו אנשים ללמדם ולעודדם בשמירת התורה והמצוות, שעל פעולות אלו היתה אחת דתו כמורד במלכות, וקירב מאוד את "חיילים" אלו ודלתו היתה פתוחה לפניהם בכל עת, אף בעתים שהיה יושב סגור ומסוגר לפני חסידיו, כמו כן לחם בכל תוקף נגד ה"חאפערס" ולא חת מפני איש, נסתלק לשמי רום אור ליום חמישי י"ג ניסן שנת תרכ"ו ומנו"כ בליובאוויטש, עפ"י צוואתו לא נחרתו על מצבתו הק' תוארי כבוד כי אם שהשיב רבים מעון.

בשעותיו האחרונות עלי אדמות דיבר בקדשו אודות ה"בית יוסף" שיום פטירתו ג"כ חל ביום זה, והרים על נס את כח הכתיבה שניתנה לו ממרום עד שזמנו הספיק לו ללמוד וללמד, לכתוב ולחבר כל כך הרבה ספרים, כשסיים דבריו הפטיר: "באמת אם רוצים יש זמן לכל" ומה נאו הדברים גם על הצמח צדק בעצמו אשר כידוע היה עט סופר מהיר והיה מרבה מאוד בכתיבת חידו"ת עד שאמרו עליו שהיו לו ששים אלף גליונות מלאים מדף אל דף והעידו שהוא כותב חידושיו בהשבעת הקולמוס, וכמה תואם מליצת החסידים שמצאו סימן לדבר בפסוק (אסתר ג' יב) "ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום בו" הלא המה סופרי המלך, מרן ה"בית יוסף" וה"צמח צדק" שנקראו לשמים בשלשה עשר בחודש הראשון.

י"ד ניסן

הגה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' אשר מראפשיץ נולד לאביו הרה"ק ר' אלעזר ליפמאן זי"ע שהי' דר בווארשא והי' צדיק נסתר ומתפרנס מיגיע כפיו ממלאכת החייטות, ולאמו הצדקנית מרת פרומט ע"ה בת הרה"ק רבי אשר הלוי האראוויץ זצ"ל אבד"ק נאראל, (שהי' חתנו של הגאון מהר"ם טיקטין זי"ע), ובן ר' ארי' לייב אבד"ק נאראל (חתן רבי מנחם מאניש – חתן הש"ך), בן ר' אשר אב"ד בעלזא, בן רבי צבי הירש אב"ד לובלין בן רבי זכריה מענדל אב"ד בעלזא (בעל ה"באר היטב" על יו"ד וחו"מ) ולמעלה בקודש, ונקרא שמו בישראל "אשר" על שם זקינו הנ"ל.

חתנא דבי נשיאה

פעם נזדמן להרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע להיות בווארשא, ונכנס לאיזה ביהמ"ד וראה בחור צעיר, בשם אשר, שיושב ועוסק בתורה בהתמדה רבה, הרה"ק מראפשיץ נכנס עמו בשעשועי דאורייתא ומצא חן בעיניו וראה שהוא ראוי להיות חתן לבתו היחידה, שאל את הבחור על עסקי אביו, השיב הבחור שאביו הנו חייט, וביקש הרה"ק מראפשיץ ממנו שיוליכהו לבית אביו כי מלבושו קרוע, וברצונו שאביו יתקננה, הבחור הוליכו לבית אביו והרה"ק מראפשיץ מסר את המלבוש ליד החייט, בשעה שעסק בתיקון הבגד, פנה אליו הרה"ק מראפשיץ ואמר בחנתי את בנך הבחור, והנה הוא בחור הגון, ובאם תרצה להתחתן עמי אזי גם אני מסכים לזה וכשר הדבר בעיני, החייט שלא הכירו, ולא ידע שהוא הרב מראפשיץ, וגם ראה שלבוש במלבוש קרוע כעני, לא נראה העסק בעיניו כלל, ועשה תנועת ביטול בידו ואמר: "פאר מיין אשר וויל מען מיר געבן טויזנט רובל נדן", כי הי' עילוי מפורסם, ענהו הרה"ק מראפשיץ: "ליבער יוד" הלוא אין מבטלים שידוך בידים, והוסיף: לכו ותשאלו נא על זה להרב דעירכם, מה דעתו בזה שהרב מראפשיץ רוצה להתחתן עמכם, כששמע החייט שהוא רב, התחילו דבריו להתקבל באזניו, ותיכף הלך להתייעץ עם הרב מווארשא, כשמעו הרב מווארשא במה המדובר, השיב: "וואס, דער ראפשיצער רב

ווייל זיך מיט אייך משדך זיין לויפט שנעל און טוהט דעם שידוך", וכן הוה שנגמר השידוך בשעה טובה.

בצל זקינו הרה"ק אב"ד לינסק

הרה"ק ר' אשר נתייתם בגיל צעיר ולקחו מחותנו הרה"ק מראפשיץ אל בית אביו הגה"ק ר' מענדל אבד"ק לינסק שיתגדל אצלו ויתבשם מזיו תורתו וקדושתו, הגה"ק ר' מענדל לינסקער הי' נוהג כשאכל פרי הי' משאיר מעט על השולחן, ולא נתן רשות לאף אחד לאכול מהחתיכות שהשאיר, כשהרה"ק ר' אשר בא לגור בביתו לא ידע מזה שאסור לאכול מהחתיכות שהיו מונחים על השולחן, וכשראה חתיכת פרי מונח על השולחן זה כמה ימים אכלו שלא ילך לאיבוד, כשהבחין זקינו הרה"ק ר' מענדל שלקחו את הפרי ושאל לאנשי ביתו מי לקחו, ענה לו ר' אשר שהוא לקחו ואכלו כדי שלא ילך לאיבוד, ענה ואמר לו זקינו דהא הוא לא אכלו אלא שלא ילך לאיבוד, א"כ הוריד את עצמו להיות משרת ומשמש להמאכל, וכי לו יאה להיות משרת למאכל אתמהה.

בצל רבו הק' מלובלין

בעת ההוא נסע הרה"ק מראפשיץ לרבו הק' החוזה מלובלין ז"ע, ובישר לו אודות קשר החיתון שעשה לבתו, כששמע החוזה שהמחותן הנו חיט, הרע קצת בעיניו ואמר בתמיה: "איר כאפט שידוכים אין גאס", לאחר זמן נסע הרה"ק מראפשיץ עוד הפעם לרבו, ולקח עמו את החתן, כשראה אותו הרבי מלובלין אמר להרה"ק: "חכם עדיף מנביא, בעת עריכת השולחן בליל ש"ק לפני ברכת המזון אמר הגה"ק החוזה: "מי נאה לברך", (מנהגו של החוזה הי' שקודם ברכהמ"ז הי' שואל "מי נאה לברך" כלשון הגמ' [פסחים קי"ט:] ואחר כך הי' מכבד) ונתן את הכוס לחתן לברך, בצפרא דשבתא בסעודת היום שאל החוזה שוב: "מי נאה לברך", והרה"ק מראפשיץ הבין שברצון הרבי מלובלין לכבד גם הפעם את החתן, ואחז את שפת חלוקו של החוזה (הרה"ק מראפשיץ הסתופף גם אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, רבו של החוזה מלובלין, ולכן הרהיב עוז בנפשו לעשות כדבר הזה) ואמר: "רבי, מתיירא אני מעינא בישא", וכיבד הרבי מלובלין איש אחר לברך.

הרה"ק מלובלין התבטא אז ברוח קדשו על הרה"ק ר' אשר'ל "אַ כשר קרבן פסח", ובאותו מעמד הי' הרה"ק בעמח"ס ארי' דבי עילאי ז"ע (חתן מרן הישמח משה ז"ע) ושמע אותן דיבורים, אמר שכל ימיו לא ידע פירושו של הדיבור "א שיין קרבן פסח'ל" ורק אחר פטירתו של ר"א שנסתלק בערב פסח נתפרש לו כוונתו.

הרה"ק ר' אלעזר מריישא ז"ע סיפר מה ששמע מהרה"ק מצאנז זי"ע שסיפר הרבה פעמים מה ששמע מהרה"ק ר' אשר מראפשיץ זי"ע שהעיד שראה אצל רבו הק' מלובלין שאכל כזית בשר מקרבן פסח מה שהביא לו אליהו הנביא והיו רואים עין בעין איך שעל שפמו של הרה"ק נטף שומן מבשר הפסח, והי' הרה"ק מצאנז מסיים דאחר שסיפר הרה"ק ר' אשרל מה שראה אצל הרה"ק מלובלין ראו שומן על שפמו של הרה"ק מראפשיץ כאילו אכל חתיכת בשר שומן, והרה"ק ר' אלעזר מריישא הי' מוסיף שגם אצל הרה"ק מצאנז ראו זאת אחר שסיפר הנ"ל.

על כס הרבנות

חותנו הגה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע מינה אותו עוד בחיים חיותו ל"רב הצעיר" בראפשיץ, והיו כמה אנשים שלא הי' זה לרוחם, כי שררה אז עניות במדינת פולין, וגם הי' בהם ממדת הקמצנות, ולא רצו לשלם לו שכרו, בהגיע יום הפורים שלח בעה"ב אחד משלוח מנות לר' אשר'ל עם סכום כסף, ר"א קיבל את המאכלים, אבל המעות שלח לו בחזרה, כי לא רצה לקבלו משום ששמע שהוא מהמתלוננים שאין להם מעות לפרנסו, וחשש שהלה לא נתן בלב שלם, כשהגיע הדבר לחותנו הגה"ק מראפשיץ זי"ע, קרא אותו ואמר לו: "אשר לעבן, ווי אזוי וועט זיך [פלוני] פארענטפערן אויף יענער וועלט, אזוי, (אם הי' לוקח הכסף) וועט ער זיך קענען פארענטפערן אז ער האט געגעבן פאר אשר'ן א גילדן אז ער זאל קענען לערנען, און ער האט געטרינקען עטליכע טעפיל קאווע פארן דאוונען צוליב הכנה", לאחר פטירת חותנו מילא מקומו בראפשיץ.

בפי ישרים תתרומם

הרה"ק מראפשיץ אמר פעם שאצל שלשה צדיקים היו רוב גדולי ישראל משכימים לפתחם, ואלו הם: הרה"ק הרבי ר' אשר'ל מראפשיץ, הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב, והשישי הרה"ק האר' דבי עילאי, כאמור רוב צדיקי הדור נסעו להרה"ק ר' אשר והפליגו ברום מעלת קדושתו ותפארתו וננסה לצטט כאן אחד לאחד:

מרן הק' מצאנז זי"ע

הרה"ק הדברי חיים הי' תלמיד מובהק מהרה"ק הזרע קודש מראפשיץ זי"ע, אחר פטירת רבו נסע להרה"ק העטרת צבי זי"ע וכשנפטר בשנת תקצ"א התחיל לנסוע בצל קדשו של חתנו של רבו הראשון הרבי ר' אשר'ל, גודל הערצה שהי' לו להד"ח להרה"ק ר"א מראפשיץ רואים ממה שכתב במכתב

בזה"ל: "יאין להעמיס עול על אדמו"ר נ"י (נר ישראל) גאון הדור קדוש ישראל מו"ה אשר ישעי נ"י".

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שעל שבת פרה צריכים לנסוע לצדיק הדור, וכשנסתלק רבו המובהק הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ התחיל לנסוע לפרשת פרה לחתנו הוא הרה"ק רבי אשר'ל, ואחר הסתלקותו נסע להרה"ק הרבי ר' הערש מרימינוב זי"ע.

הרה"ק מצאנז לא קרא את רבו מראפשיץ 'רבי' אלא "דער הייליגער רב", וכשהכתיר הרה"ק מראפשיץ זי"ע את חתנו ל"רב הצעיר" התחיל לקרות את רבו "דער אלטער רב".

הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע

גם הרה"ק ר' שלום מקאמינקא נסע עם ידידו וריעו הרה"ק מצאנז זי"ע לאחר פטירת רבם לחתנו הרבי ר' אשר'ל, במכתב בפרשת הרבנות מברעזאן כותב הרה"ק מצאנז לידידו הרה"ק ר' שלום בזה"ל: אולם גודל אהבתו לבית אדמו"ר הרב דק"ק ראפשיץ נ"י ויופיע, אהבה בל ימוט לנצח.

הרב מלימנוב זצ"ל סיפר מה ששמע מרבו הרה"ק ר' שלום זי"ע מה שאמר על רבו הרה"ק ר' אשר'ל בזה"ל: "ווייסט וואס איך וועל דיר זאגן אין יראת שמים איז ער א יחיד בדורו, ווייסט וואס נאך איך וועל דיך זאגן, די גרעסטע יראי שמים דרייען זיך דארט, ווייסט וואס נאך איך וועל דיר זאגן, אז מען רירט נאר אן די קלאמקע איז שוין מסוגל צו יראת שמים", ולפני שהגאון מלימנוב חזר על דברי רבו לבניו אמר להם בזה"ל: "קינדער ציילטס די דבורים".

הרה"ק משינאווא זי"ע

רבו הראשון של הרה"ק משינאווא הי' הרבי ר' אשר'ל והי' מרגלא בפומי' לומר: "שכל זמן שהרבי ר' אשר'ל היה בעלמא הדין היה די בו בלבד, ולא הי' צריך לעוד "רבי" ואותו הי' קורא בשם "רבי" סתם, ומתאר אותו בשם מורי, ועיין בדברי יחזקאל (בליקוטים על שבת) וז"ל: "אמר מורי הקדוש מוהר"ר אשר זלה"ה מראפשיץ.

הרה"ק משינאווא נסע עוד כשהי' ילד להרה"ק ביחד עם אביו הק' הד"ח כפי שמזכיר בספרו דברי יחזקאל (פ' משפטים) וז"ל: כד הוינא טליא הייתי עם א"א הגה"ק זלה"ה משובתי ש"ק בק"ק גארליץ אצל הרה"ק מוהר"ר אשר זלה"ה מראפשיץ, שמעתי מפה קדשו שאמר הרבה פעמים עב"ד עבר"י ג' משי"ח, ויותר לא שמעתי מפני שהייתי אז רך בשנים ולא יכולתי לדחוק עצמי ולשמוע כל מה שאמר בפי' הכתוב הנ"ל, עכ"ל.

פע"א כשהרה"ק משינאווא זי"ע הי' בדביקות גדול ונשתנה צורתו עד שהי' נראה כמתעלף, והיו שם חסידים שנבהלו ורצו לעשות דבר מה להשיב נפשו, וכשחזר צורתו לאיתנו נענה ואמר שרבו הרה"ק מראפשיץ כשהי' בגודל הדביקות הי' נראה כגוסס ממש ר"ל.

סיפר הרה"ק משינאווא שהי' פע"א עם רבו הרבי ר' אשר'ל בעת שאיבת "מים שלנו" ראה עמודא דנורא, ופ"א אמר הרה"ק משינאווא על ר' אשר'ל: "איך האב געקענט א רבי'ן וואס קיין תורה האט ער נישט געזאגט אבער די בני מעים האבען זיך אים געווארפען פאר פחד.

הרה"ק בעל הקול ארי'

הקול ארי' הי' דבוק ומקושר להרה"ק ר' אשר וכשהי' נוסע לראפשיץ הי' נשאר שם לארבעה שבועות רצופות, וסיפר שהי' אוכל עם הרה"ק בבוקר ובערב מקערה אחת, פעם נסע מאוהעל (שגר שם אחר חתונתו) עם אחוזת מרעהו לראפשיץ, וכשיצאו מהעיר אוהעל רדף אחריהם כלב גדול וחרץ עליהם לשונו, ענה הקול ארי' לחבירו דידוע דמתנגד על צדיקים נשמתו נעשה מגולגל בכלב, ואנו נוסעים עכשיו לצדיק, ובטח שיש בהכלב גלגול ממתנגד ומשום הכי הוא צועק אחרינו, וכשאך גמר הקול ארי' לומר דברו נסע העגלה על הכלב ונהרג, ושוחחו החסידים שמן הסתם הי' לו תיקון, כשהגיעו לראפשיץ ונכנסו ליקח שלום ענה להם ר' אשר: "יונגעלייט ווייסט איהר וואס די וועלט זאגט אז מתנגדים ווערן מגולגל אין הונט, איז אמת".

מרן הישמח משה זי"ע

הנגיד החסיד מו"ה פנחס מדאראג ז"ל נסע בכל שנה לראפשיץ, ובכל פעם שנסע לראפשיץ שבת בשבת שלפניו באיהעל אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, פ"א כשהיה באיהעל ראה שם איש אחד ושאל עליו מי הוא זה, ואמרו לו שהוא מארץ בעהמען ובא עד איהעל עם הקארב זכוכיות על ראשו למכור, וכאשר ראה את הרה"ק ואת עבודתו עלה על דעתו לעשות תשובה, ונכנס לבית הרה"ק וסיפר לו ממעמדו, וביקש ממנו שיתן לו תשובה, וכאשר דיבר ר' פנחס עמו והוא סיפר לו והתנצל לפניו שאין בכוחו לקיים את כל אשר צוה עליו הרה"ק, אמר לו ר"פ שיבא עמו להרבי ר' אשר'ל מראפשיץ והוא יתן לך תשובה קלה מזה, וכן היה שר' משה הבעל תשובה נסע עם ר"פ, וכשבאו לפני הרה"ק מראפשיץ אמר ר"פ: "רבי איך האב איך בעברענגט א דייטש'ער קרבן" (כי ר"פ הי' בעל הלצה), הרה"ק שאל על האיש הזה, והאיש הזה הציע לפני הרה"ק התשובה אשר היה לו בכתב מן הרה"ק מאיהעל, וכאשר ראה הרה"ק מה שכתב הרה"ק מאיהעל,

שאל אותו שיספר לו ויציע לפניו החטאים שעשה, וסיפר לו והיה די לשמוע, ענה הרה"ק בזה"ל: "איך וייס נישט וואס דער איהעלער רב דענקט זיך, אויף אזעלכע גרויסע חטאים האט ער געגעבן אזוי א קליינע תשובה", וכאשר שמע ר' משה את דבריו פרחה נשמתו ממנו ונתעלף, אמר הרה"ק הלא חטאת לפני מלך מלכי המלכים, ומה יועיל לך כל התעניתים והמקואות והגלגול שלג אשר צוך הרה"ק מאיהעל, הלא אפ' אם תהרוג אותך לא יועיל לך, עצתי שלא תתענה כלל, כי בזה לא יכופר לך, ענה ר' משה בבכיה רבה, רבינו אומר לי שלא אתענה "דאס הארץ טוט מיר אבער וויי אויף דעם וואס איך האב געזינדיגט", ענה הרה"ק "וועז דיר וועט וויי טין דאס הארץ זאלסטו טרינקען שטארקן בראנפין", וסיפר מעשה אחת: לפני כבוד חותנו הק' ר' נפתלי זי"ע בא פ"א איש לקבל תשובה, וצוה לו להתענות כמה וכמה ימים, והבעל תשובה לא היה יכול לכתוב, שרטט לו הרה"ק כמו שהיו משרטטים בבתי משתאות על הקורה 1 – זה יום אחד, 11 – זה שני ימים, 0 – זה הפסקה של שלשה ימים, X – זה כו"כ ימים, והאיש הלך לביתו וכתב את הנ"ל על הקורה שבביתו – 1 – 11 – 0 – X – והתחיל להתענות, וכאשר התענה יום אחד מחק נומער 1, וכאשר עשה עבירה כתב מספר 1, וכן עשה תמיד מחק וכתב, מחק וכתב, והקרייץ היה תמיד עומד על מקומו שהי' עושה עבירות וחזר ושרטט על הקורה את הנאמערין, לכן אמרתי אני בלבי שלא לצוות להבע"ת להתענות רק שלא לעשות עבירות, והאיש ר' משה נשאר שם איזה שבועות ואחר כך שלח אותו בחזרה לרבו הק' לאיהעל, וכאשר בא לפני הרה"ק מאיהעל ונתן לו שלום, שאל אותו היכן הי', ואמר לו שהי' בק"ק ראפשיץ, אמר הרה"ק הישמ"מ לפני אנשי שלומו: "אזוי ארויס צו נעמען איין נשמה פון איין יוד און זי אויס צו וואשן".

מרן הייטב לב זי"ע

מרן הייטב לב הי' תלמידו של הרה"ק ר' אשר"ל ונסע לעתים תכופות לראפשיץ וגם מביאו בספריו הקדושים, וסיפר רביה"ק זי"ע שפעם ראשונה שנסע לראפשיץ הי' עוד בחיים חיותו של הישמח משה, שפעם הי' הרה"ק ר' אשר"ל במרחץ סאבראנץ על איזה שבועות, והייטב לב השתוקק מאוד לנסוע אליו, אמנם פחד מהקפדת זקינו וביקש מהרופא שהי' רגילים להשתמש בו בעת צרה שלא תבא שיאמר עליו שהוא חלש, וצריך לשהות איזה שבועות בסאבראנץ שנמצא שם רופא גדול, וכן הי', ונסע הייטב לב לרבו הרה"ק ר' אשר"ל, ולימים אמר שלא הי' שקר כי הרה"ק מראפשיץ הוא רופא נפשות, הייטב לב נהנה מאוד מקדושתו של הרה"ק ר' אשר"ל, ומכיון שרצה עוד לנסוע אליו ובכדי שיוכל ליסע בלי לחוש על הקפדת זקינו התחכם וביקש מהרה"ק ר' אשר"ל דכשיסע לביתו יעבור דרך אוהעל להתראות עם זקינו, כי ידע שבאם זקינו יכיר את הרה"ק בודאי יהי' לו הנאה שנכדו משתוקק לנסוע אליו, וכן הי' שהרבי ר' אשר בא לאוהעל וזה בפרשת ראה והישמח משה עשה סעודה לכבודו, ונאספו המונים מהעיר שהיו רובם מתנגדים, ולא התנהגו בדרך ארץ ודיברו ביניהם בקול ובשחוק, ופתאום עמד הרה"ק ר"א ואמר: "כתיב בפרשת השבוע "ראה אנכי" קוקטץ מיך אן אין איך קוק ענק אן וויא מגושם איר זענט", והייטב לב בשמעו הדברים נבהל מאוד כי פחד שזקנו יקפיד על שהתבטא כ"כ בחריפות נגדם, (כי ר"א הי' בגדר אברך לגבי הישמח משה כי הישמח משה הי' קשיש גם מחותנו הרה"ק מראפשיץ), וברח הייטב לב והתחבא, ואח"כ שמע הייטב לב שזקינו מבקשו, וכשבא אליו אמר לו: רציתי להכיר לך טובה שהבאת אצלי את הרב מראפשיץ, וכי נהניתי מאוד ממנו כי הוא ירא שמים, והי' רגיל רביה"ק זי"ע לסיים "היינט מען זאל דאס זאגן אויף א רבין וואלט ער זיך באליידיגט".

הרה"ק ר' אשר"ל העריץ את הייט"ל והפליג בשבחו, ואמר עליו שהוא גוף קדוש כמובא בתהלה למשה, גם נשדתכו ביניהם כמה פעמים שבנו של הייט"ל הגה"ק ר' אברהם אהרן זצ"ל מקאלבסוב הי' חתן הגה"ק ר' יחיאל מקאלבאסוב זי"ע בן הרב ר' אשר וכן מרן הקדושת יו"ט הי' בזו"ר חתן הה"ק ר' מנשה בנו של הרבי ר"א, בעת שהי' הייטב לב במחיצתו בסאבראנץ צוה לשאול כל השאלות להייט"ל, פ"א הי' שם איזה שאלה והרה"ק משינאווא רצה להחמיר והייט"ל הכשירו אמר הרבי ר"א שאם הייט"ל מכשירו הלכה כמותו.

וחיל ורעדה יאחזון

אצל הרה"ק רבי אשר שרר פחד גדול על כל המסתופפים בצלו, וסיפר הרב משימלוי בשם זקינו הקול ארי' שעל אף דאצל הרה"ק ר' אשר"ל הי' כל הפתחים פתוח, עם כל זה הי' העולם עומדים מבחוץ ולא הרהיבו עוז ליכנס אליו, מגודל המורא והפחד ששרר שם.

פעם כשהי' ברימינוב על היארצייט של הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימינוב זי"ע, ונשאר ציבור גדול על שבת אצל הרבי ר' הערש מרימינוב שישב בראש צדיקי הדור, בשעת עריכת השולחן הי' רעש גדול מהעולם, והרבי ר' הערש עמד ממקומו וצעק "שאַ, שאַ, דרך ארץ", ולא הועיל, גם הרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב זי"ע עמד וצעק בלש"ק: "היטלייעס היטלייעס שאַ, שאַ, שבת היום", ולא שקטו הציבור, הרבי ר' אשר"ל התחיל לסלסל בשערות זקנו והתחיל לזמר שבת היום בקול נמוך כמזמר לעצמו, ומיד נפל אימה על כל העולם עד שהי' נדמה כי אין אף אחד בבית.

אצלו בבית מדרשו התפללו בשויט"ט בדביקות גדול ובכח אמיץ והאריכו ביותר בעת פסוקי דזמרה וברכת אהבה רבה, ובחג השבועות נמשכה ערך ב' שעות אמירת "אהבה רבה", וכל המתפללים עמדו בדביקות גדול וטליתים על

פניהם, אחר תפלה הלך הר״א אצל החסידים אשר התפללו שמה והגביה טליתו של כאו״א והביט בפניו, ומי אשר תפלתו לא הוטבה בעיניו אמר לו, לא היית כדאי להיות פניך מעוטף עם הטלית.

עינים צופיות

כדאי לציין עובדא שהגה״ק משינאווע זצ״ל סיפר בעצמו: בהיותי אברך סמוך על שולחן חותני זקני בעל ישמח משה זצ״ל בעיר איהעל יצ״ו נסעתי פ״א על ימים נוראים לראפשיטץ, והייתי שם עד אחר סוכות, ובאסרו חג הסוכות בא אדמו״ר לביהמ״ד ושאל אם אין כאן אנשים מאונגארין והראו לו עלי, ושאל אותי לא שמעת איזה דבר מפרעשבורג, ואמרתי לא שמעתי דבר, ולא הבנתי על מה הדברים ירמזון, וביום שלאחריו בא עוה״פ לביהמ״ד ושאל אם לא נשמע איזה דבר מפרעשבורג ולא הבינו כלל כוונתו ולא השיבו דבר, ואח״כ נודע שביום זה נפטר החתם סופר בפרעשבורג והבינו למפרע מה היתה שאלתו.

פ״א היה הרה״ק משינאווא מיסב אצל שולחנו של הרה״ק ר׳ אשר״ל בראפשיץ, והיה לו רצון לברך ברכת המזון על הכוס, כי לא היה אז בקו הבריאות וכידוע מזוה״ק שזה סגולה לרפואה, אבל חשב שלא יתמלא רצונו כי ישבו כארבעה או חמשה צדיקים סמוכים יותר לראש השלחן, אולם הרה״ק ר׳ אשר״ל תפס מחשבתו וכיבדו לברך כרצונו.

מסופר על אחד מתלמידיו מגדולי התורה נתקנא בכמה צדיקי הדור שהם יושבים במנוחה ומיחדים יחודים עליונים כשהם מעשנים כמה שעות, והרהר אותו רב אולי אעשה גם אני, והחליט להתיעץ עם רבו על הדרך החדשה בעבודת ה׳ אשר הוא רוצה לעבוד, ונסע לראפשיץ, וכשנכנס נתן לו רבו שלום וטרם התחיל לדבר אמר לו הרבי ר׳ אשר הנה אגיד לך תורה כתיב ״ אלה תולדות נח״ רצ״ל ״אלה״ שהוא עבודה זרה כענין ״אלה אלהיך ישראל״ הוא ״תולדות נח״, תוצאה ותולדה ממנוחה והבטלה ואת ״נח איש צדיק״ הרי עינינו רואות שיש בדור צדיקים שיושבים במנוחה ומיחדים יחודים במקטרתם, הנה ״את האלוקים התהלך נח״ המנוחה שלהם ג״כ את האלוקים, אבל אתה אל תעזוב דרכך הקודש להתמיד יומם ולילה בלימודך ולהפיץ תורה ברבים.

ריח ניחוח

פ״א ישב ר׳ ישראל מבארנוב זצ״ל (חתנו בזיווג״ר של ר׳ לייב מסאסוב זי״ע) אצל הרבי ר״א וישבו אז אנשים גדולים ועסקו בשיח סוד, וכרגיל באמצע השיחה הריחו טאבאק, וברגע שהוציא את קופסת הטאבאק שלו שאל למי יש כאן טאבאק כל כך טוב, והושיטו כולם את הטאבאק שלהם כי לא ידעו למי מכוין וגם ר׳ ישראל נתן את שלו וידע בלבו על מי הוא מכוין אבל עשה עצמו כאילו לא ידע, ותיכף כשנתן הקופסא שלו שאל את ר׳ ישראל אבקשך תגיד לי גופא דעובדא היכא הוה אמר ר׳ ישראל שהקופסא יש לו ירושה מהרבי ר׳ משה לייב מסאסוב זי״ע אמר לו הרבי ר׳ אשר שתיכף כשהוצאת מקופסא האט עס מיך צולעטשעט (בילבל) דעם מח.

הסתלקותו לחיי העוה״ב

בחורף האחרון עלי אדמות הראה להרה״ק מצאנז ולהרה״ק ר׳ ארון מקראקא בן הרה״ק בעל ״מאור ושמש״ זי״ע בלוח השנה שבערב פסח כתוב ת״ב (הכוונה על תענית בכורים) ושאל למה כתוב תשעה באב, אמר ולא פירש, ואכן בערב פסח בשנת הר״ת עולם עלה לגנזי מרומים, ומנו״כ שם בראפשיץ.

וזה אשר נחרט על מצבת קבורתו: ״כתר שם טוב אלופינו אדונינו מורינו ורבינו שר ונשיא אלקים בתוכינו, רב פעלים מקבצאל ומדריכינו, מורה דעה לעם עדתינו, שמועה יבין לעם קדשינו, עוז אביון יראתו לעינינו, מלהיב נפשות ישראל וכללותינו, הלא למשמע אזן דאבה נפשינו, בהלקח מאתנו עטרת ראשינו, גאון עוזינו, כבוד אדונינו מורינו ורבינו, הרב הגאון הקדוש אור ישראל וקדושו תוחלת תקותינו, ומרפא נפשינו כליל קדושתינו, כבוד קדושת שמו מו״ה אשר ישעיה בן הרבני מו״ה אלעזר ליפמאן זלה״ה, נפטר ערב חג המצות שנת תר״ה לפ״ק״.

כאשר הגיעה השמועה על הסתלקותו למחותנו הרה״ק רבי יוסף מדאמבראווא זי״ע – היה זה ביו״ט ראשון של פסח – ובליל יו״ט שני לאחר עריכת הסדר, נהג לומר שיר השירים עם הציבור פסוק בפסוק, ובאמרו את הפסוק ״אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני״ נענה אותו צדיק מדאמבראווא ואמר: ״האוהב ישראל מאפטא זי״ע ביקש שיזכירו לו לאחר פטירתו לאחר עריכת הטהרה את הבטחתו שירעיש בשמים על צרות ישראל, ובעווה״ר עדיין אנו בגלות, ובכן עלינו לבקש ולהתפלל: אם תמצאו את דודי – הוא הצדיק, בשעה שזוכה לנועם העליון, אנא הזכירו לו, כי חולת אהבה אני, וזקוקים אנו לישועה.

השאיר אחריו את בניו הצדיקים רבי מנשה מראפשיץ בעל ״לחם שמנה״, רבי מנחם מענדל מגלוגוב חתן ה״אור לשמים״ מאפטא, רבי אהרן מרימינוב, רבי פייבוש מברעזאן בעל ״שפת אמת״.

הרה״ק ר׳ אשר מראפשיץ לא חיבר ספרים, אך שלושים שנה לאחר הסתלקותו, ראה אור לקט מתורתיו בשם ״אור ישע״, ובו נקבצו רק חלק זעיר מאוצרות מחשבתו העמוקים.

שבת הגדול

וכל שבתות השנה מקורן ומבוען הוא משני שבתות שבשנה היינו שבת הגדול ושבת תשובה והם הראשים לכל שבתות השנה.

(אוהב ישראל רצ"ו)

◆◆◆

ביראת ה' כל היום בגימ' שבת הגדול כי אז צריך שיהיה לאדם כל היום יראת ה' כמו ביוה"כ כי יום זה נחשב כמו יוה"כ והרמז כי שבת הגדול נחשב כיוה"כ כי ביוה"כ נאמר שבת שבתון והנה שבת הגדול עם האותיות הגימ' שבתון.

(חסד לאברהם ע"ג)

◆◆◆

ושבת הגדול הוא שבת תשובה רק שהיא בבחי' אהבה שצריך כל אדם לשוב להשי"ת בתשובה.

(שפת אמת)

◆◆◆

והשבת שקודם יו"ט היא הכנה ליו"ט והוא הכנה דילי' להתרחק מהרע ולהתקרב לטוב.

(בית אהרן)

◆◆◆

ומצטרפין כל שבתות השנה מפסח ניסן עד ניסן ונעשה שבת אחת שאם ישראל משמרין שבת אחת נגאלין ועתה שבא זמן גאולה אולי נזכה ע"י שמירת השבת להגאל.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

השבת הזה גדול בחסדו יותר מכל שבתות השנה לכך נקרא שבת הגדול שגדול מכל שבתות השנה.

(דעת משה)

◆◆◆

טעם לקריאת שבת הגדול וליה"כ קורי' לו ג"כ יום הגדול יומא צמא רבא הענין הוא כך כי כל מצוה בעידנא דעסיק בה מגינא ונמשכת כל אותה היום ע"ד ברוך ה' יום יום אך אם עבר יומו כבר בטל קרבנו ולהיות כי כפרת יוה"כ נמשכת גם כל הד' ימים שבין יוה"כ לסוכות ואז נקרא יום א' לחשבון עוונות וגם אז מתכפר ע"י ד' מינים כיודע וגלות מביתו לסוכות לכן מתחשב יוה"כ כיומא אריכתא ומתארך עד יום א' של חג ולכן נקרא יומא צמא רבא, כי כן הוא ממש עת צאת בנ"י ממצרים ורצה הקב"ה לזכות את ישראל שיהי' זכות השבת כלולה עם גאולתם ע"כ התחיל בלקוחת הפסח ביום השבת שלפניו ולא נגמרה מצותו עד ליל ט"ו אחרי אכלו ונמשכה קדושת שבת ההוא עד אז וכן בכל שנה בהגיע עת דודים מתעורר האור ההוא והשבת הסמוך לפסח מלפניו ממשיך אורו עד יו"ט הראשון ומתאחד עמו וה"ל יומא אריכתא לכן לו נאה להקרא שבת הגדול ומשום כן יום ט"ז ניסן הוא מחרת השבת באמת.

(חתם סופר)

◆◆◆

וכן הוא תמיד אפי' אינו חל בעשור לחודש אך מפני שהוא השבת לפני חג הפסח שאז נתעורר מידתו של אברהם בחי' החסד וא"כ כל החסדים ההם יורדים בשבת הקודם לכן נקרא שבת הגדול.

(תפארת שלמה ק"ט ע"ב)

◆◆◆

עכ"פ רואין אנו בזה דבערב שבת הוי זמן מוכשר מאד שיתעורר האדם למשמש בבגדיו ולפשפש במעשיו וא"כ קל וחומר בערב פסח שהוא על שם הדילוג ופסיחה בוודאי שזמן כזה צריך כל איש ישראל להתעורר ולחזור בתשובה על כל חטאיו היינו גם על חטאים כאלה שבכל השנה אינו מאמין בעצמו שיתקבל תשובתו עליהם מ"מ כעת יתקבלו בתשובה כי שבת זה הוא שבת שלפני הפסח שאז מתעלה כל אחד משיראל שלא בסדר המדריגות על דרך הקפיצה והדילוג וממילא שפיר הוי זה שבת גדול מאד כי בו נתעלה האדם במדריגתו ובתשובתו ביודעו שאחר השבת הזה באים הימים והלילות המאירים מחג הפסח.

(מהר"ם ט"ב ס"ג שבה"ג תשמ"ד)

◆◆◆

ע"כ קבלו ההארה גדולה הזו להאיר להם בששת ימי המעשה ומה"ט נקרא שבת הגדול וכמו"כ בכל אדם ובכל זמן וכל מקום אם יזכה לבחי' תשובה מעולה יקבל ההארה ההוא לזכות לבחי' שבת הגדול.

(מהר"י ט"ב י"ג)

הכנה לפסח

ואחד מעיקרי העבודות בימים נעלים האלו היא שיתפלל כל אחד וישפוך שיחו לפני יוצרו קונו ובוראו שיזכה לקבל נועם זיו קדושת הימים האלו, ס'גייט אזוינע ליכטיגע טעג צריך להתפלל אל ה' שיהא במעט אמת, כי אח"כ הלא מתבלבלים אבל מקודם הרי אפשר להתפלל שיהא במעט אמת.

(בית אברהם)

◆◆◆

וזה אמרם ז"ל שואלין ודורשין שאנחנו מבקשים ודורשין מהשי"ת שיהי' עמנו ולעזור לנו בכל מעשינו ויהי' נועם בליבנו בכל עבודות ומעשים שנעשה בחג.

(עבודת שמואל)

◆◆◆

ואחר כל העצות אין עצה כהמבקש ומתחנן לפני השי"ת ובוטח ושוען עליו ועל חסדיו ועל גודל אהבתו לעמו ב"י.

(יסוד העבודה)

◆◆◆

והימים האלו מסוגלים מאד לתשובה ואין הדבר תלוי אלא בידינו, כי כל החודש הוא זמן התשובה וזה אור לארבעה עשר היינו כל הארבעה עשר יום מחודש הזה נקראין אור.

(חסד לאברהם)

◆◆◆

וימים הללו מוכנים גם עתה שהוא שעת הכושר לטהר את נפשותינו כאשר כל בנ"י עסוקים בהגעלה וטהרת הכלים בימים האלו ומנהג בנ"י תורה ומתעורר כח טהרה מלמעלה.

(שפת אמת)

◆◆◆

ובפרט צריך לנצל את השתי השבתות הראשונים של חודש ניסן, והוא זמן תשובה לכל לתקן פגם העוונות ע"י אותן השבתות וזהו שאמרו ז"ל שאלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין שרומז שע"י השני השבתות יכולין לתקן המעשה והמחשבה.

(מאור ושמש)

◆◆◆

בוודאי החי יתן אל לבו לנצל כל רגע ורגע מימים הנשגבות האלו, ואל יאמר אדם הן אני טרוד בהכנה דרבה להכין צרכי החג, והן לא נשאר לי רק זמן מועטת מכל היום לזון את נשמתי בלימוד התורה ועבודת ה', אלא תדע כי ימים אלו יקרי ערך שעה ליום יחשב.

(אבני נזר)

◆◆◆

ובימים האלו כאשר בני ישראל טורחים בטירחא יתירא בהכנה דרבה להכין צרכי החג ומהתיקונים הגדולים איך ובמה ליכנס ביו"ט הקודש הזה ויש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יו"ט של פסח והוא עייף ויגע בהטורח ההוא אזי בעסק הזה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, והעוסק בטירדת מצוה של ימי הפסח הוא מתקן תיקון הוצאת ז"ל, והלב יודע מרת נפשו, ע"י מוטל על כל אחד לתקן מה דאפשר.

(קב הישר)

◆◆◆

וראש הכל חיוב על האדם לכוין קודם כל דבר שעושה בשביל החג ויאמר בפה מלא שעושה זאת לעשות נח"ר להבורא ית', וכמו"כ יכוון שיבער הקב"ה היצה"ר מליבנו ואל יסית אותנו להדיחנו מעבודתו ית' ולדבק ליבנו בהשי"ת באמת ובתמים, ונכון ללמוד לבית ישראל להיות מגעילין ומלבנין את הכלים מפני החמץ שיכוונו שכמו כן יבער הקב"ה היצה"ר והרשעה וכו', ומנהגן של ישראל תורה היא לגרר הכתלים והשלחנות והספסלים וכו', וכמו כן יגרר הקב"ה את כל הנגעים הבאים מסט"א.

(קב הישר)

◆◆◆

ומובן מאליו שבימים האלו שהם מלאים טרדות היצר בא בתכסיסים שונים להפילו לרדת שחת והוא ע"י שיכשל ח"ו בכעס, ומובא מהרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע שי"ע עבודת ההכנות לפסח יכולים להגיע לרוה"ק רק הכעס מעכב את זה", "וצריך אדם לשבר את המדות הרעות לבל יהי' כעסן בשום אפון ובפרט בימים הללו שיש טירחא גדולה צריך ליזהר שלא יכעוס.

(תולדות אהרן)

◆◆◆

ומי שאנו מייגע א"ע בעשיית המצוות אינו יכול להרגיש טעם מצה.

(מנחם ציון)

◆◆◆

והזמן גורם שביומי ניסן עת לעשות לבקש על הפרנסה שלא יהי' להם טרדות כל השנה.

(תפארת שלמה)

◆◆◆

ויש בימים האלו כח מיוחד לקבל התפילות שהם בחינות עשרת ימי תשובה דעשרה ימים אלו הם כנגד ימי תשובה.

(שם משמואל)

שבת הגדול

טעמים נפלאים ע"ד הפרד"ס על שם 'שבת הגדול' ומנהגי ישראל קדומים ב'שבת הגדול'

'שבת הגדול' כי היתה הראשונה מימי אבות שלא היו צריכין לעשות שום מלאכה

טעם למה קוראין לשבת לפני חג הפסח שבת הגדול אענה גם חלקי לכבוד התורה ולכבוד השבת שבת כלה, ועת לכל חפץ ופטטייא דאורייתא טבין. ידוע אשר חכמים הראשונים דרשו וחקרו להוציא הלכה לאמתו, בענין האבות, מימות אברהם, שקיימו התורה בתורת נדבה עד שלא ניתנה, אם יצאו מכלל בני נח בין להקל ובין להחמיר [או שרק לחומרא יצאו מכלל בני נח]. ועי' בס' פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש א') שהדבר הזה היה מחלוקת קדומה בין יוסף ובין אחיו שבטי ישורון. והדבר הזה תלוי ועומד ברפיון בין הפוסקים ראשונים, ויש סברות לכאן ולכאן.

כללו של דבר, כפי הנראה, מימות השבטים היתה הלכה זו בספק, ולא איפסק הלכתא כמאן, וצ"ל דגם האבות היו מסופקים בזה, דאי לא תימא הכי למה היו מחולקים שבטי ישורון עם יוסף, הרי יצחק ויעקב ובית דינם קיים יבואו וישאלו את פיהם כו', ממילא היחידי סגולה שהיו מקיימים התורה בכל דור מימות האבות, הנה שמרו ג"כ את השבת, [אך] בהכרח היו צריכין באיזה רגע מהשבת לעשות איזה מלאכה, כי הלא מדאורייתא בן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:).

והנה, ביום השבת הזה בעת צאתינו ממצרים היה יום עשור לחדש (עי' שבת דף פז: תד"ה ואותו) וצוה הש"י ליקח בו ביום את הקרבן פסח, דפסח מצרים היה מקחו מבעשור (שמות יב, ג) והנה נאמר (שם כא) 'משכו וקחו לכם צאן', והנה דקדקו בזה מהו משכו וקחו, גם מה יורה תיבת לכם, ופירש הרב הקדוש החיד"א בס' "ראש דוד" (פר' בא) ע"פ דברי הרב בעל "מחנה אפרים" (קנין ומשיכה סי' ב) דבקניות האדם חפץ למצוה דאורייתא, כגון אתרוג, אינו קונה במשיכה לבד דהוא קנין מדרבנן וצריך ליתן כסף דהוא קנין מדאורייתא, וכתב ע"ז החיד"א, דהוא הדין בכסף בלא משיכה ג"כ לא קנה למצוה, דכיון דתקנו רבנן דכסף לא קנה, הנה הפקר בית דין הפקר (יבמות פט:) א"כ תרווייהו בעינן כסף ומשיכה, וזה פירוש הכתוב: 'משכו וקחו לכם' וגו', משכו במשיכה, וקחו בכסף [כדכתיב: שדות בכסף יקנו (ירמי' לב מד) וילפינן (קידושין ב.) קיחה קיחה משדה עפרון], לכם היינו שיהיה שלכם ממש, ושחטו הפסח מצוה דאורייתא, על כן בעינן תרווייהו. עכתו"ד הרב הנ"ל, וכבר חש לזה הדין הרב הגאון מוהר"ר זלמן מרגליות מבראד ז"ל (מט"א סי' תרכה ס"ק ז).

והנה, בקניית הגוי יש מחלוקת (ע"ז עא. תוד"ה רב אשי) רש"י ס"ל דקונה במעות ולא במשיכה, ור"ת ס"ל משיכה קונה ולא מעות. על כן פסקינן בשו"ע (יו"ד סי' שכ ס"ה) דמספיקא עבדינן לתרווייהו לענין לפטור מן הבכורה, אבל זה ודאי דמדינא בבן נח רק קנין אחד קונה, או כסף או משיכה. והנה ליכא ספיקא קמיה שמיא, ומדאמר משה על פי הש"י: משכו וקחו לכם דתרווייהו בעינן, על כרחך דשוב אין להם דין בני נח ודינם כישראל ממש כו', וכיון שיצאו מכלל בני נח היו רשאין לשמור ולשבות כל יום השבת כמצותו, ושוב לא היו צריכין לעשות איזה מלאכה בשום שעה מעתותי היום, ולא היה כיום השבת הזה שבת גדול לפניו, כי עד עתה לא היה להם באפשרי לשבות כל כ"ד שעות השבת, ממילא ראוי ונכון לקרוא לשבת הזה שבת הגדול, הבן הדבר ופטטיא דאורייתא, והבן.

בני יששכר (ניסן מאמר ג סי' א)

טעם חשוב ונחמד לשם 'שבת הגדול' מגדול ספרדיי

למה נקראת השבת שלפני פסח 'שבת הגדול' התורה אמרה (ויקרא כג, טו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת', ובא לנו בקבלה אמיתית כי שבת האמור כאן אינו שבת בראשית כי אם יום טוב של פסח ולא כמו שטעו בימי בית שני אשר פרה הזדון וצין מטה רשע והכחישו הקבלה באמרם לעולם עצרת אחר השבת, באמרם כי מחרת השבת האמור בתורה הוא שבת בראשית. "אשר לזה נראה לי שהנחיגו מימי עולם לקרא לשבת שלפני הפסח 'שבת הגדול' להודיע לבני אדם כי יש יום אחריו סמוך ונראה שנקרא שבת ואינו גדול כמותו, והוא יום טוב ראשון של פסח שנקרא ג"כ שבת בתורה, וטעם זה דאמרן הוא יציב ונכון. הובא בשו"ת שמן המור להג"ר מרדכי רובייו זצ"ל

בספה"ק בני יששכר חודש ניסן מ אמר ג שבת ה גדול מצאתי ראיתי טוב טעם בשו"ת שמן המור (מגאוני חברון, ליזורנו תקנ"ג, יו"ד סי טו) בשם גדול ספרדיי אחד נקרא הרב מהר"י זאבי (אורים גדולים ו', לימוד כ"ד) ולדעתי הטעם זה הוא חשוב ודבר נחמד.

בני יששכר, אורים גדולים

'שבת הגדול' שהחלו לעשות תוספת שבת קודם בין השמשות

טעם למה קורין לשבת שלפני הפסח בשם "שבת הגדול", י"ל, דהנה נודע מדברי הר"ן ז"ל (שבת פ"ב דף טו.) אשר לפי מה דקי"ל דספיקא דאורייתא לחומרא, צריך להיות התוספת שבת קודם בין השמשות. דאי אמרת שהתוספת הוא בין השמשות ממש, למה לי דילפינן במכילתא: "זכור מלפניו, ושמור מלאחריו, מכאן שמוסיפין מחול על הקודש", הלא בלאו הכי אסור משום ספיקא דאורייתא לחומרא, כי בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה.

והנה מה דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, למדין מן הקרבן שטעון ביקור ממום ארבעה ימים קודם לשחיטה, ואי אמרינן ספיקא דאורייתא לקולא, למה לי ביקור, הרי מה"ת אזלינן לקולא. אלא ודאי, מדמצרכינן ביקור ממום, על כרחך קי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, וממילא צריך להתחיל השבת קודם ביה"ש, וכנ"ל.

והנה פסח מצרים היה מקחו בעשור, שחל אז בשבת, והצריכה התורה ביקור ממום ד' ימים עד י"ד לחדש. נמצא שאז נודע להם אשר ספיקא דאורייתא לחומרא, וממילא עשו את התוספת שבת קודם בין השמשות. וא"כ היה אצלם השבת הזה גדול מכל השבתות הקודמים, כי מקודם עשו את ביה"ש לתוספת, שהרי עדיין לא נודע להם דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא. וע"כ נקרא שבת זה "שבת הגדול", כי בו עשו לראשונה התוספת שבת קודם בין השמשות.

עטרת ישועה

"שבת הגדול" שמתחיל להתנוצץ גדלות הדעת דפסח

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו (שו"ע או"ח). בשבת שלפני הפסח, מתחיל אור החג הקדוש להתנוצץ, ועל שם כך נקראת "שבת הגדול" (כמובא בספה"ק). אך במה רומזת לשון 'הגדול' במיוחד על יציאת מצרים. הנה, אמרו חז"ל (שמות כא, ז) שקיטרג שר של ים על ישראל בשעה שעמדו על הים, ואמר הללו עובדי ע"ז והללו וכו', והכונה שעבדו ע"ז היינו שבמצרים היו ישראל בקטנות הדעת, שלא השכילו לייחם את כל הושיו וכחותיו של האדם אל יוצר ובורא הכל ב"ה וב"ש, ולא הטיבו להבין עד היכן אין עוד מלבדו. וכבר אמר הבעש"ט זי"ע "וסרתם" תיכף כשסרתם מאת ה' "ועבדתם אלהים אחרים" נעשה כמו שעוע"ז.

וזאת היתה להם בעמדם על הים. ויציאת מצרים, שהרחיבה ונתגדלה דעתם להכיר שהוא ית' תקיף ובעל היכולת ובעל הכחות כולם, ויצאו מקטנות הדעת לגדלות הדעת. אור זה הוא המתחיל להתנוצץ בשבת 'הגדול' גדלות הדעת. "והנה זה כלל גדול, שבכל זמן מהזמנים נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה, נעשה כמו שהיה בפעם ראשון, דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן, יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון".

תודה"ק בספה"ק מאור עינים

"שבת הגדול" כי מעתה השיגו שהשבת היא המשפעת לששת ימי המעשה

יש לומר הטעם שנקראת "שבת הגדול", על פי מה ששנינו בבבא מציעא (יב.): "מציאת בנו ובתו הקטנים וכו' הרי אלו שלו, מציאת בנו ובתו הגדולים וכו' הרי אלו שלהן" ובגמרא איתא (שם ע"ב): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן, קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול".

והנה קודם שנצטוו בני ישראל על הפסח, היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, כידוע, על אף ששמרו את השבת, כדאיתא במדרש (שמו"ר א, כח) שמשה רבינו ביקש מפרעה

שיתן להם יום מנוחה ו"הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח" וכו', מכל מקום הם סברו שימי החול הם שמשפיעים על השבת, שעל ידי העבודה בששת ימי המעשה יש להם שבת. ולפי זה היתה השבת בבחינת קטן הסמוך על שולחן אחרים.

אבל אחרי קיום מצות "משכו וקחו", השכילו המה להבין שהשבת היא משפיעה על ששת ימי המעשה, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ב פח.) דמיניה מתברכין כל שיתא יומין. נמצא שהשבת נהייתה בבחינת גדול שאינו סמוך על שולחן אחרים, ולכן נקראת אותה שבת "שבת הגדול".

הגה"ק מאסטראווצא זצ"ל

"שבת הגדול" כי בו רמוז "בוא יום ה' הגדול" בב"א

דהנה כתוב 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא' (מלאכי ג כג), הרי דיום הגאולה נקרא בשם גדול ונורא. ונודע דבניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא.), וכאשר יתחבר אלי"הו עם משי"ח ב"ן דוי"ד יעלה מספר תפ"ו (כי דוי"ד נאמר בדברי הימים מלא יו"ד). ולזה כאשר ציוה עליהם הקב"ה לקחת הקרבן פסח בעשור לחדש ויצמיח להם הגאולה הרגישו תיכף ענין הגאולה העתידה שתהיה ע"י אלו התרין משיחין וע"י אליהו זכור לטוב. ועל כן קראו אותו בשם 'גדול' כמ"ש בקרא 'לפני בא יום ד' הגדול'.

וממילא ניחא מה שהקשו למה קבעו אותו יום דייקא על שבת ולא בעשור לחדש אפילו אם חל בחול (עיין בטור או"ח סי' ת"ל בב"ח שם ובשו"ע שם בט"ז ומג"א), דהנה המילוי של שב"ת כזה, שי"ן בי"ת תי"ו, המילוי לבד עולה תפ"ו כמספר אלי"הו משי"ח ב"ן דוי"ד. ועל כן קראו שבת הגדול, שכאשר נתגדל ונתמלא תיבת שב"ת, יעלה המילוי לבד כמספר אלי"הו משי"ח ב"ן דוי"ד. וע"כ נקרא בשם 'גדול' (לרמז על) צמיחת הגאולה בב"א שנקרא בשם 'גדול' וכמ"ש בפסוק הנ"ל.

עטרת ישועה (מועדים, שבת הגדול ט)

מנהגי ישראל קדושים בשבת הגדול

לומר 'שבת הגדול ומבורך'

כתב הגה"ק החיד"א זללה"ה מחזיק ברכה סי' תל ב' ונהגו המדקדקים שבמקום מה שאומרים בשבתות דעלמא 'שבת שלום מבורך' אינהו דאמרי בשבת זה 'שבת הגדול מבורך'.

החיד"א

לתת שיורי האפיקומן לתוך ה'טשולנט' בשבת הגדול

יש כמה טעמים וסודות ורמזים מה שנעשים בזה הלילה בליל שמורים על כל השנה לשמירה מעולה בעז"ה, ולכך נוהגין עמא דבר ונתפשט המנהג אחר אכילת אפיקומן, שיקחו חתיכה קטנה מאפיקומן בשני לילות של פסח לתוך כיסם ונושא אותם כל השנה עד פסח הבע"ל. וכאשר לפי אומדנא נראה לי, אם ששמעתי מגדולי עולם, שמותר להיות אצלם תוך הכיס ולילך בו בשעה שיוצא בשבת קודש חוץ לעיר, באשר שהיא, דהיינו אפיקומן הלז, לשמירה על כמה דברים בעז"ה, לכך מותר לצאת בו. גם מנהג קדמונים שמשמרים הנותר אחר אכילות אפיקומן מה שנשאר מבני ביתו אותו גוף חתיכה הגדולה כל אחד בביתו על כל השנה.

וראיתי מא"א זצ"ל (הג"ר יחיאל מיכל בינגא זצ"ל, דומ"ץ דפפד"מ) שמקפיד על אותו חתיכה לשמור ולהניחה בשבת הגדול הבע"ל אותו אפיקומן תוך המאכל שאנו נוהגין לאכול בכל שבת קודש מאכל הצנומא בקדירה, שקורין בלשון אשכנז קוני"ן שאל"ד (טשאלנט), ומסתמא הוא מנהג קדמונים. וכן עשיתי מיום שעמדתי על דעתי ומזהיר לבני ביתי.

ויש מלעיגין על זה, באשר אומרים לפעמים שכיח תולעים באותו אפיקומן שקורין מילבי"ן בלשון אשכנז מרוב ימי הקיץ החום, ועל ידי כך מצות מנהג הבא לידי עבירה, לפי דעתם של אותו הכת, באשר שאין מקפידים על מנהג קדמונים ואין משגיחים ומלעיגין למנהג קדמונים, ואפילו שנוהגין בנותר אפיקומן עד שבת הגדול רק שהניחם אותו במקום חם ביותר ובמקום הפקר בדרך בזיון, ואין משגיחין על אפיקומן

שהוא מצה שמורה לשמור על דרך כבוד ובפרטות לנהוג בו כדינו אפילו רק תשמישי מצוה, ועל ידי כך בא התולעים הנ"ל בו, משא"כ בלאו הכי, אם יהיה נשמר בדרך כבוד אין בו חשש.

ואת"ל פן יהי' בו תולעים, הייתי נוהג לבדוק האפיקומן בבדיקה הראוי לכך קודם שבת הגדול, ואחר הבדיקה אז אם יהיה ראוי לאכילה, נותן לבני ביתי על דרך הנ"ל באכילת שבת הגדול, ועי"כ הוא כמו שנאכל חולין על טהרות ועל דעת הקודש, ומצה של מצוה גוררת מצוה, להיות לזכרון ולזהר בענין אפיית מצה ולשמור ולעשות באותו זמן לפסח הכל כדינו, ולקיים את מצוה הקב"ה ככתוב בתורתו שבכתב וכחז"ל אשר קבלו מן משה רבינו הלכה למשה מסיני עפ"י הקב"ה שהוא תורה שבעל פה ומסר לעמו ישראל מדור לדור על ידי נביאיו וסנהדרין עד עולם בחסד הקב"ה. ומצוות דרבנן וסייגים לקיים ולשמור ככל תיקונם ומנהגים, ואז טוב לנו על כל ישראל שיוצאים לחירות עולם בחסד ה' וברחמיו וכימי צאתך מצרים נראה נפלאות מקוים במהרה בימינו אמן.

כח יהודה להג"ר יודא מיכל בינגא סג"ל וצ"ל מק"ק פראנקפורט ונלב"ע י"ט אלול תקל"ז (מובא בספר 'מנהגי פרנקפורט', נסן ט')

הרב הדורש בשבת הגדול נותן קידוש

כתב הגה"ק בעל הבן איש חי זצ"ל בספרו בן יהוידע (שבת עד, ד"ה שבתא דרב ביבי) כי היה מנהגם של האמוראים שכל אחד מהגדולים ידרוש בבית המדרש שבת אחד, ואחר הדרשה יבואו החכמים לביתו בשביל כבוד לטעום איזה דבר אצלו, ושמעתי כי מנהג זה עודנו נוהג בעיה"ק ת"ו שהדרשן שדורש בקיבוץ גדול בשבת הגדול או שבת כלה או שובה או זכור יבואו אחר הדרשה לביתו ויאכילם מיני מתיקה ושמעתי אומרים הטעם כיון שנהנית נפשם היום ממנו מן לחמה של תורה יהנה גופם גם כן במזון גופניי על כן יש לומר מנהג זה היה נהוג בזמן האמוראים וכו'.

בן יהוידע

לעשות פשטידא מהקמח הנטחן לפסח

כתב רבינו אשר ז"ל מלוניל בספר המנהגות בהלכות פסח, נהגו כל ישראל לעשות לחם אחד בערב שבת הגדול הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וקורין אותו 'חלת עני' ובלע"ז 'לחם בית הכנסת', ומחלקין אותו לעניים ומיום שזלזלו בו נשתלחה מאירה בתבואה עכ"ל. הובא גם ב'כל בו' סימן מז, ושמעתי ממורי ז"ל מהרש"ל שהיה דורש כל אחד יאפה חלה אחת או תבשיל אחת מקמח הנטחן לפסח כי שמא היה שם חשש חמץ ויתלה אותו בההוא שנטל מהם ואפשר שאותו חלת עני היה גם כן מקמח הנטחן לפסח וזה היה טעמם.

וביש מקומות נהגו ליטול העירוב חצרות ולחלקם בערב שבת ואין זה מנהג נכון כי אותו שבת הוא בלא עירוב ואנשי המקום ההוא לא ישימו על לבם ויטלטלו בלא עירוב לכן נכון הוא לבטל המנהג הזה, ובימי מהרי"ל לא היה המנהג הזה שכתב מנהגים אפיית מצות י"ז נוהגין לעשות מצות השיתוף בכל ערב פסח אע"פ שעדיין הישנה קיימת.

מטה משה סי' תקמג

[ועי' ב'מגן אברהם' סי' תל סק"א וב'חק יעקב' שם, וב'דגול מרבבה' שם, וב'פרי מגדים' שם. והובא במנהגי רביה"ק בעל דברי יואל זללה"ה אשר נהג לתת מהקמח הנטחן ראשון ואומר לעשות ממנו פשטידא לכבוד שבת הגדול. וכן היה מנהג בעלזא והיו קורין שם לאותו פשטידא 'מהרשל"ס קוגל' כי שרשו במנהג רש"ל המובא במטה משה]

פנימי הרפ"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בביקור כ"ק האדמו"ר מסקולען מאנסי שליט"א
אצל כ"ק מרן רבינו שליט"א – בעיר מאנסי יע"א

בבית הרבני הנגיד ר' מרדכי יואל לעבאוויטש הי"ו
אצל מסיבה של מצוה לטובת ישיבתינו הק' קנין תורה מאנסי יצ"ו

מוצש"ק פרשת פקודי תשפ"ב לפ"ק

השיחה נסתובבה אודות הגה"ק הערוגת הבושם ז"ל

רבינו: דער ערוגת הבושם האט חתונה געמאכט זיין טאכטער (עב"ג החתן הגה"צ רבי אהרן זילבערשטיין ז"ל אב"ד בעלעא, בנו של הגאון הצדיק המעש למלך אבד"ק ווייטצען ז"ל), און האט געלאדענט דעם זיידן ז"ל, ער האט געשריבן זייער א שיינעם בריוו,[1] דער ערוגת הבושם שרייבט זיך אונטער מיט די מאמע'ס נאמען, און דער קדושת יו"ט איז נישט געפארן אויף די חתונה, נאר ער איז געפארן אויף א שבע ברכות, ער איז געווען דארט צוזאמען מיטן דרכי תשובה, ער איז אויך געקומען דעמאלטם אויף די שבע ברכות, איז ער אויך געווען דארט, נאכמיטאג איז געווען די שבע ברכות, און פאר מ'איז זיך געגאנגען וואשן, ס'איז נאך געווען נאכמיטאג, און מ'האט אריין געטראכט צי מ'דארף דאוונענען מנחה קודם צי נישט, א סעודה גדולה איז ביי מנחה גדולה דארף מען שוין דאוונענען מנחה, א סעודה קטנה איז נאך צייט, ס'איז נאך געווען אביסל פריה, איז געווארן א מדובר וואס מ'זאל טוהן, האט דער זיידע דער קדושת יו"ט אזוי געזאגט א וועדטל, מ'זאל פרענגן דעם חוסטער רב צי ער האט אנגענגרייט א סעודה גדולה, צי ער האט אנגעגרייט א סעודה קטנה, און אזוי וועט זיין מיט מנחה, לויט ווי די הלכה איז.[2]

---

1 וז"ל ראשית המכתב: "לעת תשובת השנה, יבורך מן קדם מעונה, בברכות מי מנה, מתוך שמחה גילה דיצה ורנה, האדם הגדול בענקים, היה לראש פינה, ה"ה כ"ק הרב הגאון הצדיק המפורסם בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, מופת הדור והדרו, תפארת ישראל וזוהרו, עמוד הימיני, פטיש החזק, נר ישראל, בקש"ת מוה"ר חנניא יו"ט ליפא ט"ב שליט"א האבדק"ק סיגוט יע"א עם כל המסתופפים בצל קדשו יצ"ו.

אודה השי"ת בכל לבב כי בחסדו הגדול הגיענו לתור כלולת בתי הבתולה הכלה מ' שרה יוכבד בת זיסל ת' עם ב"ג הבחור החריף המו"מ בתו"י מו"ה אהרן נ"י בן הרב הגאון מוה"ר ישעי' נ"י אבדק"ק ווייטצע יע"א אשר נחוג למז"ט בשטומ"צ ביום ג' פר' כי תבא ט"ו אלול הבעל"ט.

ובאתי בשורות אלו להעלות זכרונינו לטובה לפני הדרג"ק נ"י יועיל נא בטובו ובצדקתו לישא בעדינו רבה ותפילה לפני המרומם על כל ברכה ותהלה י"ש שאזכה לראות מהם נחת ושיהי' זיווגם עולה ואזכה אני וביתי לראות מהם דור ישרים זרע ברך שלשים גם רבעים ת"ח יראים ושלמים, ויתקיים בי ברכת גבר ירא ה' האמורות ע"י נעים זמירות ישראל אבי"ר.

והנני בזה לחלות פני הדרג"ק אנא תיקר נא נפשינו בעיניו לכבדינו נגד זקני עמנו להופיע אלנו הדרג"ק לקחת חבל בנעימים בשמחתינו, ואם אין יוצא בגיני יצא נא בגין הבחור החתן שהוא מתלמידיו של הדרג"ק

2 וז"ל הרמ"א בשו"ע או"ח (סימן רל"ב): הגה ויש חולקים וסבירא להו דסעודה קטנה מותר ואינו אסור רק בסעודת נשואין או מילה (טור בשם ר"ת), וי"א דאפילו סעודה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי (בעל המאור והג"מ פ"ק דשבת) וי"א דסעודה קטנה אפילו סמוך למנחה קטנה שרי (טור בשם ר"י). ונהגו להקל כשתי הסברות דהיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה ואפשר הטעם משום דעכשיו קוראין לבית הכנסת לא חיישינן דלמא יפשע ולא יתפלל (אגודה פ"ק דשבת) (וע"ל סימן פ"ט) מיהו בסעודה גדולה יש להחמיר אפילו סמוך למנחה גדולה ואפי' אם התחיל קודם לכן כשמגיע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור וב"י בשם הפוסקים).

הלא המה בבחינת בנים, ואם אזכה ליותרת הכבוד הזה אמרתי אך עשרתי מצאתי הון לי....

האט זיך דער ערוגת הבושם אנגערופן, אוודאי האב איך אנגעגרייט א סעודה גדולה, רש"י זאגט דארט אין פרשת וירא אויפן פסוק (בראשית כא, ה) ויעש אברהם משתה גדול, זאגט רש"י וואם מיינט משתה גדול 'שהיו גדולי הדור מסובים בה', האט ער געזאגט, דער סיגוטער רב איז דא און דער מונקאטשער רב איז דא, אוודאי איז עם א סעודה גדולה.

האדמו"ר מספקולען מאנסי: דער ערוגת הבושם איז נתקרב געווארן פונעם ייטב לב.

רבינו: ער האט געזעהן דעם ספר ייטב לב.[3]

אין ייטב פנים אין צווייטן חלק צום סוף (דף רכג.) איז דא א תשובה וואו דער זיידע פארענטפערט איהם וואם ער האט אים אהנגעפרעגט אויפן ספר ישמח משה.[4]

האדמו"ר מספקולען מאנסי: ער האט געהאט א זוהן אויך וואם ער האט א נאמען געגעבן נאך אים.

רבינו: יא, ער האט א נאמען געגעבן נאכ'ן זיידן ז"ל דער ייטב לב, פאר זיין זוהן דער יארער רב (ה"ה בנו הגה"צ רבי יקותיאל יהודה גרינוואלד ז"ל אב"ד דק"ק יארע).

---

3 ויש לציין מה שסיפר מרן שליט"א תוך א' השיחים בזה"ל: "ווי אזוי איז ער נתקרב געווארן? ער איז געווען אויף א פלאץ, ער איז איינגעשטאנען אין א אכסניא, און דארט איז געווען א חסידישער איד, און ס'איז אים שטארק געפעלן די הנהגה פון דעם איד, דארט האט ער געזעהן דעם ספר ייטב לב, און האט געפרעגט אויב ער קען עס אים בארגן, האט ער עס געהאט אויף איין נאכט און ס'איז אים זייער געפעלן, האט ער געפרעגט ווער האט געמאכט דעם ספר? האט דער איד געזאגט אז דער סיגוטער רב האט עס געמאכט, האט דער ערוגת הבושם געזאגט אז ער מוז פארן אים זעהן, איז ער געפארן צום ייטב לב.

דער ייטב לב האט אים דעמאלטס זייער מקרב געווען, ער איז אנגעקומען מיט א צילינדער הוט, עכט א אשכנז'ישער איד.

לעת זקנותו וועז ער איז שוין געווען אין חוסט, האט ער געזאגט פאר די תלמידים, וואס הייסט מ'פארט צו א רבי'ן, האט ער פארציילט אז וועז ער איז דאס ערשטע מאל געפארן צום ייטב לב, האט ער אויפן וועג מהרהר געווען אז ער פארט צו א חסידיש'ן רבי'ן, צי ער וועט וויסן ווי אזוי צו מכבד זיין א תלמיד חכם, וועז ער איז צום צווייטן מאל געפארן, האט ער געטראכט אז עס ארט אים דאס וואס ער וועט מיך מכבד זיין ביותרת הכבוד, וואס פעלט עס אויס?!, וואס איז געווען דער חילוק? דאס איז געווען פאר איך בין געפארן צו א רבי'ן, דעמאלטס האב איך אזוי געטראכט, און דאס איז געווען נאך וואס איך בין געפארן צו א רבי'ן, דאס האט דער ערוגת הבושם געזאגט פאר די תלמידים, דאס איז דער חילוק צי מ'פארט צו א רבי'ן".

4 וז"ל בייטב פנים שם: "נשאלתי מאת הרב המאה"ג וכו' מו"ה משה גרינוואלד אבדק"ק הומנא, על מ"ש מוזלה"ה בספר ישמח משה וכו'".

ער איז געפארן צום ייטב לב, און דער ייטב לב האט אים מקרב געווען, וועז ער איז אנגעקומען צום ייטב לב, איז ער געגאנגען נאך מיט א צילינדער הוט, אזוי ווי אן אשכנז'ישער רב, אזא רבנ'יש מלבוש איז עם געווען אזוי, און דער ייטב לב האט אים שטארק מקרב געווען, און דארט איז געווען חסידים, סיגוט איז דאך געווען אין מארמאראש, חסידישע אידן, און מ'האט געקוקט אזוי א רב מיט דעם לבוש און דער רבי איז אים מקרב, עמיצער האט אים געפרעגט פארוואס ער איז אים מקרב אזוי, האט ער געזאגט, אונטערן'ץ צילינדער הוט ליגט אסאך יראת שמים.[5]

ער איז געפארן צו אים נאך פאר וועז ער איז געווען רב אין הומנא, נאך פון טשארנא איז ער נאך געפארן.

ס'איז דא תשובות צו אים אין אבני צדק (יו"ד סי' ק"ג),[6] נאך פון די שטאט טשארנא נאך פאר ער איז געווען רב אין הומנא.

האדמו"ר מספקולען מאנסי: אן אייגענע עבודה האט ער אראפ געלייגט דער ערוגת הבושם, ער איז דאך געווארן א יתום ביי די זיבעצן יאר, און ער האט אויסגעהאלטן די שטוב מיט אלע יתומים, און א גאנצע נאכט איז ער געזיצן און געלערנט.

רבינו: דער ערוגת הבושם איז געווען רב אין הומנא, קליינוואַרדיין איז געווען מער א חסידישע שטאט פון הומנא, ס'איז געווען א שענערע רבנות ווי הומנא, אין קליינוואַרדיין איז נישט געווען קיין געטיילטע קהילה, מ'האט זיך קיינמאל נישט געטיילט, אזוי איז עם געווען,

---

5 עיין בתולדות ערוגת הבושם (עמוד קס"ד) שהייטב לב כיבד את הערוגת הבושם בברכת המזון בליל שב"ק, והדבר הי' לפלא בעיני בן הייטב לב כי הערוגת הבושם עדיין לא שימש ברבנות וההלך במלבושי אשכנז, ואביו השיב לו: סיבת תמיהתך היא רק מפני שאינך יודע כמה יראת שמים שמורה תחת הכובע של האברך הלז. – וכן עי' בקובץ פארות (ח"א עמ' ס) שהערוגת הבושם הגיע לבעלזא עם הצילינדער הוט שלו, והחסידים תמהו על הלבוש המשונה הלז, והרה"ק המהר"י זי"ע נענה ואמר: פון זיין צילינדער שפריצן פינקען פייער!.

ועיין בספר "אוצרות ייטב לב" (מכתב קפד) מה שסיפר הגה"צ בעל ויחי יוסף מפאסא זצ"ל, כי בעת שהערוגת הבשם זימר בשב"ק התיבות "כי החלפתי שמלותי לכבוד יום השבת", הגביה השטריימל ואמר "דער ייטב לב האט מיר ארויסגעשלעפט פון דער ווינער גאסע".

6 בשו"ת אבני צדק (שם) כותב לו מרן הייטב לב תשובה מאהבה, ומתחיל בזה"ל: "ישאו הרים שלום וברכה לכבוד אהובי ידידי הרב המאה"ג חריף ובקי מגיד מישרים מו"ה משה גרינוואלד נ"י מטשארנא ומצו"פ לק"ק הומאנא יצ"ו, נעימות ימינו הגיענו ונמטי' אפריון אשר שם עינו ולבו בספר ייטב לב לדקדק אחריו עד מקום שידו מגעת... דפה"ח היטב אשר דיבר שזה דבר מושכל ונבון ומקובל וכו' ויישר כחו וחילו לאורייתא בקדמיתא ובתרייתא", עיי"ש.

ס׳איז געווען דארט א שוואכער ראש הקהל, אבער ער האט געלאזט דעם עולם פירן אזוי, און ס׳האט זיך געמאכט אמאל א מעשה ווען דער ערוגת הבושם איז געווען רב אין הומנא, און ער האט געדארפט פארן ערגעץ, אינדערהיים איז מען דאך געפארן מיטן צוג, מיט די באהן איז מען געפארן, אין די באהן איז געווען אזוי ווי דאהי איז דא אויף די פליגער׳ס, עס איז דא קאויטש די פשוטע קלאס וואו יעדער זיצט, נאכדעם איז געווען וואס מ׳האט גערופן ערשטע קלאס, דאס איז קליינע שטיבעלעך, ס׳איז נאך היינט אויך אזוי אין יוראפ, דאס קאסט אביסל טייערער, און דארט איז דא קליינע שטיבעלעך, ס׳איז דא דארט א קליין טיש׳עלע מיט צווייי בענק אזוי, דאס האט געהייסן ערשטע קלאס, און א איש מכובד איז געפארן מיט די ערשטע קלאס. בקיצור דער ערוגת הבושם האט געדארפט פארן, האט ער געדאווענט פאר׳ן פארן, אבער ער האט נישט געקענט ענדיגן דאס דאווענען ווייל ס׳איז געווארן שפעט, איז קיין רבינו תם׳ס תפילין האט ער נישט געלייגט, ווייל ער האט זיך געאיילט, ער האט דאך געמוזט גיין כאפן דעם צוג, איז צופרי האט ער זיך מיישב געווען, ער וועט דאווענען, און ער וועט לייגן רבינו תם׳ס תפילין אויפן צוג, ער פארט דאך אין א קליינע שטיבעלע וועט ער קענען לייגן רבינו תם׳ס תפילין דארט, האט ער זיך מיטגענומען טלית ותפילין מיט א סידור, ער האט זיך אריין געזעצט אין א שטיבעלע, איז אריין געקומען דארט נאך א פרעמדער איד, און ער האט זיך אויך אראפ געזעצט דארט נעבן אים. דער ערוגת הבושם האט אים געגעבן שלום, אזוי ווי צוויי אידן טרעפן זיך, ער איז הומנא רב און יענער איז געווען דער ראש הקהל אין קליינוואַרדיין, נישט קיין גרויסער מר בר רב אשי, ער האט נישט געוואוסט פון קיין רבינו תם׳ס תפילין, ער האט בכלל נישט געוואוסט פון אזא מין זאך, און דער ערוגת הבושם זאגט אים, אנטשולדיגט כ׳מוז גיין דאווענען..., וואס זאל ער אים זאגן כ׳גיי לייגן רבינו תם׳ס תפילין? האט ער געזאגט כ׳מוז גיין דאווענען, און ער נעמט ארויס די תפילין מיט א סידור, ער טוט אן די רבינו תם׳ס תפילין, ער זאגט אביסל אין סידור, און ער טוט אויס תיכף די תפילין. יענער איז דאך געווען דער ראש הקהל פון קליינוואַרדיין, האט ער געטראכט צו זיך, אזא רב וואס דאווענט אין צעהן מינוט דאס דארף ער אין קליינוואַרדיין, ער האט דאך אליינס געזהן אז אין צעהן מינוט האט ער געדאווענט, האט ער אים געברענגט קיין קליינוואַרדיין, אזוי איז ער געווארן רב אין קליינוואַרדיין, אז ער דאווענט אין צעהן מינוט איז ער א גוטער רב.

האדמו״ר מספקולען מאנסי: מ׳פארציילט אויף איינע פון די גדולי הדור, כ׳מיין אויף לעמבערגער רב, וואס איז געווען קודם רב אין א קליין שטעטל, ס׳איז געקומען אמאל צו זאגן ׳אב הרחמים׳ האט ער נישט געוואוסט צו מ׳זאגט די וואך צו נישט, און דער ראש הקהל האט אים אפגעזאגט, נאכדעם איז ער אנגעקומען קיין לעמבערג, און דער ראש הקהל איז אמאל געקומען אהין און ער זעהט אז ער זיצט דארט, פרעגט ער אים, ווי אזוי זענט איר אנגעקומען אהער, האט ער געזאגט דער ׳אב הרחמים׳ האט מיך אהער געברענגט...

רבינו: דער ערוגת הבושם איז געווארן רב אין קליינוואַרדיין, אבער נאכדעם האט ער געהאט עגמת נפש, דארט איז געווען, ער האט געפירט א ישיבה אין קליינוואַרדיין, און דארט איז טאקע געווען מאדערענע מענטשן אין שטאט און זיי האבן דאס נישט געגליכן, זיי האבן אים איינגעמסר׳ט, אז ער פירט א ישיבה, ווי מ׳זאגט עס איז גארנישט פארגעשריטן אזוי פאר די רעגירונג, און מ׳האט אים אפגעשפארט די ישיבה, די רעגירונג האט אים פארשפארט די ישיבה.[7] מ׳האט אים איינגעמסר׳ט אז מ׳שטודירט נישט גארנישט, מ׳לערנט נישט גארנישט, האט מען אים אפגעשפארט די ישיבה פאר׳ן ערוגת הבושם, ער איז טאקע אוועק קיין חוסט, ער האט איבער געלאזט קליינוואַרדיין, ער איז נישט געווען לאנג אין

---

7 עיין בהקדמת הספר לויית חן (עמ׳ כ״ד) בו מתואר תולדות האון רבי משה חיים ליטש-לוינבוים זצ״ל ממלא מקומו של הערוגת הבושם בעיר קליינוואַרדיין, ובו מתואר כדלהלן: ...חמש שנים היה כס הרבנות של קליינוואַרדיין פנוי (אחר שהעתיק הבושם עכ״פ את המקום) היות שלא מצאו להם את האיש המתאים אשר ישביע את רצונה של הקהילה על כל שכבותיה החסידים והמודרנים כאחד, שהרי הקהילה עם היותה עומדת על יסודות האורתודוכסיה המוצקת הורכבה מקבוצות שונות, מצד אחד חסידים ואנשי מעשה אשר תפסו עמדה חשובה בקהילה ובמוסדותיה, מצד שני המתקדמים ששאפו להתבוללות ולמודרניזציה, בין שתי הסיעות הקצונית נמצא חלק גדול של הציבור שלא נטו ימינה ושמאלה בעלי בתים שומרי תורה ומצוות וביניהם כמה בני תורה.

עם התפנות כסא הרבנות נתגלע הריב בין שתי המחנות הקיצוניים, כאשר כל אחד מהצדדים ביקש לבחור אב״ד לפי הלך רוחו, והיתה צפויה סכנה שהקהילה אשר עד אז היתה אורתודוכסית אחידה תתפרד, ואכן עברו חמש שנים עד שאנשי קליינוואַרדיין מצאו את המועמד המתאים שמאישיותו יפיקו רצון החסידים והנאורים גם יחד, איש הבינים הזה היה האון ר׳ משה חיים ראזענבוים, כוכב עולה בשמי הרבנות בהונגריה אשר היה עתיד לכהן פאר כאב״ד דק״ק קליינוואַרדיין ארבעים וחמש שנה... עכ״ד.

קליינוואַרדיין, אפאר יאר אינגאנצן. אבער עכ"פ אזוי איז ער אנגעקומען קיין קליינוואַרדיין דורך אזא מעשה.

האדמו"ר מסקולען מאנסי: מ'זאגט נאך, מ'האט געפרעגט דעם רביץ זי"ע, דעם פעטער, דער דברי יואל, אז מ'האט אים געזאגט אז מ'האט געזאגט אז ווען דער ערוגת הבושם זאל האבן מאריך ימים געווען, וואלט ער געווען דער גדול הדור, האט דער רבי זיך אנגערופן 'צדיק הדור'...

רבינו: יא, דער ערוגת הבושם האט טאקע נישט מאריך ימים געווען.

ווען ער איז געווען שפעטער אין הוסט איז ער געווען זייער ארויפ געקוקט איבעראל, מיטן זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט איז ער טאקע געווען זייער בידידות.

ער איז געווען זייער אהנגענומען אין די גאנצע מדינה, זיין פאטער האט געהייסן רבי עמרם גרינוואלד, דער שינאווער רב ז"ל האט געזאגט אויפ אים 'אין לנו אלא דברי בן עמרם'.[8]

דער ערוגת הבושם איז אויך געפארן קיין בעלזא, צו רבי יהושע'לע, ער ברענגט אזוי אין ספר (ערוה"ב פ' משפטים) אז ער איז געווען אין בעלזא אויפ פרשת יתרו.[9]

ס'איז דא א הספד אויפן בעלזא רב, אויפ רבי יהושע'לע, אין ערוגת הבושם פרשת תצוה,[10] ער שרייבט דארט 'זכיתי לשמוע מפ"ק' א תורה וואס ער האט אליינס געהערט פון אים, ער האט פארענטפערט א סתירה אין רש"י, אין פ' משפטים אשר הכינותי (שמות כג, כ) זאגט רש"י "זה א' מן המקראות שאומרים שביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה", און אין פ' בשלח אויפ מכון לשבתך (שמות טו, יז) זאגט רש"י פארקערט "מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה". שרייבט ער ער האט דאס געהערט מפה קדשו.

ער איז נאך געפארן שפעטער צו רבי ישכר בער אויך.[11]

*

האדמו"ר מסקולען מאנסי: אין דעם געלעגנהייט האב איך געקלערט צו זאגן דעם רביץ אז שוין אפאר יאר צוריק, כ'וויים נישט ווי אזוי ס'איז היינט, אבער מיט אפאר יאר צוריק ווען מיין טאטע האט נאך געלעבט, עם ווערט יעצט דאס דריטע יאר, כ"ה אדר ב' איז די יארציים, איז ווען מיין טאטע האט נאך געלעבט געדענק איך אז כ'בין געווען אויפ א חתונה אין שטאם, און מ'האט געטאנצט דארט, כ'האב עם אוועק געלייגט, כ'האב געטראכט כ'וועל עם דערציילן, אפשר וועלן מיין טאטע וועט זיך טרעפן מיטן רביץ וועל איך

---

8 עי' בס' עטרת חיים ח"ב (עמ' קמ"ב) שהרה"ק משינאווא אמר על הערוגת הבושם: הלכה כמשה, ואין לנו אלא דברי בן עמרם! (כי שם אביו של הערוגה"ב היה רבי עמרם גרינוואלד ז"ל).

ועי' בס' זכרונות המאור (עמ' קמ"ו) וכן בהדין תורה שהיתה בין הגה"ק מגארליץ לבין הגה"ק מוואלאוויא זצ"ל ע"ד כסא הרבנות בעיר גארליץ, היה הגאון בעל הערוגת הבושם הבורר החמישי של הבי"ד של חמש שנתמנו לברר את הדין, וכשהרה"ק מגארליץ ערער על הפס"ד, אמר לו אחיו הרה"ק משינאווא אנו אין לנו אלא דברי בן עמרם.

9 עיין בס' ערוגת הבושם (פר' משפטים) שכ' בזה"ל: ונראה לפרש עפ"י מה ששמעתי מפי קדשו של אמו"ו הה"ק דק"ק בעלזא שליט"א (המהר"י) כשזכיתי לקבל פני קדשו בשב"ק פ' יתרו דהאי שתא ושמעתי דברות קדשו בפסוק וידבר ה' כל הדברים האלה לאמר... ע"ש.

ועיין בס' פקודת אלעזר (עמ' קכ"ו) שסיפר האדמו"ר ר"א מפאלטישאן זצ"ל שכשהיה הגאון זצ"ל בא להסתופף בצל זקני הרה"ק מרן רבי יהושע זצוק"ל מבעלזא היו שם כמה 'עזות פנימ'ער' שציערו אותו, כשהגיעו הדברים לאזני מרן זצוק"ל חרה אפו מאד, ואמר "הישיבה של הערוגת הבושם אין לה מה להתבייש מפני ישיבתו של החתם סופר".

10 וז"ל בתוך הדברים: כן היה דרכו של רבינו הקדוש שהי' מקבל כל אדם בסבר פנים יפות ממש כאב את בנו, ובאמת בעיני ראיתי וכן הרגשתי בעצמי כשנסעתי לקבל פני השכינה הרגשתי שמחה וששון כמו שנוסע אל אביו, ע"כ לן יאית למבכי לן יאות למעבד הספידא ולצעוק מרה יתומים היינו ואין אב, אלפים ורבבות מישראל שזכו להנות מקבלת פני קדשו כקבלת פני השכינה, כולם צועקים אבי אבי רכב ישראל ופרשיו...

11 עיי' בקובץ פארות (עמ' ס"ב) בכל עת בואו של הערוגת הבושם לבעלזא מתנהג היה כחסיד ממש ובענוותנותו ביקש מהגבאים שלא יכבדוהו לעבור לפני התיבה כי ירא שמא בתוך תפילתו יתלהב והדבר לא יהיה כראוי לכבודו של רבו מרן זי"ע.

אך מרן זי"ע הכיר את גודל מדרגת עבודתו והיה שולח את נבדיו הצעירים לשמוע את בעל הערוגת הבושם בעת אמירת שיר השירים, ועל אף שבבעלזא לא נהגו לאמר שיר השירים בכל ערש"ק, מכל מקום היו היושבים מתכנסים לשמוע את קולו הערב של האורח הגדול שהסתופף עימם.

פעם בעת שבתו בבעלזא נפלה על בגדו רוטב מהשיריים ממאכל שאכל מרן זי"ע שחטפו החסידים, כששב רבינו לביתו שמח עם כתם ורבב זה לא הניח שירחצו את הבגד 'עס א בעלזע פלעק', רק הניחה למשמרת לזיכרון ימי שבתו בחצר הקודש בעלזא.

ועיי' שם (עמ' ס"ג) שתלמידו הגאון רבי חיים יהודה דייטש זצ"ל תיאר באיזה ביטול והכנעה נסע רבו הערוגה"ב להרה"ק המהרי"ד מבעלזא וכשהגיע המרכבת הברזל ליד העיר בעלזא, פניו נתחוורו, ותלמידו הנ"ל נבהל ושאל לו לפשר הדבר, ואמר לו שראה מרחוק את הכדורים הזהובים על גג הביהכ"נ בבעלזא, והבין שהם כבר קרובים להעיר, וצריכים לעשות הכנה לפני שהולכים לקבל פני צדיק הדור.

עם דערציילן בפניו, אבער ליידער ער איז אוועק גערוסן געווארן. איך בין געווען אויף א התוועדות, און מ׳האט געזונגען ניגונים, די ניגונים זענען געווען אזוי נישט מורא׳דיג, אבער די טעקסטן זענען געווען איידל, און ס׳האט מיך געכאפט, בין איך צוגעגאנגען פרעגן איינעם פון די טאנצער׳ס, וואו לערנט עטץ? קוקט ער מיך אזוי אן פארוואונדערט, האב איך געטראכט צו מיר וואם האב איך שלעכטס׳ם געפרעגט?, זאגט ער מיר אונז זעמיר יונגעלייט. כ׳קוק אים אזוי אהן, זאגט ער מיר בחורים קומען נישט, דער רבי׳ס האט געמאכט א תקנה אז די בחורים זאלן נישט גיין צו קיין התוועדות, האב איך שוין געהאט דעם גאנצן תירוץ.

רבינו: ברוך ה׳ טאקע אז ס׳איז אזוי, די בחורים ביי אונז גייען נישט אויף קיין התוועדות.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: כ׳האב עם דערקענט, און כ׳האב געטראכט אז ס׳מוז צוריק קומען.

רבינו: ס׳האלט שטארק די בחורים מיטן לערנען, אז זיי גייען נישט ביינאכט צו קיין התוועדות דעמאלטס שטייט מען אויף אינדערפרי, און דער גאנצער טאג איז אויך אנדערש. אבער אז מ׳גייט יא הייבט אן די קאפ צו ליגן זיך צו צוגרייטן צו די התוועדה, דארף ער דאך אויסזעהן אזוי און אזוי, כמה חסרונות וואם איז דא אין דעם...

האדמו״ר מפקולען מאנסי: כ׳האב מיך געווואונדערט אזעלכע רוהיגע טענ׳ן.

רבינו: ברוך ה׳ ס׳איז דא וואוילע בחורים און זיי פאלגן.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: אז מ׳פאלגט איז וואויל...

רבינו: דער פעטער ז״ל האט נאך געמאכט די תקנה אין די ישיבה בשעתו, א שטרענגע תקנה.[12]

אבער זיי זענען ראויים לשבח דאם אליינ׳ם אז זיי פאלגן, וויל ס׳איז א גרויסע יצר הרע, זייער א גרויסע יצר הרע, בפרט אז אין אנדערע ישיבות גייט מען דאך. איך האלט אז ס׳שאדט טאקע, דארט וואו מ׳גייט יא שאדט עם טאקע.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: עם ווערט נישט בעסער די טענ׳ן...

רבינו: עה, ס׳ווערט נאר ערגער.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: כ׳ווייס גיין בדרך האבות, פונעם רבי׳נם אבות, כ׳גדענק ווען דער ברך משה ז״ל האט באזוכט מיין טאטן ז״ל, זענען שוין בייד אין גן עדן, און דער ברך משה האט געזעהן אויף די וואנט א זייגער, ער האט געקוקט אויפן זייגער, דארט איז געשטאנען ״יש קונה עולמו בשעה אחת״, האט ער זיך אהנגערופן, אזא לשון: ״אה, אזא זייגער דארף זיין ביי א רבי׳ן אין שטוב, מ׳דארף וויסן נישט אויפצוהאלטן״.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען מרבה זיין בשמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין א פרייליכער אדר און א לוסטיגער ניסן, דער אויבערשטער זאל העלפן א גאנץ יאר זאל מען קענען זיין בשמחה, קענען דינען דעם הייליגן באשעפער מיט הרחבת הדעת און מיט אלעם גוטן.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: אמן, יישר כח.

ואיחל רבינו לבעל האכסניא: לחיים בעל הבית, לחיים טובים ולשלום, הצלחה רבה.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: דער רבי זאל וויסן דער בעל הבית איז זיך אסאך משתתף אין עניני צדקה, מיט א גוט הארץ.

רבינו: יא וויים מיר, ער איז א חשוב׳ער איד.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: דער רבי זאל וואונטשן די מאמע זיינע זאל זיין געזונט.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות פאר די גאנצע משפחה.

האדמו״ר מפקולען מאנסי: א גוטע וואך א פרייליכע וואך, א יישר כח.

רבינו: מ׳זאל הערן בשורות טובות, א גוטע וואך.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

12 ונעתיק כאן לשו״ק של כ״ק רבינו שליט״א אצל דרשת פתיחת הזמן לתלמידי הישיבה הק׳ בקרית יואל יע״א, יום ב׳ פרשת וירא תשפ״א לפ״ק, מה שאמר בתו״ד: ״...נאך א תקנה איז דא אין די ישיבה, וועגן גיין אויף התוועדות, דאס האט נאך דער פעטער ז״ל מעורר געווען בזמנו אויף דעם, און די תקנה איז זייער א פעסטע תקנה, איך וויל זאגן פאר יעדן בחור זאל דאס וויסן, אז מ׳פאדערט עס אויף יעדן בחור זאל דאס וויסן אז ס׳איז א תקנה שטארק א פעסטע תקנה, און מ׳שטעלט זיך אויף דעם, און ווער ס׳וועט עובר זיין אויף די תקנה וועט זיך דערזעהן מחוץ לישיבה. אויסער ביי קרובים, פארשטייט זיך ביי קרובים קען מען גיין, קרובים מיינט מען נאנטע קרובים, און דאס זעלבע איז לאו דווקא התוועדות, נאר הוא הדין ביי תנאים, און הוא הדין ביי שבע ברכות וכדומה, די אלע מסיבות, איך מיין יעדער איינער פארשטייט און מ׳דארף נישט מסביר זיין פארוואס א בחור דארף נישט צו גיין, אפילו נישט צו גיין נאך געלט ביי התוועדות, און ווער ס׳האט א מח בקדקדו ער האט אביסל שכל, פארשטייט דעם חומר הענין פארוואס א בחור דארף זיך נישט געפינען דארטן, און איך וויל עס זאגן בבקשה ובאהרה, קיינער זאל זיך נישט מקיל זיין״.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט צ"ב זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ד

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, מושריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל נכדו הרב **זלמן לייב טייטלבוים** שליט"א
ר"מ בישיבת אהבת התורה שע"י מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג

בן בנו הגדול הגה"צ רב וו"מ דקהילתינו וויליאמסבורג שליט"א

חתן הגאון הצדיק רב דקהילתינו ב"פ שליט"א

ולרגל היכנס נכדו כמר נפתלי אלימלך ני"ו לעוהתוה"מ

בן חדב"נ הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א

רב דבתי מדרשים "ויואל משה-ברך משה" בקריית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יוכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעלייא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו